

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

III. MEHMED DÖNEMİNDE 1596-1601 TARİHLERİ
ARASI EHL-İ HİREF DEFTERLERİNE GÖRE
SANATKÂRLAR

SAKİNE AKCAN EKİCİ

2501110120

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Zeynep TARIM ERTUĞ

İstanbul 2013

Y Ü K S E K L İ S A N S

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı :Sakine AKCAN Numarası :2501110120
Anabilim/Bilim Dalı :Tarih Tez Savunma Tarihi :25.07.2013
Danışman :Doç.Dr.Zeynep TARIM ERTUĞ Saati :14:30
Tez Başlığı :”III.Mehmed Döneminde 1596-1601 Tarihleri Arası Ehl-i Hıref Defterlerine Göre Sanatkarlar”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof.Dr.Feridun M.EMECEN		Kabul
2-Prof.Dr.İdris BOSTAN		Kabul
3-Prof.Dr.Arzu TERZİ		Kabul
4-Prof.Dr.Banu MAHİR		Kabul
5-Doç.Dr.Zeynep TARIM ERTUĞ		Kabul

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd.Doç.Dr.Muharrem VAROL		
2-Yrd.Doç.Dr.Ertuğrul ÖKTEN		

III. MEHMED DÖNEMİNDE 1596-1601 TARİHLERİ ARASI EHL-İ HİREF DEFTERLERİNE GÖRE SANATKÂRLAR

Sakine AKCAN EKİCİ

ÖZ

III. Mehmed'in saltanatı döneminde (1595-1603) kazanılan siyasi başarılar olmakla birlikte bu dönemde Avusturya ve İran ile yapılan savaşlar ve iç isyanlar gibi nedenler Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin kötü gidişatını hızlandırmıştır. Buna rağmen bu dönemde kültürel ve sanatsal çalışmalar canlılığını korumuştur. Sarayın içinde ve dışında çeşitli alanlarda faaliyet gösteren Ehl-i Hıref teşkilatı, bu dönemde farklı sanat dallarında muhteşem eserler vermişlerdir. Bu çalışmalarını yürüten ve devletin bünyesinde olup maaş alan Ehl-i Hıref teşkilatı, Osmanlı sanatının temellerini oluşturmuştur. Ehl-i Hıref'e ait birçok maaş defteri bulunmaktadır. Bu defterlerde hangi alanlarda üretim yapıldığı, sanatkarların isimleri, nereden geldikleri, aldıkları ücretler gibi bilgiler sunulmaktadır. Yaptığımız arşiv araştırmaları neticesinde araştırdığımız dönemi ihtiva eden H.1004/M.1596, H.1005/M.1596 ve H.1010/M. 1601 tarihli Ehl-i Hıref defterleri ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı, III. Mehmed, Ehl-i Hıref, Sanatkâr

ABSTRACT

CRAFTSMEN ACCORDING TO AHL-İ HİRAF RECORDS BETWEEN 1596-1601 BOOKS IN THE PERIOD OF III. MEHMED

In the period of III. Mehmed's sultanate, despite the political gains, Ottoman economy worsened with causes wars with Austria and Iran in that period. But cultural and artcraft works had survived. Ahl-i Hıraf which works in inside and outside of palace, they produced magnificent artworks in different art branches. Ahl-i Hıraf organization, which receives salary under state structure and carry out the works, constituted the base of Ottoman arts. There have been a lot of salary registrations. The registers presents us that the names of craftsmen, where did they come from, how much did earn.

We handled Ahl-i Hıraf registers that its period contains H.1004/M.1596, H.1005/M.1596 ve H.1010/M. 1601.

Keywords: Ottoman, III. Mehmed, Ahl-i Hıraf, Craftsman

ÖNSÖZ

Birçok farklı milleti bünyesinde toplayan Osmanlı Devleti, çeşitli kültürlerden ilham alarak kendine has zengin bir kültür oluşturmuştur. Teşkilat yapısından mimari yapısına, kültürden sanata kadar birçok güzelliği içinde harmanlayarak zengin ve eşsiz bir kimlik oluşturmuştur.

Sanatı ve sanatçıyı gözetten Osmanlı Devleti kendi bünyesinde teşkilatlar oluşturmuştur. Sanat ve zanaata bir nevi öncülük eden “Ehl-i Hıref-i Hâssa Teşkilatı” devlet ve devlet bünyesinde olanlar için sanatsal üretim ve hizmetler sunmuştur. Birçok alanda hizmet veren cemaatlerden oluşan Ehl-i Hıref teşkilatı kendi alanlarında eşsiz ürünler sunmuşlardır. Osmanlı sanatının bel kemiğini oluşturan bu teşkilat hakkında malzeme olmasına karşın pek fazla çalışma yapılmamıştır.

Yapılan bu çalışma ile bu alana katkı sağlamayı umuyoruz. Bunun için siyasi ve ekonomik anlamda zor bir dönem olan fakat kültürel ve sanatsal alanda verimli bir dönemi içine alan III. Mehmed dönemi (1595-1603) ele alındı. Çünkü III. Mehmed dönemi birçok eserin oluşturulduğu, kültürel canlılığın en yoğun olduğu yılların bir kısmına denk gelmektedir. Çalışmamıza kaynaklık eden 1004/1596, 1005/1596 ve 1010/1601 tarihli Ehl-i Hıref defterleri de bu tarihlere denk geldiğinden ve birbirini takip eden defterler olduğundan dolayı bu defterler ele alındı.

Çalışma sırasında karşılaşılan en büyük sıkıntı bu konu ile ilgili arşiv belgelerinin okunması zor olan siyakat yazı tipi ile yazılmış olması ve en önemlisi de defterlerin arşivde kullanışlı ve düzenli tasnif edilmemiş olması idi.

Bu konuyu çalışmamı tavsiye eden ve çalışmamı yakından takip eden, görüş ve önerilerinden yararlandığım hocam Doç. Dr. Zeynep Tarım Ertuğ’a, defterlerle ilgili bana zaman ayırdığı için Yrd. Doç. Dr. Hilal Kazan ve Doç. Dr. Bahattin Yaman’a, çalışmam süresince bana daima destek olan eşim Ramazan Ekici’ye, ayrıca Havva Önalın, Zeynep Özalp, Ayşenur Erdoğan, Abdurrahman Akcan’a ve Gürsel Aksoy’a teşekkürlerimi sunarım.

Sakine Akcan Ekici

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EHL-İ HİREF TEŞKİLATI VE III. MEHMED DÖNEMİ

1.1. III. MEHMED DÖNEMİ (1595-1603) SİYASİ ORTAM.....	4
1.1.1. Osmanlı Avusturya Savaşları.....	6
1.1.2. Eğri Seferi ve Haçova Meydan Muhârebesi	7
1.2. III. MEHMED DÖNEMİ SANAT ORTAMI VE ESNAF BÖLÜKLERİ.....	8
1.3. EHL-İ HİREF TEŞKİLATI.....	13
1.3.1. Ehl-i Hıref'in Tanımı	13
1.3.2. Ehl-i Hıref'in Yapısı	14
1.3.3. Ehl-i Hıref'in Çalışma Yerleri	14
1.3.4. Ehl-i Hıref'in Ücretlendirilme Şekli	15
1.3.5. Ehl-i Hıref Defterleri.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEFTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	18
2.1. 1004/1596 Tarihli Ehl-i Hıref Defteri.....	18
2.2. 1005/1596 Tarihli Ehl-i Hıref Defteri.....	19
2.3. H. 1010/M. 1601 Tarihli Defter	19

2.4. Defterlerde Yer Alan Tabirler	20
2.5. Defterlerde Yer Alan Cemaatler	22
2.5.1. Cemâat-i Kâtibân-ı Kütüb-i Hâssa	22
2.5.2. Cemâat-i Mücellidân-ı Hâssa	22
2.5.3. Cemâat-i Kûlahdûzân-ı Hâssa	23
2.5.4. Cemâat-i Zerdûzân-ı Hâssa	23
2.5.5. Cemâat-i Nakkâşân-ı Hâssa	24
2.5.6. Cemâat-i Gazzazân-ı Hâssa	24
2.5.7. Cemâat-i Zergerân-ı Hâssa	25
2.5.8. Cemâat-i Hakkâkân-ı Hâssa	25
2.5.9. Cemâat-i Sikkekenân-ı Hâssa	26
2.5.10. Cemâat-i Zernîşanyân-ı Hâssa	27
2.5.11. Cemâat-i Kündekârân-ı Hâssa	27
2.5.12. Cemâat-i Postîndûzân-ı Hâssa	28
2.5.13. Cemâat-i Şemşîrgerân-ı Hâssa	28
2.5.14. Cemâati Kârdgerân-ı Hâssa	29
2.5.15. Cemâat-i Bozdoğanîyân-ı Hâssa	29
2.5.16. Cemâat-i Niyâmgerân-ı Hâssa	30
2.5.17. Cemâat-i Kemângerân-ı Hâssa	30
2.5.18. Cemâat-i Tîrgerân-ı Hâssa	31
2.5.19. Cemâat-i Siperdûzân-ı Hâssa	31
2.5.20. Cemâat-i Kazgânyân-ı Hâssa	32
2.5.21. Cemâat-i Çilingîrân-ı Hâssa	32
2.5.22. Cemâat-i Dîmişkîgerân-ı Hâssa	33
2.5.23. Cemâat-i Saztırâşân-ı Hâssa	34
2.5.24. Cemâat-i Neccârân-ı Hâssa	34
2.5.25. Cemâat-i Camgerân-ı Hâssa	35
2.5.26. Cemâat-i Hırrâtîn-ı Hâssa	35

2.5.27. Cemâat-i Mûzedûzân-ı Hâssa	36
2.5.28. Cemâat-i Debbâğîn-i Hâssa	36
2.5.29. Cemâat-i Kemhâbâfân-ı Hassa	37
2.5.30. Cemâat-i Kadifebâfân-ı Hâssa	37
2.5.31. Cemâat-i Nakş-ı bendân-ı Hâssa.....	38
2.5.32. Cemâat-i Sîmkeşân-ı Hâssa	38
2.5.33. Cemâat-i Zerkûbân-ı Hâssa.....	39
2.5.34. Cemâat-i ‘Abâbâfân-ı Hâssa	39
2.5.35. Cemâat-i Kaliçebâfân ve Sorguçiyân-ı Hâssa.....	40
2.5.36. Cemâat-i Câmeşûyân-ı Hâssa	40
2.5.37. Cemâat-i Kâşîgerân-ı Hâssa.....	41
2.5.38. Cemâat-i Buhûrciyân-ı Hâssa	41
2.5.39. Cemâat-i Cerrâhîn-i Hâssa	42
2.5.40. Cemâat-i Çırakçıyân-ı Hâssa	42
2.5.41. Cemâat-i Bûriyâbâfân-ı Hâssa	43
2.5.42. Cemâat-i Keştîgerân-ı Hâssa.....	43
2.5.43. Cemâat-i Mûteferrika-i Ehl-i Hiref.....	44
2.5.44. Cemâat-i Mûteferrik.....	44
2.45.Çeviri Metninde Takip Edilen Yöntem.....	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEFTERLERİN ÇEVİRİ YAZISI

3.1. 1004/ 1596 TARİHLİ EHL-İ HİREF DEFTERİ	50
3.2. 1005/1596 TARİHLİ EHL-İ HİREF DEFTERİ	115
SONUÇ.....	182
KAYNAKÇA	185
EKLER.....	189

KISALTMALAR

Bkz. :	Bakınız
Ayrıca Bkz :	Ayrıca Bakınız
a.g.e. :	Adı geçen eser
a.g.m. :	Adı geçen makale
DİA :	Diyanet İslam Ansiklopedisi
İ.A. :	İslam Ansiklopedisi
t. y. :	Tarih yok
OSAV :	Osmanlı Araştırmaları Vakfı
M. :	Miladi
H. :	Hicri
Masar:	Muharrem, Safer, Rebû'l- evvel
Recec:	Rebû'l- âhir, Cemaziye'l- evvel, Cemaziye'l- âhir
Reşen:	Receb, Şa'ban, Ramazan
Lezez:	Şevvâl, Zilka'de, Zilhicce

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin sanat faaliyetlerini yürüten en önemli kurum Ehl-i Hıref teşkilatıdır. Bu kurumda çalışan hüner sahipleri çeşitli cemaatler oluşturarak en güzel eserlerini ortaya koymuşlardır. Devlet için üretim yapan ve karşılığında ücret alan bu sanatkârlar her şeyi büyük bir titizlikle yapmışlardır.

Osmanlı ülkesinin her yerinden gelen ya da getirilen hüner sahipleri birçok farklı alanda eserler ortaya koymuşlardır. Kâtipler, nakkâşlar, ciltçiler, kuyumcular, çiniciler, okçular, yaycılar, halıcılar, çizmeciler, marangozlar, cerrâhlar, simkeşler, çilingirler ve çamaşırcılara kadar birçok bölük Ehl-i Hıref teşkilatını oluşturmuştur.

Devletin sanat ve hırfet ihtiyacını karşılayan bu teşkilata ait defterler tutulmuştur. Sanatkârların isimleri, babalarının ismi, aldıkları ücretler ve nereli oldukları ile ilgili bilgilerin içinde yazılı olduğu bu defterler birçok alanda değerlendirilebilecek kaynaklardır. Özellikle sanat tarihi açısından büyük önem arz etmektedir.

Ehl-i Hıref teşkilatının sanatsal ve zanaatsal faaliyetleri Osmanlı Devleti'nin sanat üslubunun temelini oluşturmuştur. Osmanlı sanatında bu derece önemli rol oynayan Ehl-i Hıref teşkilatı üzerine çalışmalar ne yazık ki yetersiz kalmıştır. Bu konu ile ilgili arşiv belgelerinin arşivde düzenli bir şekilde tasnif edilmemesi ve bu belgelerin çoğunun siyakat yazı türü ile yazılmış olması araştırmaların zorluğunun başında gelmektedir.

Ehl-i Hıref üzerine yapılan çalışmalar çok olmamakla birlikte nitelikli çalışmaların söz konusu olduğu söylenebilir. Ehl-i Hıref ve Ehl-i Hıref Defterleri üzerine yapılan çalışmaların en başında İsmail Hakkı Uzunçarşılı gelir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı “Osmanlı Sarayında Ehl-i Hıref (Sanatkârlar) Defterleri” adlı makalesinde Hicri 932 tarihli en eski Ehl-i Hıref defterinin tümünü neşretmiştir. Makalede Ehl-i Hıref defterleri üzerine kısaca bilgi vermiş, ayrıca Ehl-i Hıref'in padişaha sundukları hediyeleri ve bunun karşılığında padişah'tan aldıkları in'amları

gösterir belgeleri de makalede sunmuştur. Ayrıca İ. H. Uzunçarşılı'nın, "Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı" adlı eserinde de konuya belli bir ölçüde yer vermiştir.

Ehl-i Hıref üzerine çalışma yapan bir diğer araştırmacı da Rıfkı Melül Meriç olup, "Türk Nakış San'atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar" adlı çalışmasında Ehl-i Hıref defterlerindeki tüm nakkaşlar sınıfını tarihi bir sıralamaya göre yayınlamıştır. Mukaddime kısmında ise Ehl-i Hıref ile ilgili genel bilgiler de vermiştir. Bir diğer çalışması da "Türk Cild San'atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar"dır. Burada da yazar ilk eserinde ki gibi bu defa da mücellitleri yani cilt sanatıyla uğraşan cemaatleri, yine kronolojiyi gözeterek vermiştir. Ayrıca Rıfkı Melül Meriç Osmanlı Tabâbeti Tarihine Ait Vesikalar adlı makalesiyle cerrah ve kehhalleri yani göz hekimlerini ele almıştır. Kronolojiyi gözeterek vesikaları yayınlamıştır.

Bu iki yazarın çalışmaları daha sonraki çalışmalara kaynaklık etmiştir. Günümüzde Ehl-i hıref üzerinde yapılan çalışmalara, makaleleriyle önemli bir katkı sağlayan Filiz Çağman'ın, "Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hıref Teşkilâtı" ve "Ehl-i Hıref" adlı makaleleri yol gösterici olmuştur.

Bahattin Yaman'ın "18. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Saray Ehl-i Hıref Teşkilatı" adlı makalesi ile "Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hıref" adlı eseri de Ehl-i Hıref üzerine yapılmış çalışmalardır.

Hilal Kazan'ın "Ehl-i Hıref Defterlerinde Kâtipler" (yayımlanmamış yüksek lisans tezi) , Süleyman Kırımtayf'ın "XV. ve XIX. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Saray Sanatı Teşkilatı", (Yayımlanmamış doktora tezi), ile Ünal Mamur'un "Başbakanlık Arşivi Kâmil Kepeci Tasnîfi 7234 No'lu Defterde Ehl-i Hıref", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) adlı tezleri de bu konuya katkı sağlamıştır¹.

Yapılan bu çalışma üç bölüm olarak ele alındı. Birinci bölümde birincil kaynaklar ışığında III. Mehmed döneminin (1595-1603) siyasi ortamını ve kültürel, sanatsal ortamı ele alındı. Ayrıca bu bölümde Ehl-i Hıref Teşkilatı hakkında bilgiler sunuldu. İkinci bölümde III. Mehmed dönemini içine alan 1004/1596, 1005/1596 ve

¹ Burda zikrettiğimiz tüm çalışmaların tam künyesi Kaynakça kısmında sunulmuştur.

1010/1601 tarihli Ehl-i Hıref defterlerinin değerlendirmesi yapıldı. Hem III. Mehmed dönemini içermesi hem de birbirini takip eden defterler olması açısından bu defterler ele alındı. Ayrıca eviriyazısı yapılmayan fakat değerlendirme bölümünde kullanılan 1010/1601 tarihli defter de beş yıl sonrasındaki değişiklikleri görme açısından ele alındı. nc blmde ise 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli Ehl-i Hıref defterlerinin eviriyazısına yer verildi. Bu defterlerde sanat dalları, sanatkârların isimleri, bazen nereli oldukları ve aldıkları yevmiyeleri sıralanmıştır. eviriyazısı yapılan defterlerin orijinal sayfalarındaki yapısı aynen korunmaya çalışıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EHL-İ HİREF TEŞKİLATI VE III MEHMED DÖNEMİ

1.1. III. MEHMED DÖNEMİ (1595-1603) SİYASİ ORTAM

Manisa'nın Sart Ovası'nda dünyaya gelen III. Mehmed (26 Mayıs 1566), Sultan III. Murad ile Safiye Sultan'ın oğludur. Osmanlı Devleti'nin on üçüncü hükümdarı olan III. Mehmed (1566-1603), şehzâdeliği döneminde ilk hocası İbrahim Cafer Efendi'den tahsil gördü. Onun vefatından sonra ise sırası ile Hüseyin Efendi, Pîr Mehmed Azmi Efendi ve daha sonra da Nevâlî Nasuh Efendi'den tahsil gördü. III. Mehmed'in saltanatı döneminde ise babası III. Murad'ın da hocası olan Sâdeddin Efendi bu görevi sürdürdü.

III. Mehmed sancakbeyliğinden gelerek padişah olan son şehzâdedir. Sancak Beyi iken Kazandığı idarî tecrübeyi, Padişahlığı döneminde pek kullanamamıştır. Bunun nedeni olarak da III. Mehmed'in yumuşak tabiatlı olması, çabuk etkilenmeye müsait bir yapısının olduğu ve bundan dolayı da sarayda nüfuzu olan annesinin etkisinde kalması gibi nedenler gösterilmektedir¹.

III. Mehmed döneminin talihsiz olaylarından biri, Fatih Kanunnamesi'ndeki 'Nizâm-ı âlem için kardeşlerinin katledilebilmesi' maddesi gereği olarak 19 şehzâdeyi boğdurtmasıdır². Bu olaydan herkesin müteessir olduğu gibi kendisinin de etkilenmemesi düşünülemez. Bu acı olay ile ve daha sonra taht kavgasını vereceğini düşündüğü oğlu Mahmud'u da aynı akıbete uğratması III. Mehmed'i çok sarsmış olmalıdır ki uzun ömürlü olamamıştır. 38 gibi genç bir yaşta vefat etmiştir. Daha çok

¹ Feridun Emecen, "Mehmed III", *DİA*, C. 28, Ankara 2003, s. 408; M. Tayyib Gökbilgin, "Mehmed III" maddesi, *İA*, C. 7, MEB, İstanbul 1988, s. 547.

² Bu olayı birinci ağızdan öğreniyoruz: "Yevmü's-sebt fî Cumâdelûlâ, sene 1003. Bu gün yine seherden erkân-ı devlet ü saâdet ile vüzerâ-i izâm ve ulemâ-i kirâm ve meşâyih-i enâm dahi ma'ân Divân-ı mu'allâya hâzır olup, cümlesi mücevezzesiz libâs-ı mâtem-pûşîde, yerlü yerinde mukim ü mütehayyır ve muntazır turup karâr eylediler ve mukaddemâ on dokuz nefer şehzâdeler için serviden tabutlar ihzâr olunup ve cenazelerine lazım olan esbâb-ı mühimme hâzır u âmâde oldukta..." Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, hazırlayan: Mehmet ipşirli, C. II, TTK, Ankara 1999, s. 435-436; ayrıca bkz. Peçevi İbrahim Efendi, *Tarih-i Peçevî*, C. II, Matbaa-yı Âmire, İstanbul, t.y. s. 164.

bu talihsiz olayla anılan III. Mehmed, aslında dönemindeki karmaşıklığa rağmen birçok yararlılıklar göstermiştir. Babasının aksine halkı dinleyen, padişahlığı döneminde de cuma selamlıklarında ve gezilerde bu tavrını sürdüren Sultan III. Mehmed kendisinden önceki iki padişahın aksine, sefere çıkmış ve zaferler kazanmış bir padişaktır.

III. Mehmed, babası Sultan III. Murad döneminde başlayan Osmanlı-Avusturya Savaşı devam ederken tahta geçmiştir. Sultan III. Mehmed tahta çıkar çıkmaz Avusturya ve Eflak sorunlarıyla ilgilenmiştir. Avusturya'da olduğu sırada Anadolu'da da ciddi tehlikelerle karşı karşıya kalmıştır. Celali isyanları denilen Anadolu'daki ayaklanmalar ve İran'da başlayan ve savaşa dönüşen karışıklıklar III. Mehmed'in ve devletin gündemini uzun süre meşgul etmişti.

III. Mehmed, tahta çıktığı sırada sadaret kaymakamı olan Ferhat Paşa'yı Sadrazamlığa getirerek, Sinan Paşa'yı azletti. Lalası Mehmed Paşa'yı da vezirliğe getirdi. Daha sonra hocası Sâdeddin Efendi'yi de Şeyhülislamığa getirdi. Bu dönemde yine Şair Bâki Rumeli Kazaskeri, Ebûsuud Efendi-zâde ise Anadolu Kazaskerliği görevlerini üstlenmişlerdir³.

III. Mehmed zamanında devlet adamları arasındaki mücadeleler ve içinde Valide Sultan'ın da yer aldığı gruplaşmalar dolayısıyla, birçok defa hükümet değişikliğine gidilmiştir. Örneğin bu dönemde sadrazam olanlar sırasıyla: Koca Sinan Paşa, Ferhat Paşa, Lala Mehmed Paşa, Sadrazam ve serdar İbrahim Paşa (3 kez sadrazam olmuş, son sadrazamlığında da Kaniye Kalesi'ni fethetmiştir.), Cigalazâde Sinan Paşa, Hadım Hasan Paşa, Cerrah Paşa, Yemişçi Hasan Paşa sadrazam olmuşlardır. Özellikle Ferhat Paşa ile Sinan Paşa arasındaki mücadele çetin olmuştur. Peçevî'nin naklettiğine göre Bu mücadelede Sinan Paşa galip gelerek, çeşitli entrikalarla, Ferhat Paşa'yı önce azlettirip, daha sonra öldürtmüştür⁴. Tarihçiler bu durumdan annesi Safiye Sultan ile damadı İbrahim Paşa'yı sorumlu tutmuşlardır⁵.

³" Ol hinde Rûmiline şâir mâhir Bâkî Efendi ve Anadoluya Ebûsu'ûdzâde Efendi kâzasker idiler..."

Tarih-i Peçevî, C. II, s. 166.

⁴ Bkz. **Tarih-i Peçevî**, C. II, s. 167.

⁵ Emecen, A.g.madde, s. 409.

1.1.1. Osmanlı Avusturya Savaşları

Sultan III. Murad vefat ettiğinde Avusturya'yla savaş devam ediyordu. III. Mehmed döneminde Tuna vilâyetlerinde isyanlar baş göstermiş, hatta Eflak Voyvodası Mihal, Rusçuk ve havalisinde katliam yapmıştı. Bunun üzerine Ferhat Paşa, Eflak cephesine serdar tayin edildi. Fakat Cepheye gitmek için hazırlık yaptığı sırada aleyhinde yapılan komplolar sonucu, Ferhat Paşa azledilip daha sonra öldürüldü. Yerine Koca Sinan dördüncü kez sadrazamlığa getirildi. Sinan Paşa Serdar tayin edilerek, Eflak üzerine yürüdü. Başlangıçta bazı başarılar elde edildi ise de Sinan Paşa Eflak'ta mağlup oldu. Ayrıca Avusturya cephesindeki oğlu Mehmed Paşa da başarılı olamayıp Estergon ve Vişegrad kaleleri zapt edildi. Bu başarısızlıklar sonucu Sinan Paşa azledilerek, Malkara'ya yollandı. Yerine Lala Mehmed Paşa getirildi. Böylece İkinci vezir olan İbrahim Paşa'nın sadrazamlık hayalleri suya düştü. Fakat yeni sadrazam on gün içinde vefat etti. Bu kez de Sadaret mührü İbrahim Paşa'ya verilmedi çünkü III. Mehmed, Ferhat Paşa'yı suçsuz yere öldürttüğünü ve bu olayda İbrahim Paşa'nın da başlıca suçlu olduğunu öğrenmiş ve bu duruma çok üzülmüştü. Bu yüzden tekrar ve beşinci kez sadaret mührü Sinan Paşa'ya verildi.

İbrahim Peçevî'nin nakliyle; Sinan Paşa, serdarlıkta başarısız olup ve uğursuz diye adının çıktığı için utanıp serdarlık istemediğini, Sultan'a da sefere çıkma hususunda iknaya çalıştığını ifade eder. Böylece padişah sefere çıkma hususunda ikna edildi⁶. Aslında Sinan Paşa rakiplerinden çekindiği için (özellikle İbrahim Paşa) padişahı da sefere götürmek istemiştir. Bunun için zemin hazırlamıştı. Ataları gibi ordunun başında bulunmasının faziletlerini anlatmış, bu konuda Şeyhülislâm Hoca Sadeddin Efendi'nin de desteğini alarak padişahı ikna etmişti. Fakat sefer hazırlıkları sırasında Sinan Paşa vefat etti. (4 Nisan 1596).

⁶ "Hoca Efendi (Sadeddin) dahi veziriazamın kelâmın tasdik etmekle bizzat sefer-i hümayûna tevcih-i hümayûnları mukarrer oldu." *Tarih-i Peçevî*, C. II, s. 189.

1.1.2. Eğri Seferi ve Haçova Meydan Muhârebesi

Osmanlı tarihinde Haçova Meydan Muhârebesi ve Eğri Seferi olarak adlandırılan bu seferde padişah ordunun başındadır. Sinan Paşa'nın ölümüyle de yerine Safiye Sultan'a yakınlığıyla bilinen Damat İbrahim Paşa da veziriazamdır. III. Mehmed, Hoca Sadeddin'i de yanında götürerek, İstanbul'dan büyük bir törenle 20 Haziran 1596 günü yola çıkmıştı⁷.

Macaristan'ın en önemli kalelerinden biri olan Eğri Kalesi üzerine gidilmeye karar verildi. Padişahın ordunun başında bulunması askere büyük moral oldu. Yapılan mücadeleden sonra Eğri Kalesi ele geçirildi. (12 Ekim 1596). Kalenin alındığını öğrenen, Avusturya arşidüklerinden Maximilien ve asi Erdel voyvodası Sigizmond Bathori kuvvetlerinden mürekkep kalabalık bir Habsbug ordusu hazır vaziyette beklemekteydi. Bu ordu Osmanlı ordusuyla Haçova denilen yerde karşılaştılar. Savaş sırasında düşman kuvvetleri padişah çadırına yaklaşınca İbrahim Paşa, Padişahın kaçırılması teklifinde bulundu ise de Hoca Sadeddin'in etkili sözleri üzerine kalmayı seçen Padişah ordu üzerinde olumlu bir etki yaratarak savaşın seyrini değiştirmiş ve bu savaşta galibiyeti kazanmışlardır. III. Mehmed, zaferin ardından İbrahim Paşa'yı azlederek, yerine büyük yararlılıklar gösteren Cigalazâde Sinan Paşa'yı sadrazam yaptı. Fakat annesinin devreye girmesi ve Cigalazâde'nin seferden kaçanları tespit ettirerek cezalandırması büyük tepkilere neden oldu. Böylece kısa sürede Cigalazâde azledilerek yerine tekrar İbrahim Paşa getirildi⁸.

Bu dönemlerde sık sık sadrazam değişikliğine gidilmiştir. Avusturya ile savaşlar devam etmiştir. Özellikle İbrahim Paşa'nın komutasında Kanije önlerinde kazanılan savaş ve kalenin teslim alınışı (22 Ekim 1600) büyük sevinç yaratmıştır. Fakat cephede sular durulmadı. Nitekim Arşidük Ferdinand, Kanije'yi kuşattı. Ancak kale komutanı Tiryaki Hasan Paşa'nın gayretleri neticesinde büyük bir savunma yapılarak kale kurtarıldı.

⁷ Emecen, A.g.madde. s. 409, Farklı tarih veren kaynaklar için bkz. Gökbilgin, A.g.madde. s. 537; **Tarih-i Peçevî**, s. 190; Ayrıca bunun ayrıntılı açıklaması için de bkz. İsmail Hami Danişmend, **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C. III, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 168.

⁸ Emecen, A.g.madde, s. 410.

Avusturya Meselesi ile uğraşılırken, III. Mehmed, Anadolu’da ciddi bir tehditle karşı karşıya kalmıştır. Bunlar Celali İsyanları ve İran’da başlayan karışıklıklardır. Şah Abbas, III. Mehmed döneminde Osmanlı ordusunun batı cephesinde olmasından istifade ederek Tebriz başta olmak üzere kaybettiği yerlerin bir kısmını geri almıştır.

III. Mehmed’in hükümdarlık yıllarında yabancı devletler ile olan ilişkilere kısaca bakmak dönemi daha iyi anlamak açısından yararlı olacaktır. III. Mehmed zamanında Almanya’da: II. Rudolf (1516-1611); İngiltere’de: Elizabeth (1558-1602); Fransa’da: IV. Henry (1589-1610)⁹tahtta idiler.

Bu devirde Fransa, İngiltere, Lehistan ve Venedik ile dostane temaslar kurulmuştur. Ayrıca Hindistan ve Buhara gibi şark memleketleriyle de iyi münasebetler kurulmuştur. İstanbul’da Fransız elçisi olarak bulunan De Brève, III. Mehmed’in saltanatı boyunca Fransa’yı temsil etmiş, Osmanlı- Fransız ticaretinin gelişmesinde katkı sağlamıştır. Ayrıca Eğri Seferi’nde de Sultan’ın yanında bulunmuştur. Eğri Seferi’nde İngiliz elçisi Edward Barton da bulunmuştur¹⁰. Kraliçe Elizabeth’in kapitülasyonları yenilemek amacıyla gönderdiği hediye orgu bizzat yapan Thomas Dallam, orgu İstanbul’a getirip padişaha sunmuştur¹¹.

1.2. III. MEHMED DÖNEMİ SANAT ORTAMI VE ESNAF BÖLÜKLERİ

Osmanlı Devleti, 16. Yüzyılda ve bunu müteakip yıllarda, sanat ve zanaatın her alanında en parlak dönemlerini yaşamıştır.

İncelenen dönemlerde Avusturya ve İran’la yapılan savaşların getirdiği yük Osmanlı Devleti’nin ekonomisini büyük ölçüde sıkıntıya sokmuştur. Buna rağmen kültür ve sanat ortamı canlılığını sürdürmüştür.

⁹ Dimitri Kantemir, **Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi 2**, Çeviren: Özdemir Çobanoğlu, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 1979, s.143.

¹⁰ Gökbilgin, A.g.madde, s. 411-412.

¹¹ Emecen, A.g.madde, s. 412.

Osmanlı sanatı ile birbirinden farklı alanlarda, birbirinden ihtişamlı eserler ortaya konulmuştur. Mimaride, çinicilikte, kuyumculukta, minyatür sahalarında, halıcılık, kumaşçılık, dericilik, ciltçilik, kuyumculuk gibi farklı sanat dallarında muhteşem eserler verilmiştir. Özellikle mimarlık sahasında çok gösterişli sanat eserleri yapılmıştır.

1588’de Mimar Sinan’ın vefatıyla temayüz etmiş olan Davut Ağa, Osmanlı devri Türk mimarisinin Mimar Sinan ile başlayıp gelişen klasik dönemini onun gelenekleriyle sürdüren bir mimar olmuştur¹². III. Murad ve oğlu III. Mehmed dönemlerinde eserler vermiş olan Koca Sinan’ın halefi Mimar Davut ve sonrasında Dalgıç Ahmed Ağa, Mimar Mehmed Ağa, Mimar Kâsım ve Mimar Mustafa Ağalar bu devirde ve XVII. yüzyılında birbirini takip ederek yetişmiş olan büyük mimarlardandırlar¹³.

Eminönü’ndeki abidevi Cami olan Yeni Cami’nin Baş mimarı Davut Ağa idi. III. Mehmed’in validesinin yaptırttığı caminin temelleri atılıp belirli bir kısmı yapılmıştı. Fakat Mimar Davud Ağa’nın ölmesi üzerine, caminin mimarlığına Dalgıç Mehmed Ağa getirildi. 1603 yılında III. Mehmed ve arkasından da Safiye Sultan’ın ölümü üzerine inşaat yarım kaldı. Daha sonraları zamanın padişahı IV. Mehmet’in annesi Hatice Turhan Sultan’ın büyük çabaları sonucu, cami, kasır, darülhadis, mektep, çarşı ve sebilden oluşan külliye, Mimar Mustafa Ağa’nın marifetiyle 1663’te tamamlanmıştır¹⁴.

Adlî mahlası ile şiirler yazan III. Mehmed’in entelektüel bir kimliği olup, kendisine sunulan edebî eserleri ilgiyle karşıladığı bilinmektedir. III. Mehmed döneminde, Gelibolulu Mustafa Âlî, Padişah hocası ve tarihçi Hoca Sadeddin Efendi, tarihçi Selânikî ve divan şiirinin önemli isimlerinden olan Nev’î ile Bâkî de onun saltanatı döneminin önde gelen simalarındandır.

¹² Mimar Davut hakkında bilgi için bkz. Can Kerametli, “Türk Zevkinin Ünlüleri Ser-i Mimarı Âlem Davut Ağa Kimdir?”, **Osmanlı**, C. 10, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s. 221-226.

¹³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C. 3-2.Kısım, TTK, Ankara 1977, s. 552.

¹⁴ Detaylı bilgi için bkz. Tahsin Öz, **İstanbul Camileri**, C. 1, TTK, Ankara 1987.

Sultan III Mehmed ve babası III. Murad dönemleri çeşitli eserlerin yazılıp resmedildiği, sanat alanında üretkenliğin çok olduğu bir dönemdir. Örneğin III. Murad'ın oğlu III. Mehmet için 1582 yılında muazzam bir sünnet düğünü yapılmıştır. Şenlik için büyük harcamalar yapılarak, birçok yerli ve yabancı konuk ağırlandı. Çok gösterişli ve masraflı olan bu düğün elli iki gün boyunca devam etmiştir¹⁵. Bu düğün üzerine tarihi kaynakların yanı sıra, edebi kaynaklar ile şenliği izleyen yabancı tanıklar önemli bilgiler vermişlerdir. Selânikî, tarihinde bu sünnet düğününden bahsederek, çeşitli memleketlerden kimlerin davet edildiğini yazmıştır¹⁶. Bu düğün bize o dönemlere ait birçok bilgi sunuyor. Örneğin Osmanlı'nın gelenek-göreneklerini, eğlence anlayışını, esnaf gruplarını burada görebiliyoruz. İntizâmî Sûrnâmesi'ne göre bu düğünde geçit resmi yapan 173 adet esnaf alayı vardır¹⁷.

III. Murad döneminde Şehnâmecî Seyyid Lokman ve Nakkaş Osman ekibinin, minyatürlü el yazmalarının hazırlanmasında önemli katkıları olmuştur. Şehzâde III. Mehmed'in 52 gün süren sünnet düğünü şenliklerini konu alan "*Surnâme-i Hümayûn*" adlı düğün kitabı, bu dönemde ve bu ekiple birlikte hazırlanmıştır. Minyatürleri Nakkaş Osman'a ait olan eserin müellifi Divan-ı hümayun kâtibi olan İntizamî'dir¹⁸.

Sultan III. Mehmed, babası III. Murad döneminden kalan, Seyyid Lokman'ın hazırladığı Şehnâmelerin tamamlanmamış olmasına kızmış olmalı ki bu durum Seyyid Lokman'ın görevden alınmasına neden olmuştur¹⁹. Böylece Sultan III. Mehmed Saray Şehnâmeciliğine Talikîzâde Mehmed b. Mehmed el- Fenari'yi (1596-97) getirmiştir. III. Mehmed'in Eğri Seferi'ne katılan Talikîzâde ilk şehnâmesi olan "*Eğri Fetihnâmesi*"ni Nakkaş Osman beraberliğinde bitirerek III. Mehmed'e sunmuştur. Eserin sonunda Nakkaş Hasan bir atölyede Talikîzâde'yi, eseri beyaza

¹⁵ Detaylı bilgi için bkz. Nurhan Atasoy, **1582 Surname-i Hümayun: Düğün Kitabı**, Koçbank Yay, İstanbul 1997.

¹⁶ **Tarih-i Selânikî**, s. 131-133.

¹⁷ Bu esnaf alayı için bkz: Mehmet Arslan, **Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri 2: İntizâmî Sûrnâmesi**, Çamlıca Yay. İstanbul 2009, s. 80.

¹⁸ Atasoy, **A.g.e.**, s. 14.

¹⁹ Filiz Çağman, "Minyatür", **Osmanlı Uygarlığı**, Haz: Halil İnalcık, Günsel Renda, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s. 916.

çeken hattatı ve kendisini çalışırken resmetmiştir²⁰. III. Murad Erzurumlu Dariri'nin yazdığı “*Siyer-i Nebi*” adlı eserin minyatürlü bir nüshasının hazırlanmasını istemişti. Ancak altı cilt olarak hazırlanan bu eser, III. Mehmed zamanında tamamlanmıştır²¹.

Sultan III. Mehmed'in saltanatı süresince saray nakkaşları tarafından resimlendirilen eserlerin önemli bir kısmını Arapça ve Farsça'dan çevrilen veya yeniden kaleme alınan edebi konulu kitaplar ve hikâyeler oluşturur²². Örneğin 15. Yüzyılda Abdurrahman b. Muhammed b. Alî b. Ahmed el- Bistâmi'nin yazdığı cifr²³ ile ilgili eser, Sultan III. Mehmed'in isteği üzerine Şerif b. Seyyid Mehmed b. Şeyh Seyyid Burhan tarafından 1597-1598 yıllarında Arapça'dan Türkçe 'ye tercüme edilerek resimlenmiştir²⁴.

Yukarda saydığımız bu eserleri üreten esnaf ve sanatkârlar şüpesiz tek kişinin çalışmasıyla olmamıştır. Yapılan bir eserde eseri istinsah eden kâtipler, kitabın her bir sayfasını süsleyen nakkâşlar, çeşitli kaplar oluşturan mücellitler, kâğıtçılar, renkzenler, müzehhipler ve mürekkepçiler gibi ayrı gruplar halinde bir birliktelik oluşturularak birbirinden güzel eserler ortaya koymuşlardır. Aynı şekilde savaş aletleri yapan esnaf da farklı cemaatlerden oluşmaktaydı. Örneğin kılıç yapan şemşirgerler, kılıç için kın yapan niyâmgerler, hançer ve bıçak yapan kârdgerler, yay yapan kemangerler, ok yapan tîrgerler ve topuz yapan bozdoğaniler gibi. Yapılan bu tüm bu çalışmalar bir ekip işi ile olmaktadır. Bugünkü adıyla bunlara sanatkâr ve zanaatkârlar gözüyle bakılıyor. Esnaf grubu diye isimlendirilen genel ad bu çalışmanın konusudur.

²⁰ Filiz Çağman, “Minyatür”, s. 923.

²¹ Hilal Kazan, **XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesi**, (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul 2007, s. 117.

²² Filiz Çağman, “Tarihi Gelişimi İçinde Osmanlı Sarayı Minyatürleri”, **Geleneksel Türk Sanatları**, Haz: Mehmet Özel, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s. 211.

²³ “Cifr” ya da “cefr” Gaipten haber verdiği söylenen ilim.

²⁴ Banu Mahir, **Osmanlı Minyatür Sanatı**, Kabalcı Yay. İstanbul 2004, s. 65.

Osmanlı Devleti’nde “esnaf”, el sanatlarıyla uğraşıp mal ve hizmet üretimi yaparak geçimlerini sağlayanların genel adıdır. Esnafın âmir ve mercileri ehemmiyet derecesine göre: Sadrazam, kadı, ihtisâbağası ve esnaf kethüdaları idi²⁵.

Osmanlıda esnaf teşkilatının kökleri Ahiliğe dayanır. Osmanlı Devleti’nde aynı işe mensup esnaf bir arada bulunurdu. Devletin dolaylı denetiminde olan serbest esnaf loncaları gerektiğinde devlet için hizmet ederdi²⁶.

Osmanlı Devleti’nde sanat ve esnaf kuruluşlarını temelde üç kısımda görmek mümkündür. Bunlar; saraya bağlı Ehl-i Hıref teşkilatı, yeniçeri ordusu içindeki sanat ve zanaat teşkilatı ile serbest sanat ve zanaat gruplarıdır. Yeniçeri sanat teşkilatı ve serbest sanat kurumlarının ürettikleri eşyalar daha çok ihtiyacın karşılanmasına yönelik olduğundan, bu kurumları ayrıca değerlendirmek mümkündür.

Genel olarak esnaf birliklerine Ehl-i Hıref denilirdi. Saraya bağlı olan esnaf teşkilatı ise Ehl-i Hıref-i Hâssa olarak adlandırılırdı. Osmanlı Devletinde esnaf denilen sanat ehli üzerinde devlet kontrolü vardı. Devlet için çalışan Ehl-i Hıref üzerinde doğrudan, serbest çalışanların üzerinde ise dolaylı kontrol söz konusuydu. Devletin sanat ve hırfet ihtiyaçlarını karşılayan ve saray esnafı denilen Ehl-i Hıref teşkilatı sarayın bîrun hizmetlileri arasında bulunurdu²⁷.

Osmanlı saray teşkilatında yer alan tüm sanatçı ve zanaatçılar sadece Ehl-i Hıref teşkilatı bünyesinde olanlar değildi. Hil’at ve kaftanları diken saray terzileri, hasahır teşkilatına bağlı ve mirahurun emrinde çalışan bölük ile çadır mehterleri gibi bölükler yine padişah ve saraya hizmet eden farklı gruplardı²⁸.

²⁵ S. Kazım Rûhanî, “**XVI- XVII. Yüzyıllarda Osmanlı ve Safevi Esnaf Teşkilâtı**”, (Yayımlanmamış doktora tezi.), İstanbul 1976-1977, s. 83.

²⁶ Nurhan Atasoy, **A.g.e**, s. 88.

²⁷ Ahmet Kal’a, “Esnaf”, **DiA**, C. 11, İstanbul 1995, s. 424.

²⁸ Filiz Çağman, “Ehl-i Hıref”, **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, C. 3, Kültür Bakanlığı ve Tarih vakfı Yay. İstanbul 1994, s. 145; Saray Terzileri ve Çadır Mehterleri için bkz. İ. Hakkı Uzunçarşılı, **Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı**, TTK, Ankara 1988, s. 453-462.

Serbest sanat ve esnaf kuruluşlarını narh defterlerinde ve seyahatnâmelerde görmek mümkündür. Özellikle III. Mehmed'in sünnet düğününü konu alan “*Surname-i Hümayûn*” adlı eser o dönemde olan esnaf grupları hakkında önemli bilgiler verir, çünkü şehir esnafının tamamı bu şölene katılarak eserlerini ve çalışmalarını sergilemişlerdir²⁹. Evliya Çelebi, “*Seyahatnâme*” adlı eserinde 17. Yüzyılın başında, incelediğimiz dönemin hemen sonrasında İstanbul'daki esnaf birliklerini teker teker ele almıştır. Eserde esnaf birliklerinin işyerleri, dükkân sayıları, Pîr'lerinin kim olduğu gibi bilgiler de mevcuttur³⁰. Narh defterlerinde de zamanın esnaf grupları yer almaktadır. Örneğin Mübahat Kütükoğlu'nun yayınladığı, 1600 tarihli narh defterinde 65 esnaf grubu ve onlara ait narh bulunmaktadır³¹. Sarayın yani devletin bünyesinde çalışan Ehl-i Hiref-i Hâssa da özellikle Ehl-i Hiref'in maaş defterlerinde yer almaktadırlar. Bunun haricinde Ehl-i Hiref'i bayram, düğün gibi özel günlerde padişaha sundukları hediyeleri ve bunun karşılığında aldıkları in'amları gösterir belgelerde de görebilmek mümkündür³². Ehl-i Hiref dışında serbest çalışan sanatkârlar da bu şekilde padişaha hediye sunup karşılığında in'am alırlardı. Ayrıca bu sanatkârlar istediklerinde ücretli olarak teşkilata alınırlardı³³.

1.3. EHL-İ HİREF TEŞKİLATI

1.3.1. Ehl-i Hiref'in Tanımı

Ehl-i Hiref, Arapça “Ehl” ve ‘Hiref’ sözcüklerinden oluşur. Kâmûs-ı Türkî'de ‘Ehl’; sahip, malik, muktedir anlamlarına gelir. ‘Hiref’; ise ‘Hırfe’ kelimesinin çoğulu olup, san’at anlamına gelmektedir³⁴. “*Ehl-i Hiref Saray'ın çeşitli*

²⁹ Atasoy, A.g.e, s. 8.

³⁰ Bkz. Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul**, Haz: Seyit Ali Kahraman-Yücel Yağlı, 1. Cilt-2. Kitap, YKY, İstanbul 2003.

³¹ Mübahat S. Kütükoğlu, “1009 (1600) Tarihli Narh Defterine Göre İstanbul'da Çeşitli Eşya ve Hizmet Fiatları”, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, Sayı 9, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978, s. 10.

³² Bu belgelerden bazılarını Uzunçarşılı ve Meriç yayınlamışlardır.

³³ Rıfkı Melül Meriç, “Bayramda Padişahlara Hediye Edilen San’at Eserleri ve Karşılıkları”, **Türk San’atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I**, Haz: Enstitü Yönetim Kurulu, Türk sanatı Tarihi Enstitüsü yay. İstanbul 1963, s. 765.

³⁴ Şemseddin Sami, **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006, s. 232 ve 544.

*sanatsal gereksinimin yanı sıra, pek çok ihtiyacını karşılayan sanatçı ve zanaatçılar ile cerrahlık, kehhâllik gibi, uzmanlık ve bilgi isteyen meslekleri ve aynı zamanda güreşçileri de içeren topluluğa verilen addır*³⁵. Midhat Sertoğlu, Ehl-i hıref için: “*sanat sahibi, küçük el sanatlarıyla uğraşan kimseler*”³⁶.” Diye bahseder. Kısaca Ehl-i Hıref, Çeşitli bölüklerden oluşan ve saraya mensup, maaş alan sanatkâr ve zanaatkâr topluluğudur diyebiliriz.

1.3.2. Ehl-i Hıref’in Yapısı

Ehl-i Hıref teşkilatı, saray için çalıştıklarından Ehl-i Hıref-i Hâssa diye adlandırılmıştır. Sarayın kapıkulu halkı arasında yer alan Ehl-i Hıref cemaati Enderun ağalarından Hazine Darbaşı’nın emrindeydi³⁷. Bu cemaate ilk başlarda pençik ve devşirme oğlanlar arasından kabiliyetli olanlar alınırdı. Daha sonraları istidadı olanlar da alınmıştır³⁸. İhtiyaç duyulduğu takdirde serbest çalışan sanatkârlardan da bu cemaate alımlar olmuştur. Pençik ve devşirme olanlar arasındaki yetenekli kişiler bu teşkilata ilk girişte şakirdlikle başlar, daha sonra başarı durumuna göre üstadlığa geçilirdi³⁹. Ehl-i Hıref kapıkulu halkından olduğundan dolayı zaman zaman orduya tayin olup görevlerini orda da icra ederlerdi. Ehl-i Hıref’in tayinleri, nakilleri, rüusları vs. resmi işlemleri bağlı bulundukları kalemlerdeki defterlere geçirilir ve ellerine tezkireleri verilirdi. Tayin işlemlerinde Hazine Darbaşı’nın yanı sıra Reisülküttap’ın görüşüne de yer verilirdi⁴⁰.

1.3.3. Ehl-i Hıref’in Çalışma Yerleri

Saray sanatkârları da denilen Ehl-i Hıref cemaatinin çalıştığı yerler hakkında, çeşitli görüşler vardır. Saray içinde yerleri olmakla birlikte saray dışında da çalışma mekânlarının olduğu genel kanıdır. Filiz Çağman, Bu teşkilatın çalışma

³⁵ Filiz Çağman, “Mimar Sinan Döneminde Saray’ın Ehl-i Hıref Teşkilatı”, **Mimar Sinan dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1988, s. 73.

³⁶ Midhat Sertoğlu, **Osmanlı Tarih Lûgatı**, Enderun Kitapevi, İstanbul 1986, s. 95.

³⁷ Çağman, “Mimar Sinan Döneminde Saray’ın Ehl-i Hıref Teşkilatı”, s. 74; Rıfki Melül Meriç, **Türk Nakış San’atı Tarihi Araştırmaları**, Türk ve İslâm San’atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1953, s. VI.

³⁸ Uzunçarşılı, **Saray Teşkilâtı**, s. 462; Meriç, , **Türk Nakış San’atı Tarihi Araştırmaları**, s. VI.

³⁹ Çağman, “Mimar Sinan Döneminde Saray’ın Ehl-i Hıref Teşkilatı”, s. 75.

⁴⁰ Meriç, , **Türk Nakış San’atı Tarihi Araştırmaları**, s. VI-VII.

mekânlarından bazısının Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda yer aldığını, büyük çoğunluğunun da sarayın dışında yer aldığını ifade etmiştir⁴¹. Saraya bağlı üç nakkâşhânenin varlığından sözedilir. Biri sarayın birinci avlusunda diğerleri ise sarayın dışında, Arslanhâne'nin üst katında ve yanında yer almaktadırlar⁴².

“Sarayın birinci avlusunda atölyeleri olduğu anlaşılan ve kesinlik kazanan iki bölük vardır. Bunlar, kuyumcular, Hakkaklar ve altın iplikle işleme yapan zerduszlardır. Bu sanatçıların ve teşkilâtın çalışma şekline değinirken, teberdaran-ı zülüfliyan vasıtasıyla bölükbaşlarının çağrılarak iş verildiği göz önüne alınırsa, çoğunun saray dışında atölyeleri olduğu sonucuna varılabilir”⁴³.

1.3.4. Ehl-i Hıref'in Ücretlendirilme Şekli

Ehl-i Hıref mensupları maaşlarını yevmiye üzerinden üç aydan üç aya alırlardı. Kendilerine üç ay içinde çalıştığı günlerin yevmiye tutarı verilirdi. Ayrıca, kendilerine iş verildiğinde tekrar ücret ödenmekteydi. Kameri aylar, üçer üçer hesaplanarak, senede dört defa ücret verilirdi⁴⁴. Üç aydan oluşan bu ödemeler, bazı ayların ilk, bazılarının da son harfleri alınarak isimlendirilirdi. Şöyle ki;

Masar: Muharrem, Safer, Rebû'l- evvel

Receb: Rebû'l- âhir, Cemaziye'l- evvel, Cemaziye'l- âhir

Reşen: Receb, Şa'ban, Ramazan

Lezez: Şevvâl, Zilka'de, Zilhicce

⁴¹ Çağman, “Ehl-i hıref”, s. 145.

⁴² Selman Can, “Arslanhane Üzerine Yeni Bilgiler”, **Uluslararası Bizans ve Osmanlı Sempozyumu (XV. Yüzyıl)**, Editör: Sümer Atasoy, İstanbul Üniversitesi Yay, İstanbul 2004, s. 361; Bahattin Yaman, **Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hıref**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2008, s. 16.

⁴³ Çağman, “Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hıref Teşkilâtı”, s. 77.

⁴⁴ Meriç, **Türk Nakış San'atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar** s. VII.

Alınan ücret hangi aylara aitse ona göre bu terkiplerden biri ile adlandırılırdı. Masar mevâcibi, lezez mevâcibi gibi.

Sanat ve hırfet erbabı ücretlerini Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusundaki, günümüze kadar gelmeyen eski Divanhâne denilen binadan almaktaydılar⁴⁵. Gülru Necipoğlu, hazinedarbaşı kâtibinin eski Divanhâne'de Ehl-i Hıref ustalarına ücretlerini verdiğini ve bu ustalardan saray için yeni eser yapmalarını ya da eskilerini onarmaların istediklerini ifade etmiştir⁴⁶.

Ehl-i Hıref'in aldıkları maaş cemaatteki konumlarına ve istidatlarına göre değişirdi. Ehl-i Hıref'in aldığı ücretler sadece yevmiyeleri ile sınırlı değildi. Bayramlarda, düğünlerde, zaferlerde ya da yapılan cami, kasır ve sahilsaray gibi inşaatlar sırasında özenle işledikleri işlerini padişaha takdim eder ve bunun karşılığında padişah'tan in'am alırlardı⁴⁷.

1.3.5. Ehl-i Hıref Defterleri

Ehl-i Hıref defterleri, Ehl-i Hıref teşkilatında yer alan tüm bölüklerin isimlerini, bölükte çalışanların isimlerini, aldıkları ücretleri hâvi defterlerdir.

Ehl-i Hıref Defterleri genel olarak 10 ile 30 sayfa arasındadır. Defterler çoğu mukavva ciltli olup, kâğıtları âharlıdır. Defterlerin bir kısmının kapakları ebruludur.⁴⁸ Tüm defterlerde isimler genelde bir sırada beş kişi olacak şekilde yazılmıştır. Sanatçının adı, babasının adı, nereli olduğu, yevmiyesi gibi bilgiler bir kutucuk oluşturacak şekilde alt alta yazılmıştır.

Ehl-i Hıref defterleri, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Bulgaristan Devlet Arşivi kurumlarında yer almaktadırlar⁴⁹. 31 defter Topkapı Sarayı Arşivinde, 66 defter Başbakanlık Osmanlı Arşivinde, 59 tane defter

⁴⁵ Çağman, "Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hıref Teşkilâtı", s.74.

⁴⁶ Gülru Necipoğlu, **15. ve 16. Yüzyılda Topkapı Sarayı**, Çeviren: Ruşen Sezer, KYK, İstanbul 2007, s. 113.

⁴⁷ Rıfkı Melül Meriç, "Bayramda Padişahlara Hediye Edilen San'at Eserleri ve Karşılıkları", s. 764.

⁴⁸ Defter ebatlarının detayı için bkz. Hilal Kazan, "**Ehl-i Hıref Defterlerinde Kâtipler**", (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul 1999, s. 6-7.

⁴⁹ Yaman, **A.g.e.**, s. 11.

de Bulgaristan Devlet Arşivinde yer almaktadır. Bulgaristan’da yer alan defterlerin 34 tanesinin mikrofilmi iki ülke arasındaki kültür anlaşması gereği Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ne getirilmiştir⁵⁰. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde ve Bulgaristan Devlet Arşivi’nde bulunan defterler Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi’nin aksine müstakil defterler olmayıp, içinde başka grupların da yer aldığı defterlerdir. Bu defterlerde Ehl-i Hıref Cemaati’nin yanında Hayyâtîn-i Hâssa, Matbah-ı Âmire, Mehterân-ı Hayme, Atmacıyân ve Alemdarân gibi gruplarda çalışanların isim ve yevmiyeleri de ayrı birer cüz halinde yer almaktadır.

Ehl-i Hıref defterlerinin birkaçı hariç çoğu siyakat yazısı ve rakamları ile yazılmıştır. 965 (1558) yılı Ehl-i Hıref defteri (T.S.M. D. 9612) hariç, diğer defterlerdeki cemaat isimleri Farsça terimlerle yazılmıştır.

Ehl-i Hıref defterlerinin en eskisi on altıncı yüzyıla kadar gitmektedir. İ. Hakkı Uzunçarşılı’nın, en eski mevâcib defteri dediği, Rebî’ü’l-âhir 932 (Ocak 1526) tarihli defteri bir makale olarak yayınlamıştır⁵¹. Tümüyle yayınlanan bu defterin başka bir örneği günümüze ulaşamamıştır. Bu defterde her bölükteki sanatçının ismi, yevmiyesi, nereden geldiği, nasıl geldiği, hangi tarihlerde deftere kaydolduğu gibi ayrıntılara yer verilmiştir. Defter Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi D. 9706/1’de kayıtlıdır⁵².

En son tarihli defter ise Topkapı Sarayı Arşivi’nde D. 9613/13 numara ile kayıtlı olan 1796 tarihli defterdir⁵³. Rika yazısı ile yazılan bu defter de Bahattin Yaman tarafından bir makale olarak yayınlanmıştır⁵⁴.

⁵⁰ Kazan, “Ehl-i Hıref Defterlerinde Kâtipler” s. 7-8; Yaman, **A.g.e.**, s. 11.

⁵¹ Bkz: İ. Hakkı Uzunçarşılı “Osmanlı Sarayında Ehl-i Hıref (Sanatkârlar) Defterleri”, **Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi**, TTK, C.11, sayı 15, Ankara 1986, s. 23-76.

⁵² Çağman, “Mimar Sinan Döneminde Saray’ın Ehl-i Hıref Teşkilâtı”, s. 75.

⁵³ Yaman, **A.g.e.** s. 13.

⁵⁴ Makale için bkz. Bahattin yaman “18. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Saray Ehl-i Hıref Teşkilâtı”, **S.D.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, sayı 3, Isparta 1996, s. 85-107.

İKİNCİ BÖLÜM

2. DEFTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde çalışmanın ana malzemesini oluşturan ve çeviri yazısı yapılan H.1004/M.1596 tarihli ve H.1005/M.1596 tarihli Ehl-i Hıref defteri üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır. Çeviri yazısı yapılan bu iki defterden başka, III. Mehmed dönemine tesadüf eden H.1010/ M. 1601 tarihli defteri de beş sene arayla nasıl bir değişim yaşandığını göstermesi adına incelemelere dâhil edildi. Bu kısımda zikredilen bu defterler hakkında, defterleri tanıma açısından kısa bilgiler verilecek ve defterlerde yer alan cemaatler sırasıyla ele alınarak bu cemaatler hakkında defter okuması yapılacaktır.

2.1. 1004/1596 Tarihli Ehl-i Hıref Defteri

Bu defter Topkapı Sarayı Arşivi'nde D. 9613/1 numarada kayıtlıdır.¹ Defter 15 yaprak/ 29 sayfa olup, tamamı siyakat yazısı ile yazılmıştır. Defter Recep, Şa'ban ve Ramazan aylarını ihtiva etmektedir. Defter bayağı yıpranmış, yer yer kenarlarda çürümeler oluşmuştur. Buna rağmen okunabilir seviyededir. Defterin içinde toplam 43 Ehl-i Hıref cemaati yer almaktadır. Bu cemaatlerin bir de şagirdân yani çırak diyebileceğimiz alt grubu vardır. Bunlar da ayrı başlıklar halinde verilmiştir. 21 cemaatin şagirdan alt grubu varken 22 cemaatin şagirdan grubu mevcut değildir. İncelediğimiz üç defterde de durum aynıdır.

Defterlerde isimler bir sıraya beşer kişi gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Nadiren bu sıralama altı kişi gelecek şekilde de yazılmıştır. Araya sıkıştırılarak verilen isimler muhtemelen unutulup sonradan eklenen isimler olmuştur. Defterlerin tümünde sanatçının ismi babalarının ismi ve aldıkları yevmiyeler bulunmaktadır. Bazı isimlerde derkenarlar düşülmüştür. Örneğin kişi ölmüş ise bu, “el- müteveffâ”

¹ Arşivde yer alan “TSA D. 9613” numaralı tasnifte farklı tarihleri içeren 13 adet defter mevcuttur.

tabiri ile ismin üzerinde yer almıştır ve ya kişi seferde bulunuyorsa ismin üzerinde bir “bayrak” işareti konulmuştur.

2.2. 1005/1596 Tarihli Ehl-i Hıref Defteri

Bu defter de yine Topkapı Sarayı Arşivi’nde D. 9613/2 numarada yer almaktadır. Muharrem, Safer ve Rebiülevvel aylarını ihtiva ediyor. Defter 15 yaprak/ 29 sayfadan oluşmaktadır. Bu defter de siyakat yazı türü ile yazılmıştır. Defterde ve yazılarda herhangi bir bozukluk bulunmamaktadır. Bu defterde yer alan cemaat sayısı 44 adettir. 1004/1596 tarihli defterden fazla olarak “Buhurcîyân” cemaati yer almaktadır.

Bu defterde birçok cemaatlerdeki kişi sayıları diğer zikrettiğimiz deftere nazaran daha fazladır. Yani saray Ehl-i Hıref’inde bir artış söz konusudur denilebilir. Örneğin bu defterde yer alan Cerrahîn Cemaati’nin yani hekimlerin olduğu şagirdan alt grubu 33 kişi iken 1004/ 1596 tarihli defterde bu sayı 24’tür. Arada 9 kişi artmıştır.

2.3. H. 1010/M. 1601 Tarihli Defter

Topkapı Sarayı Arşivi D. 2924 numarada kayıtlı olan bu defter, Muharrem, Safer ve Rebiülevvel ayları mevâciblerini içeriyor. Diğer defterlere kıyasla daha okunaklı olan bu defter 13 yaprak/ 26 sayfadan oluşmaktadır. Siyakat yazı türü ile yazılmış olan bu defterin cemaat isimleri ise nesih ile yazılmıştır.

Bu defterde de 44 cemaat ismine rastlanmıştır. Bu cemaatlerin birçoğunda kişi sayıları düşmekle birlikte bazı cemaatlerin kişi sayısında artma gözlenmiştir. Örneğin Mücellidler, Siperdüzân, Niyâmgerân, Hırrâtin, Debbâğîn ve Bozdoganîyân cemaatlerinde az sayıda da olsa bir artış gözlenmiştir. Diğer kalan cemaatlerin tümünde kişi sayısında azalmalar tespit edilmiştir.

2.4. Defterlerde Yer Alan Tabirler

Bu tez çerçevesinde yayına hazırlanan defterlerde isimler genel olarak beşer sıra halinde verilmiştir. Çok nadir olarak bu sıralama altı kişi olarak da yazılmıştır.

Defterde yer alan sanatçının ismi baba ismi ile birlikte tanımlanmıştır. İlk isim sanatçının, ikinci isim babasının olup bin, ibn, veled-i gibi akrabalık isimleriyle ifade edilmiştir. Arapça olan bu tabirler oğul, oğlu anlamına gelmektedirler. Bazen de unvan ve lakapları verilmiştir. Serbölük, kethüda, nakkâş, musavvir, ağa, pîr gibi. Bazen de bunlara ilaveten ya da sadece isim ile birlikte nereli oldukları yazılır. Örneğin Kasım Çerkes, Mehmed Bosna gibi.

İsim ve unvanlardan sonra, divan rakamları ile yazılan sayılar ise bu şahısların yevmiyeleridir. Alınan ücretin cinsi hicri 12. Asrın sonlarına kadar akçe, sonrasında ise kuruştur².

“Mevâcib miktarlarında yapılan kesintiler, kıstlar ile yevmiyelere yapılan zamlar “gedik”, “adet” ve “terakki” ilaveleri³” ile gösterilmiştir.

Defterlerde özellikle de 1004/1596 tarihli defterde sıkça görülen” // “ bu işaretin “resîd”, yani maaşın verilmiş olduğunu ifade eden kelime, demek olduğunu Rıfkı Melül Meriç’den öğreniyoruz.

Defterlerde birçok değişik derkenarlar düşülmüştür. Örneğin “be-hôd” kaydı düşülmüş. Hôd farsça’da “kendi” zamirine denk gelir. “Be- hôd” yani kişinin ücretini kendi eliyle aldığını ifade eder. “be- yed-i..., be dest-i...” gibi ifadeler ile de bir vasıla ile alırdı. Ücretlere yapılan zam “ziyade şüd” tabiri ile gösterilirdi⁴.

Kapı halkından olan Ehl-i Hıref mensupları, seferlerde orduda yer alabiliyorlardı. Orduda vazifelendirildikleri zaman defterlerde isimlerinin üzerinde bir bayrak işareti konuluyordu. İncelediğimiz defterlerde bu bayrak işaretlerini yevmiyerin altına bayrak ibaresi yazarak gösterdik.

² Meriç, **Türk Nakış San’atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar**, s. VII.

³ Meriç, **A.g.e**, s. VII.

⁴ Meriç, **A.g.e**, s. VII.

Bunların dışında derkenar olarak düşülen birçok ibare vardır. Fakat Ehl-i Hıref üzerinde yapılan çalışmalarda bunlara değinilmemiş olup, yalnızca bazı ibareler Rıfkı Melül Meriç tarafından izah edilmiştir. Yaptığımız sözlük çalışmalarından en azından bazı tabirleri biraz anlamlandırabildik. Örneğin incelediğimiz defterlerde olan bazı ibareler şunlardır:

El- müteveffa: Öldü anlamına gelmektedir.

Âmed şüd: Geliş- gidiş, varıp gelme; geldi gitti manasına gelmektedir⁵.

‘An müteferrika âmed: Ehl-i Hıref defterlerinde bir cemaatten diğerine geçişler söz konusudur. Kendi cemaati içerisinde başarılı olamayanlar ya da başka bir sanata yeteneği olanlar hazinedarbaşının arzı ile başka bir cemaate ilhak edilirdi⁶.

Bu tabir, defterlerde çeşitli sanat ya da zanaat işi ile uğraşanların karışık olarak bulunduğu “Cemâat-i Müteferrika-i Ehl-i Hıref” cemaati içinden gelen manasına geliyor. Çünkü ‘an Arapça’da -den, -dan anlamına gelmektedir.

Reft be- üstadan: Üstadlıktan ayrıldı. Anlamını verdik.

İbtidâsı görüle, ibtidâsı sorula: İbtidâ, Arapça bir kelime olup ilk, başlama anlamlarına gelir⁷. Burada cemaate ilk girdiği zaman sorgulanıyor olabilir.

Temessük talep oluna: “Temessük” borç senedi anlamına gelmektedir⁸.

Reft: Farsça gitmek anlamında olan “reft” kelimesi, kaydı silindi, gitti anlamına gelmektedir⁹.

Defterlerin derkenarlarında bazen de sadece “sorula” ibaresi isimlerin üzerinde yer almaktadır. Henüz bunun neyin sorgusu olduğunu bilemiyoruz.

⁵ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay. 23. Baskı, Ankara 2006, s. 30.

⁶ Yaman, **Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hıref**, s. 14.

⁷ **Kâmûs-ı Türkî**, s. 64.

⁸ **Kâmûs-ı Türkî** s. 438.

⁹ Mehmet Zeki Pakalın, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. I. MEB, İstanbul 1983, s. 55.

2.5. Defterlerde Yer Alan Cemaatler

2.5.1. Cemâat-i Kâtibân-ı Kütüb-i Hâssa

Eser yazarların, kitap yazımı ile iştigal eden hattatların yer aldığı cemaattir¹⁰.

İncelediğimiz birçok Ehl-i Hiref defterinde ilk sırada kâtipler sınıfını görmekteyiz. Bu grubun birçok üyesi olmasına karşın hiç şagirdan grubuna rastlanılmadı. Bahattin Yaman'ın tespitlerine göre, Kâtipler bölüğünün şagirdan alt grubunun bulunduğu tek kayıt ise 1545 tarihli defterdir¹¹.

İncelediğimiz 1004 tarihli defterde Kâtipler sınıfının 58 çalışanı vardır. En yüksek ücreti 33,5 akçe olup, Ahmed Mehmed isimli kâtip almıştır. En az verilen ücret ise 2 akçedir. 1005 tarihli defterde de aynı kâtip bu defa 35,5 akçe almıştır. Burada da en az yine 2 akçe alınmıştır. 1010 tarihli defterde ise en yüksek fiyatı Hüseyin Behram isimli zat 27,5 akçe olarak almıştır.

Defterler bu şekilde karşılaştırıldığında gördüğümüz kadarıyla aynı kişilerin farklı zamanlarda aldığı ücretler bazen artmış, bazen de azalmıştır. Bazı isimler ise hep aynı maaş ile devam etmişlerdir.

2.5.2. Cemâat-i Mücellidân-ı Hâssa

Cilt sanatı ile uğraşanların, cilt yapanların çalıştığı cemaattir.¹² Saray için hazırlanan kitapların ciltlenmesini yapan mücellitler sınıfının incelediğimiz defterlerde şagirdan alt grubu da mevcuttur.

1004/1596 tarihli defterde şagirdân grubu ile birlikte toplam 38 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde de bir kişi artarak 39 kişi olmuştur. Bu sayı 1010/1601 tarihli defterde ise 34'e düşmüştür. Mücellitlerden Abdi Şa'ban isimli

¹⁰ Kâtipler sınıfı için bkz. Hilal Kazan, : "Ehl-i Hiref Defterlerinde Kâtipler", (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul 1999.

¹¹ Bkz. Yaman, **A.g.e**, s. 36.

¹² Bu cemaat hakkında bkz. Meriç, **Türk Nakış San'atı Tarihi Araştırmaları I, Vesikalar**.

şahıs, üç defterde de en yüksek ücreti alan sanatçıdır. İlk iki defterde 24,5 akçe alan Abdi Şa’ban’ın aldığı ücret 1010/1601 tarihli defterde 29 akçeye yükselmiştir.

2.5.3. Cemâat-i Külâhdûzân-ı Hâssa

“Külâh”, ucu sivri veya yüksek başlıktır. Diğer adı ile serpuş’tur “dûz” ise Farsça bir kelime olup dikici, diken anlamındadır¹³.

Külâh yapımı ile uğraşan bu cemaatin incelediğimiz defterlerde kişi sayılarında pek bir değişme olmamıştır. 1004/1596 tarihli defterde şagirdân grubu ile birlikte toplam 54 çalışanı olan bu cemaatin, 1005/1596 tarihli defterinde 55 kişi, 1010/1601 tarihli defterde ise 51 çalışan olarak geçmektedir.

İlk iki defterde de bölükbaşı olan Bâlî Bosna isimli şahıs 33,5 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde de Bâlî Bosna 41 akçe ile yine en yüksek ücret alan kişi olmuştur.

2.5.4. Cemâat-i Zerdûzân-ı Hâssa

İncelediğimiz lugatlarda Zerdûzân, sırma işleyenler, simkeşler diye tabir olunuyor¹⁴. Defterde ayrı bir cemaat olarak geçen sîmkeşânlar ile aralarındaki fark ise şu şekildedir; sîmkeşler, altın ve gümüşü dokumada veya işlemede kullanılacak şekilde hazırlarken, zerdûzânlar ise sîmkeşlerin üretmiş olduğu bu malzemeyi kullanarak işlemelerini yapmışlardır¹⁵.

İncelediğimiz her üç defterde de şagirdân alt grubu olmayan bu cemaatin çalışanı bulunmaktadır. Bölükbaşı da mevcut değildir.

¹³ Devellioğlu, A.g.e, s. 533, 192.

¹⁴ Pakalın, A.g.e, C. III, s. 654; Kâmûs-ı Türkî, s. 684; Devellioğlu, A.g.e, s. 1180.

¹⁵ Yaman, A.g.e, s. 49.

2.5.5. Cemâat-i Nakkâşân-ı Hâssa

Ehl-i Hıref cemaatinin en önemli bölüklerinden olan bu cemaat, nakış sanatı ile ilgili her işi yapmakla mükellefler¹⁶. İçerisinde müzehhipler, müsavirler, kalem işi yapanlar, ressamlar ve tarrahlar (resim, daha çok bahçe resmi yapanlara denir.) gibi gruplar mevcuttur¹⁷.

İncelediğimiz üç defterde de en çok kişinin çalıştığı cemaat nakkâşlar sınıfıdır. 1004/1596 tarihli defterde şagirdân grubu ile birlikte toplamda 123 kişi yer almaktadır. 1005/1596 tarihli defterde bu sayı 130'a yükselmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı 119'a düşmüştür.

Çeşitli cemaatlerden oluşan Ehl-i Hıref teşkilatında birçok cemaatte bir hiyerarşi görebiliyoruz. Özellikle nakkaşlar cemaatinde bunu açıkça görebiliriz. Şöyle ki 1004/1596 tarihli defterde ilk olarak sernakkâşân sonra kethüda, serbölük, seroda-i evvel, seroda-i sâni, nakkâş gibi bir sıralama mevcuttur.

İlk iki defterde ser-nakkâşân olarak Lütî Abdullah, 60 akçeyle bu cemaat içerisinde en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise en yüksek ücreti 48 akçe ile Cafer Abdullah kethüda almıştır.

2.5.6. Cemâat-i Gazzâzân-ı Hâssa

Saray terzileri arasında ipek işleyenlerin, ipekçilerin bulunduğu cemaattir. Arapça “Kazzaz” lafzından bozmadır¹⁸.

İpek işleyen bu cemaat 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterde çalışan sayıları aynıdır. Her iki defterde de şagirdân grubuyla birlikte toplam 69 çalışanı vardır. Bu iki defterde de 34 akçe ile en yüksek ücreti ser-gazzazân olan Yusuf Abdullah isimli şahıs almıştır. 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 54'e inmiştir. Burada en yüksek ücret alan bölükbaşı olan Yusuf Abdullah değil de 25,5 akçe ile

¹⁶ Nakkâşlar cemaati hakkında, vesikalara dayalı olarak yapılan en kapsamlı çalışma Rıfki Melül Meriç tarafından yapılmıştır.

¹⁷ Saydığımız bu sanatlarda temayüz etmiş olanlar için bkz. Âlî, Gelibolulu Mustafa, **Menakıb-ı Hünerveran**, Haz: Mujgan Cunbur, Büyüyeay Yay. İstanbul 2012, s. 145-160.

¹⁸ Pakalın, **A.g.e.**, C. I, s. 655; Sertoğlu, **A.g.e.**, s. 120.

Haydar Abdullah isimli zat almıştır. Serbölüğün ücreti burada 4 akçeye kadar düşmüştür.

2.5.7. Cemâat-i Zergerân-ı Hâssa

Zerger'in çoğulu olan zergerân, kuyumculuk işi ile uğraşanların bulunduğu cemaattir.¹⁹

1004/1596 tarihli defterde zergerân cemaatinin, şagirdân grubu ile birlikte toplam 104 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde de şagirdân grubu ile birlikte bu sayı 110 kişiye yükselmiş, 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı 103'e düşmüştür.

İncelediğimiz üç defterde de bu cemaatin başında Bosnalı olduğu anlaşılan Mehmed Bosna adı geçmektedir. İlk iki defterde ser-zergerân olarak cemaatin başında bulunan Mehmed Bosna, üçüncü defterde de (1010/1601 tarihli) bölükbaşı olarak başı çekmektedir. Mehmed Bosna 1004/1596 tarihli defterde en yüksek ücreti alan zergerdir. 1005/1596 defterde de ücreti 24 akçe iken 51 akçeye çıkarılarak yine en yüksek ücreti almıştır. Fakat üçüncü defterde durum aynı değildir. Burada Mehmed Bosna 16 akçe almıştır. Bu defterde (1010/1596) en yüksek ücreti alan 41 akçe ile Cafer Abdullah isimli kişidir. Buradan şu sonuç çıkarılabilir. Bölükbaşları her zaman cemaatte en yüksek ücreti alan kişiler değildir. Dikkatimizi çeken bir konuda bu cemaatte bulunanların yüksek ücret almış olmalarıdır.

2.5.8. Cemâat-i Hakkâkân-i Hâssa

Hâk, Arapça'da oymak, kazımak anlamına gelir. Şemseddin Sâmî, Hakâk için maden veya herhangi bir şeyin üzerine çelik kalemle yazma sanatı diye bahseder²⁰. Hakkâk tabiri daha çok mühür kazıcılar için kullanılırdı²¹.

¹⁹ Pakalın, A.g.e, C. III, s. 554.

²⁰ Kâmûs-ı Türkî, s. 554.

²¹ Sertoğlu, A.g.e, s. 131.

Taş, tahta vs. üzerine oyma suretiyle yapılan süsleme ya da yazı yazma sanatını yapan bu cemaatin şagirdân grubu mevcuttur. 1004/1596 tarihli defterde şagirdân grubu da dahil olmak suretiyle toplam 53 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterimizde bu sayı 55'e yükselmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 51'e düşmüştür.

Adı geçen her iki defterde de cemaatin iki tane bölükbaşı mevcuttur. Bunlardan 1004/1596 tarihli defterde 31,5 akçe ile en yüksek ücreti alan serbölük Mehmed Abdullah'tır. Diğer defterde ise 32 akçe ile en yüksek ücreti alan diğer serbölük Kasım Çerkes adlı şahıstır. 1010/1601 tarihli defterde ise 32 akçe ile Mehmed Abdullah en yüksek ücreti almıştır. Lakin bu defterde bu isim için serbölük ifadesi burada kullanılmamıştır.

2.5.9. Cemâat-i Sikkekenân-ı Hâssa

“Sikkeken”, darphanede para ve madalya kalıplarını yapmakla uğraşanlara verilen addır²². Bu cemaat ismini Hilal Kazan Sikkekonân diye okumuştur²³. İncelediğimiz defterlerde sikkegiyân ya da Bahattin Yaman'ın okuduğu gibi sikke künân şeklinde yazılmıştır. Fakat sözlüklerde bu okunuşlara tesadüf edilmediğinden Uzunçarşılı'nın da okuduğu gibi sikkekenân şeklinde yazıldı.

İncelediğimiz defterlerin üçünde de şagirdân alt grubu olan bu cemaatin çalışanı pek fazla değildir. 1004/1596 tarihli defterde cemaatin şagirdân grubuyla birlikte 16 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde bu sayı 21'e yükselmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı tekrar düşerek 15 kişi olmuştur. Üç defterde de en yüksek ücreti bölükbaşı olan Mehmed Tûrhân adlı şahıs almıştır. İlk iki defterde 29 akçe alan bu zat, 1010/1601 tarihli defterde ise 30 akçe almıştır.

²² Pakalın, A.g.e, C. III, s. 220.

²³ Hilal Kazan, XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesi, s. 141.

2.5.10. Cemâat-i Zernîşânyân-ı Hâssa

“Zer” Farsça bir kelime olup, altın manasına gelir. “Nişân” ise, kılıç vs. üzerine yapılan süs, yazı anlamlarına gelmektedir²⁴.

Bu topluluğun yer aldığı defterlerde şagirdân alt grubu mevcuttur. İlk iki defterde şagirdân grubu ile birlikte toplam 10 çalışanı mevcuttur. 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 8 kişiye düşmüştür.

Her üç defterde de en yüksek ücreti Ali Küçük isimli sanatkâr almıştır. 1004/1596 tarihli defterde 21 akçe alan Ali küçük, 1005/1596 tarihli defterde 25 akçe, 1010/1601 tarihli defterde ise 26 akçe almıştır.

2.5.11. Cemâat-i Kündekârân-ı Hâssa

Kündekâri, geometrik şekillerde kesilmiş küçük ahşap parçaların çivi veya yapıştırıcı yardımı olmaksızın yalnızca birbirine geçirme suretiyle düz yüzeyler oluşturan bir tekniktir. Bu tarzda işler yapan marangozlar sınıfına kündekârân denilmektedir²⁵. Kündekârân diye de okunabilen bu kelime bu sefer kalemkârlar manasına gelir²⁶.

Bu cemaatin her üç defterde de şagirdân grubu bulunmamaktadır. Bu cemaatte olan sanatkârların sayısı 1004/1596 tarihli defterde 16 kişi, 1005/1596 tarihli defterde 15 ve 1010/1601 tarihli defterde de 14 kişidir.

Her üç defterde de bölükbaşı olan Ferûh²⁷ Abdullah isimli sanatkâr en yüksek maaşı alan kişi olmuştur. Ücreti defterlerimizdeki tarih sıralamasına göre 36 akçe, 36,5 akçe ve 37,5 akçe olarak artmıştır.

²⁴ Kâmûs-ı Türkî, s. 674.

²⁵ Yaman, A.g.e, s. 72-73; Uzunçarşılı, Saray Teşkilâtı, s. 463.

²⁶ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 242.

²⁷ Ya da Fûrûğ diye de okunabilir.

2.5.12. Cemâat-i Postîndûzân-ı Hâssa

Postîndûz, Sarayın terzileri arasındaki kürkçüler için kullanılan bir tabirdir²⁸. Kürkçüler, kürk işiyle uğraşanların oluşturduğu cemaattir.

İncelediğimiz üç defterde de şagirdân alt grubu bulunan bu cemaatin çalışan sayısı şöyledir. 1004/1596 tarihli defterde 52 kişi, 1005/1596 tarihli defterde 54 kişi ve 1010/1601 tarihli defterde de 37 kişi yer almaktadır.

1004/1596 tarihli defterde en yüksek ücreti alan, grubun bölükbaşı Cafer Macar'dır. 24 akçe almıştır. 1005/1596 tarihli defterde durum aynı olup bu kez 27 akçe almıştır. Fakat 1010/1601 tarihli defterde en yüksek ücreti bu kez 36 akçe ile cemaatin kethüdası olan Mustafa Abdullah isimli şahıs almıştır.

2.5.13. Cemâat-i Şemşîrgerân-ı Hâssa

Kılıççılık, saray kılıççılarının olduğu cemaattir²⁹.

Bu cemaatin çalışan sayısı, şagirdân grubuyla birlikte ilk iki defterde de 25 kişi olarak geçmektedir. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 21 kişi olarak geçiyor.

Bölükbaşı olan İbrahim 16 akçe ile ilk iki defterde de en yüksek ücret alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise 13 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi Behrâm Freng adında biri olmuştur.

²⁸ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 780.

²⁹ Uzunçarşılı, Saray Teşkilâtı, s. 464; Devellioğlu, A.g.e, s. 989.

2.5.14. Cemâati Kârdgerân-ı Hâssa

Farça'da "kârd" bıçak manasına gelmektedir. Kârdgerân, Bıçakçılar, saray bıçakçılarının bulunduğu cemaat olarak tabir edilir³⁰.

Şagirdân grubunun olduğu bu cemaatin çalışan sayısı 1004/1596 tarihli defterde toplam 40 kişi yer almaktadır. 1005/1596 tarihli defterde bu sayı yükselerek 41 kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde de bu sayı düşerek 32 kişi olmuştur.

İncelediğimiz üç defterde de bu cemaatte en yüksek ücreti alan kârdger, bölükbaşı olan Mehmed Abdullah olmuştur. 1004/1596 tarihli defterde 36 akçe alan Mehmed Abdullah, 1005/1596 tarihli defterde 35 akçe, 1010/1601 tarihli defterde ise 38,5 akçe almıştır.

2.5.15. Cemâat-i Bozdoğanîyân-ı Hâssa

Bir nevi savaş aleti olan topuzun yapımı ile iştigal eden cemaattir³¹.

Defterlerde Şagirdân alt grubu olmayan bu cemaatin az sayıda mensubu vardır. İlk iki defterde 5'er kişi yer almaktadır. 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı 8 kişiye yükselmiştir.

1004/1596 tarihli defterde 9,5 akçe ile en yüksek ücreti Mustafa Yûsuf isimli şahıs almıştır. Diğer iki defterde ise Osman (?)adlı çalışan en yüksek ücreti almıştır. 1004/1596 tarihli defterde 8,5 akçe, 1010/1601 tarihli defterde ise 15,5 akçe almıştır.

³⁰ Uzunçarşılı, **A.g.e**, s. 463; Pakalın, **A.g.e**, C. II, s. 201.

³¹ Çağman, "Mimar Sinan Döneminde Saray'ın Ehl-i Hiref Teşkilâtı", s. 76; Pakalın, **A.g.e**, C. I, s. 241.

2.5.16. Cemâat-i Niyâmgerân-ı Hâssa

Kıncılar için kullanılan bir tabirdir. Farsça bir isim olan “niyâm” kılıf, kın, kılıç kını anlamına gelir. Bu cemaat kılıç, bıçak, hançer gibi şeylerin kabını yapanlardır³².

İncelediğimiz üç defterde de bu cemaatin, şagirdân grubu ile birlikte 12 çalışanı bulunmaktadır. Cemaatte en yüksek ücreti 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde cemaatin bölükbaşı olarak geçen Ali Mustafa adlı sanatçı almıştır. Ali Mustafa, her iki defterde de 16,5 akçe almıştır. 1010/1601 tarihli defterde de yine aynı şahıs 17 akçe ile en yüksek ücreti almıştır. Fakat bu defterde bölükbaşı olarak geçmemektedir.

2.5.17. Cemâat-i Kemângerân-ı Hâssa

“keman” yay, ok anlamındadır. “kemânger” yay yapan sanatkârlara verilen addır³³.

Şagirdân alt grubu bulunan bu cemaatin 1004/1596 tarihli defterde toplam 44 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde bu sayı 45 kişiye yükselmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı tekrar 44 kişiye düşmüştür. İlk iki defterde de bölükbaşı olan Mihaliçli³⁴ Şaban47 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde en yüksek ücreti 20 akçe ile Mehmed Ferhâd almıştır.

³² Devellioğlu, **A.g.e**, s. 842; Pakalın, **A.g.e**, C. II, s. 701.

³³ Devellioğlu, **A.g.e**, s. 506.

³⁴ Mihaliç, Bursa'nın Karacabey ilçesinin eski adıdır.

2.5.18. Cemâat-i Tîrgerân-ı Hâssa

Farsça’da “tîr” ok demek olup birleşik isim oluşturan Tîr-gerân ise ok yapan sanatkârlar manasındadır³⁵. Tîrgerânlar padişahların ve saray halkının kullanacağı okları imal ederlerdi. Ayrıca yabancı hükümdarlara hediye edilecek okları da yine bu cemaat imal ederdi³⁶.

Bu cemaatin şagirdân grubu da mevcut olmakla birlikte 1004/1596 tarihli defterde 38 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde bir kişi artarak 39 kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 34’e düşmüştür.

1004/1596 tarihli defterde bu cemaatin bölükbaşı olan Mehmed Hamza 30,5 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1005/1596 tarihli defterde ise diğer bir bölükbaşı olan Mustafa Hüseyin 35 akçe alarak en yüksek ücreti almıştır. 1010/1601 tarihli defterde de en yüksek ücreti alan bölükbaşı Mustafa Hüseyin’in bu defterde ücreti 40 akçeye çıkmıştır.

2.5.19. Cemâat-i Siperdûzân-ı Hâssa

Bir savaş aleti olan kalkanları yapan cemaattir³⁷. İ. Hakkı Uzunçarşılı bu cemaati “Setir dûzân-ı Hâssa” şeklinde okumuş, örtü yapanlar diye tarif etmiştir³⁸. Bu farklı okuma, siyakat yazısında genelde kullanılmayan noktalama işaretlerinden kaynaklanıyor.

Çalışan sayısı az olan bu cemaatin şagirdân alt grubu da bulunmamaktadır. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterde cemaatin çalışan sayısı 4 kişidir. 1010/1601 tarihli defterde bu sayı 5 kişi olmuştur.

³⁵ Devellioğlu, **A.g.e**, s. 1110.

³⁶ Pakalın, **A.g.e**, C. III, s. 508.

³⁷ Yaman, “18. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Saray Ehl-i Hiref Teşkilatı”, s. 98.

³⁸ Uzunçarşılı, **Saray Teşkilâtı**, s. 463.

Her üç defterde de en yüksek ücreti Bosnalı olduğu anlaşılan Behrâm Bosna adlı sanatçı almıştır. İlk iki defterde 31 akçe alan Behrâm 1010/1601 tarihli defterde 31,5 akçe almıştır.

2.5.20. Cemâat-i Kazgânyân-ı Hâssa

Kazancıların, bakırcıların oluşturduğu bir cemaattir³⁹. Bahattin Yaman bu grubun sadece kazan yapmadığını, bakır ve gümüş gibi madenlerden çeşitli kullanım eşyaları yaptıklarını ifade etmiştir. Buna kanıt olarak da bu grupta çalışanların padişaha takdim ettikleri hediyeler arasında bakır ve gümüş tepsi, ibrik, bakır ve gümüş maşrapa, gümüş hokka gibi eşyaların varlığını göstermiştir.⁴⁰

Kazancıların oluşturduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmaktadır. 1004/1596 tarihli defterde 42 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterde çalışan sayısı 50 kişiye çıkmıştır. Beş sene sonra yani 1010/ 1601 tarihinde ise bu sayı 37 kişiye düşmüştür.

İlk iki defterde de cemaatin bölükbaşı olan Hamza Abdullah isimli zât 35 akçe ile en yüksek maaşı alan kişi olmuştur. 1010/ 601 tarihli defterde ise bu isim değişerek, bölükbaşı olan Kasım Rum 35 akçe ile en yüksek ücreti almıştır.

2.5.21. Cemâat-i Çilingîrân-ı Hâssa

Adından da anlaşılacağı üzere çilingirlerin oluşturduğu bir cemaattir. Çilingir, demir ve çelikten kilit, anahtar yapan sanatkâra denilir⁴¹.

Şagirdân alt grubunun da olduğu bu cemaatin 1004/1596 tarihli defterde toplamda 34 çalışanı vardır. Bu sayı 1005/1596 tarihli defterde yine şagirdân grubu ile birlikte toplam 35 çalışanı mevcuttur. 1010/ 1601 tarihli defterde bu sayı 10 kişi azalarak 25 kişi olmuştur.

³⁹ Uzançarşılı, A.g.e, s. 463.

⁴⁰ Yaman, *Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hiref*, s. 90.

⁴¹ *Kâmûs-ı Türkî*, s. 515.

1004/1596 tarihli defterde cemaatte en yüksek ücreti, Rum olduğu anlaşılan Ahmed Rum adlı sanatkâr 18 akçe ile almıştır. 1004/1596 tarihli defterde de bu durum değişmemiştir. Yine aynı kişi aynı ücreti alarak en yüksek maaşı alan kişi olmuştur. 1010/ 1601 tarihli defterde ise bu durum değişerek en yüksek ücreti Kara Hasan 12,5 akçe ile almıştır.

2.5.22. Cemâat-i Dımışkîgerân-ı Hâssa

“Dımeşkîgerân genellikle Şam’da yapılan kılıç ve bıçak demiri için hakkında kullanılan bir tabirdir. .“Dımışkî”, demir, çelik gibi madenlerin üzeri kazılarak oluşturulan oyukların içerisine tel halinde altın ve gümüş gibi madenlerin koyulması suretiyle süslenilen çeşitli eşyalar manasında kullanılmıştır⁴². “Dımışkî” için Mithat Sertoğlu: “*Şam’da ipek ve ketenle karışık olarak dokunan bir cins kumaş. Çiçek ve bezemeleri kabartma olur ve perdelik, döşemelik diye kullanılırdı*”⁴³.” tarifini yapmıştır.

Bu sanatı yapanların oluşturduğu bu cemaatin incelediğimiz defterlerde şagirdan alt grubu bulunmamaktadır. 1004/1596 tarihli defterde 6 çalışanı olan cemaatin, 1005/1596 tarihli defterde 7 çalışanı olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı tekrar 6 olmuştur.

İlk iki defterde de Arnavudlu olduğu anlaşılan ve cemaatin bölükbaşı olan Hasan Arnavûd adlı şahıs cemaatte en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1004/1596 tarihli defterde 18 akçe, 1005/1596 tarihli defterde ise 16 akçe almıştır. 1010/1601 tarihli deftere baktığımızda en yüksek ücreti alan kişi 9 akçe ile Cafer Abdullah isimli sanatkâr almıştır.

⁴² Kazan, XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesi, s. 217.

⁴³ Sertoğlu, A.g.e, s. 85.

2.5.23. Cemâat-i Saztırâşân-ı Hâssa

Şemseddin Sâmî “saz” için; sazdan yani kamıştan yapılan ney gibi çalgı aletlerine verilen isim diye bahseder⁴⁴. Saztırâşân, çalgı aletleri yapanların oluşturduğu cemaattir⁴⁵.

Çalgı aleti yapanların bulunduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu mevcut değildir. Üç defterde de çalışan sayıları pek değişmemiştir. 1004/1596 ve 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 19 kişi iken, 1005/1596 tarihli defterde bir kişi artarak 20 kişi olmuştur.

1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterde Abdi İsmail isimli sanatkâr 10,5 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise Hasan (?) isimli sanatkâr 13 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.24. Cemâat-i Neccârân-ı Hâssa

Arapça bir kelime olan “neccâr”doğramacı, dülger, marangoz anlamlarına gelmektedir⁴⁶. Devlet için çalışan marangozların oluşturduğu bir cemaattir.

Şagirdân alt grubu bulunmayan bu cemaatin 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 34 çalışanı bulunmaktadır. Bu sayı 1010/1601 tarihli defterde azalarak 25 kişiye düşmüştür.

1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 26 akçe ile en yüksek ücreti cemaatin bölükbaşısı olan Mehmed Freng⁴⁷ almıştır. 1010/1601 tarihli defterde ise en yüksek ücreti (?)Abdullah adlı şahıs 16,5 akçe olarak almıştır.

⁴⁴ Kâmûs-ı Türkî s. 698-699.

⁴⁵ Uzunçarşılı, Saray Teşkilâtı, s. 464.

⁴⁶ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 666.

⁴⁷ Freng ya da Efrenç; Osmanlı Devleti’nin Avrupalılar, özellikle de Fransızlar için kullandıkları isimdir. bkz. Pakalın, A.g.e, C. I, s. 635.

2.5.25. Cemâat-i Camgerân-ı Hâssa

Camcıların, cam ya da camdan eşyalar yapanların oluşturduğu cemaattir.

Bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde çalışan sayısı aynı olarak 11 kişi mevcuttur. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 8'e düşmüştür.

Cemaatte en yüksek ücreti 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde, 18 akçe ile cemaatin bölükbaşısı da olan Keyvân Abdullah almıştır. 1010/1601 tarihli defterde ise 17 akçe ile yine bölükbaşı olan Kahraman adlı camgeren yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.26. Cemâat-i Hırrâtîn-i Hâssa

Bu cemaat Çıkrıkçılar olarak tarif edilir⁴⁸. Kâmûs-ı Türkî'de çıkırıkçı için, ağaçtan çeşitli şeyler yapan doğramacı diye bahsedilir⁴⁹. Harrâtîn diye de okunan bu cemaat ismini Evliya Çelebi, Harratîn yani çıkırıkçılar esnafı diye ifade etmiştir⁵⁰.

Çıkrıkçıların bulunduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu mevcut değildir. Cemaatte çalışan sayısı 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 13 kişi olarak geçmektedir. 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 15'e yükselmiştir.

Her üç defterde de cemaatin bölükbaşısı olan Bayram Abdullah isimli zât en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 20,5 akçe alan Bayram Abdullah, 1010/1601 tarihli defterde 21,5 akçe almıştır.

⁴⁸ Uzançarşılı, **Saray Teşkilâtı**, s. 464.

⁴⁹ **Kâmûs-ı Türkî**, s. 529.

⁵⁰ Evliya Çelebi, **A.g.e**, s. 622.

2.5.27. Cemâat-i Mûzedûzân-ı Hâssa

“Mûze” Farsça’da Çizme anlamına gelmektedir. “Dûz” ise yine Farsça bir kelime olup dikici, diken manalarına gelmektedir⁵¹. Çizme dikenlerin, imal edenlerin oluşturduğu cemaattir.

Çizmecilerin bulunduğu bu cemaatin çalışan sayısı oldukça fazladır. Şakirdan alt grubunun da bulunduğu cemaatte, 1004/1696 ve 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı aynı olarak şagirdân grubu ile birlikte toplam 86 kişi bulunmaktadır. Bu sayı 1005/1696 tarihli defterde ise 93 kişiye çıkmıştır.

1004/1696 ve 1005/1696 tarihli defterlerde bölükbaşı olan Cafer Abdullah isimli sanatkâr 20,5 akçe alarak cemaatte en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde de bölükbaşı olan İbrahim Abdullah 29 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.28. Cemâat-i Debbâğîn-i Hâssa

Arapça bir kelime olan “debbâğ” hayvan derilerini sepileyerek (tabaklayarak) meşin, kösele vs. yapan sanatçılara denir⁵².

Debbâğcılarının bulunduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Çalışan sayısı 1004/1696 tarihli defterde 11 kişi, 1005/1696 tarihli defterde 12 ve 1010/1601 tarihli defterde de bu sayı yükselerek 15 kişidir.

Bu cemaatte alınan ücretlerin düşük olduğu görülmüştür. Örneğin 1004/1696 tarihli defterde en yüksek ücreti 3,5 akçe Hamza Ali ve Mehmed Mahmûd isimli iki çalışan almıştır. Yine 1004/1696 tarihli defterde en yüksek ücreti 3 akçe ile Rıdvan Hasan almıştır. Bu durum 1010/1601 tarihli defterde de pek değişmeyerek en yüksek ücreti 3,5 akçe günlük ile Mehmed adlı şahıs almıştır.

⁵¹ Kâmûs-ı Türkî, s. 1428 ve 625.

⁵² Pakalın, A.g.e, C. I, s. 498; Kâmûs-ı Türkî, s. 602.

2.5.29. Cemâat-i Kemhâbâfân-ı Hassa

“Kemhâ” bir çeşit ipekli kumaşa, havsız (tüysüz) kadifeye verilen addır. “Bafân” ise Farsça “baften” mastarından gelir ve dokumak manasındadır⁵³. Genelde kaftan yapımında kullanılan bu kumaş türünü dokuyanlara Kemhâbâfân denilmektedir.

Kemha dokuyucuların oluşturduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu mevcuttur. 1004/1596 tarihli defterde şagirdân grubu ile birlikte toplam 56 çalışanı bulunan bu cemaatin, 1005/1596 tarihli defterde ise 57 çalışanı vardır. Beş sene sonrasında ise yani 1010/1601 tarihli defterde bu sayı 49 çalışana düşmüştür.

Aldıkları en yüksek ücret ise 1004/1596 tarihli defterde Ahmed Kasım Çavuş isimli sanatkâr 27,5 akçe, 1005/1596 tarihli defterde yine aynı şahıs 26 akçe ve 1010/1601 tarihli defterde de yine aynı şahıs 33 akçe olmuştur.

2.5.30. Cemâat-i Kadifebâfân-ı Hâssa

Bir kumaş türü olan “kadife”;ipek, pamuk ve yünden yapılan havlı, ince kumaş manasındadır⁵⁴. Devlet için kadife dokuyanların oluşturduğu cemaattir.

Bu cemaatte şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Cemaatte çalışan sayısı 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 11 kişi olarak kalmıştır. 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı 6 kişiye kadar düşmüştür.

Kadife dokuyanların bulunduğu bu cemaatte 1004/1596 tarihli defterlerde Arnavudlu olduğu anlaşılan Keyvân Arnavud adlı şahıs 24,5 akçe ile en yüksek ücreti almıştır. Yine aynı şahıs 1005/1596 tarihli defterlerde 25 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise Kasım Çerkes 20 akçe ile en yüksek ücreti almıştır.

⁵³ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 506; *Kâmûs-ı Türkî*, s. 1182.

⁵⁴ *Kâmûs-ı Türkî*, s. 1076.

2.5.31. Cemâat-i Nakş-ı bendân-ı Hâssa

Arapça bir isim olan “Nakş” kelimesi bildiğimiz üzere resim, süsleme sanatı anlamına gelmektedir. “Bend” ise Farsça bir kelime olup bağlama, bağlamak anlamına gelmektedir. Birleşik isim oluşturan “nakş-bend” ise “kumaşların nakışlarını bağlayıp, ipek tellerle tezgâha hazırlayan kimse, süslemeli dokuma sanatkârı⁵⁵.” manasına gelmektedir. “bendân” kelimeye çoğul anlamını katmıştır. Yani bu sanatla uğraşanların oluşturduğu cemaattir.

İncelediğimiz defterlerde bu cemaatin şagırgan alt grubu bulunmamaktadır. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 9’ar çalışan bulunmaktadır. 1010/1601 tarihli defterde ise cemaatin 7 çalışanı vardır.

Cemaatte 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde en yüksek ücreti alan kişi Behrâm (diğer isim karalanmış) isimli sanatkâr olup 35,5 akçe almıştır. 1010/1601 tarihli defterde ise Halil adlı şahıs 25 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.32. Cemâat-i Sîmkeşân-ı Hâssa

Bu cemaat, Sırmakeşler diye de tabir olunur. Farsça’da “Sîm” gümüş manasına gelmektedir. Sîmkeşân, ise haddeden⁵⁶ gümüş tel çeken sanatkârlar anlamına gelmektedir⁵⁷.

Şîmkeşlerin olduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu da mevcuttur. 1004/1596 tarihli defterlerde cemaatin toplam 36 çalışanı vardır. 1005/1596 tarihli defterlerde bu sayı 35 kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 27 kişiye kadar düşmüştür.

Bölükbaşı olan Ali Abdullah her üç defterde de en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 30 akçe alan Ali Abdullah, 1010/1601 tarihli defterde 30,5 akçe almıştır.

⁵⁵ Devellioğlu, A.g.e, s. 803.

⁵⁶ Hadde: “Erimiş mâdenden tel yapmak için kullanılan delikli mâden levha”, Devellioğlu, A.g.e, s 308.

⁵⁷ Kâmûs-ı Türkî, s. 759.

2.5.33. Cemâat-i Zerkûbân-ı Hâssa

Zerkûb, altın döven, altın tozu yapan sanatkârlara denilir⁵⁸.

Altın tozu yapan bu cemaatin incelediğimiz defterlerde şagirdân alt grubu mevcut değildir. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde çalışan sayısı 10 kişi olmakla birlikte 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı 9’a düşmüştür.

İncelediğimiz defterlerde Ahmed Zerkûb diye geçen sanatkâr, cemaat içerisinde en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1004/1596 tarihli defterde 11 akçe alan Ahmed Zerkûb, 1005/1596 ve 1010/1601 tarihli defterlerde 12 akçe almıştır.

2.5.34. Cemâat-i ‘Abâ-yı bâfân-ı Hâssa

“Abâ” yünden yapılan kalın kumaşlara ve bu kumaştan yapılan hırka gibi üstlüklerle denilir⁵⁹.

Abâ dokuyucuların oluşturduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Çalışan sayısı 1004/1596 tarihli defterlerde 21 kişi olarak geçmektedir. Bu sayı 1005/1596 tarihli defterde 25 kişiye çıkmıştır. 1010/1601 tarihli deftere geldiğimizde ise bu sayı 23’e düşmüştür.

Her üç defterde de cemaatte en yüksek ücreti alan sanatkâr, Osman Ferhad olmuştur. 1004/1596 tarihli defterlerde 20 akçe alan Osman Ferhad 1005/1596 tarihli defterlerde 25 akçe almıştır. Beş sene sonrasında ise yani 1010/1601 tarihli defterlerde Osman Ferhad bölükbaşı olarak geçmektedir. Aldığı ücret ise 30 akçeye yükselmiştir.

⁵⁸ Pakalın, A.g.e, C. III, s. 655.

⁵⁹ Kâmûs-ı Türkî, s. 925.

2.5.35. Cemâat-i Kalıcebâfân ve Sorguçiyân-ı Hâssa

Başka defterlerde ayrı gruplar halinde yazılan bu iki cemaat, incelediğimiz defterlerde aynı grupta birleştirilerek verilmiştir.

“Kalıcebâfân”, küçük halı ve seccade dokuyan sanatkârlara denilir⁶⁰. “Sorguç” ise esas manada bazı kuşların tepesinde bulunan uzun tüylere verilen addır. Fakat zamanla erkek ve kadın başlıklarının (serpuş, kavuk, fes hotoz vs.) üzerine takılan süs için kullanılmıştır⁶¹.

Bu iki sanat grubunun bir cemaat içerisinde bulunduğu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Cemaatte çalışan sayısı 1004/1596 ve 1010/1601 tarihli defterlerde 12 kişi olarak geçmekte, 1005/1596 tarihli defterde ise 13 kişi olarak geçmektedir.

Her üç defterde de en yüksek ücreti alan kişi Haydar Abdullah isimli sanatkârdır. Aldığı ücret sürekli yükselmiştir. Şöyle ki aldığı ücret 1004/1596 tarihli defterde 30 akçe, 1005/1596 tarihli defterde 35 akçe ve 1010/1601 tarihli defterlerde ise 36,5 akçe olmuştur.

2.5.36. Cemâat-i Câmeşûyân-ı Hâssa

Farsça’da “şûy” temizlemek, yıkamak manasına gelen “şüşten” mastarından gelir. Çamaşır yıkayıcıların oluşturduğu bir cemaattir⁶².

Çamaşır yıkayıcıların bulunduğu cemaatin şagirdân alt grubu da mevcuttur. 1004/1596 tarihli defterde toplamda 39 çalışanı olan cemaatin, 1005/1596 tarihli defterde 40 çalışanı vardır. 1010/1601 tarihli defterlerde ise çalışan sayısı 23’e kadar düşmüştür.

⁶⁰ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 151.

⁶¹ Zeynep Tarım Ertuğ, “Sorguç”, *DiA*, C. 37, İstanbul 2009, s. 378-379.

⁶² Pakalın, A.g.e, C. III, s. 256; *Kâmûs-ı Türkî*, s. 466.

İncelediğimiz üç defterde de en yüksek ücreti bölükbaşı olan Ali(?) almıştır. 1004/1596 tarihli defterde 26 akçe alan sanatkâr, 1005/1596 tarihli defterde 26 akçe ve 1010/1601 tarihli defterlerde ise 30 akçe almıştır.

2.5.37. Cemâat-i Kâşîgerân-ı Hâssa

Çini yapan sanatkârlara verilen addır⁶³. Esasında “Kâşî”, İran’ın Kâşân kentinde imal edilen sırlı ve renkli çini manasına gelmektedir⁶⁴. Buna binaen bu işi yapan sanatkârlara Kâşîgerân ismi verilmiş olabilir.

Çiniciler bulunduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamakla beraber çalışan sayısı da azdır. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde çalışan sayısı 5’er kişiden oluşmaktadır. 1010/1601 tarihli defterlerde bu sayı 3 kişiye düşmüştür.

Osmanlı adlı sanatkâr her üç defterde de 7 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.38. Cemâat-i Buhûrciyân-ı Hâssa

Farsça bir isim olan “buhûr” tütsü,⁶⁵ yani güzel koku elde etmek için, yakılan kokulu ağaç ve maddeler anlamına gelmektedir. Bu işi yapan sanatkârlara da buhûrciyân denilir.

1004/1596 tarihli defterlerde yer almayan bu cemaat, diğer iki defterde mevcuttur. Şagirdân alt grubunun olmadığı cemaatin çalışan sayısı, 1005/1596 tarihli defterde 6 kişi ve 1010/1601 tarihli defterde de 5 kişi olarak yer almaktadır.

Bu cemaatte en yüksek ücreti alan kişi 1005/1596 tarihli defterde 17 akçe ile Nasûh Mehmed adlı sanatkârdır. 1010/1601 tarihli defterde de Nasuh Mehmed 20 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

⁶³ Devellioğlu, A.g.e, s. 494.

⁶⁴ Kâmûs-ı Türkî, s. 1138.

⁶⁵ Kâmûs-ı Türkî, s. 282; Devellioğlu, A.g.e, s. 113.

2.5.39. Cemâat-i Cerrâhîn-i Hâssa

“Cerrâhîn” Arapça cerrâh kelimesinin çoğulu olup hekimler, doktorlar manasına gelmektedir.

Şagirdân alt grubunun da bulunduğu cerrâhlar cemaati çalışan sayısı bakımından oldukça fazladır. İncelediğimiz defterlerde en fazla cemaat sayısının bulunduğu cemaatlerden biridir. 1004/1596 tarihli defterde toplam 101 kişi görev almıştır. 1005/1596 tarihli defterde 111 kişiye çıkan cemaat sayısı, 1010/1601 tarihli defterde 91’e düşmüştür.

Cemaatin genelinde çalışanların aldığı ücret yüksektir. Şagirdân grubunun da ücretleri diğer cemaatlere kıyasla fazla olduğu söylenebilir. Burada şagirdân grubunda en az ücret 3 akçedir. Oysa diğer cemaatlerde en az ücret 1 akçeye kadar düşebilmektedir.

Bu cemaatte yer alan Ramazan adlı cerrâh, incelediğimiz her üç defterde de en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. Ramazan, 1004/1596 tarihli defterde günlük (yevm) olarak 36 akçe almıştır. 1005/1596 tarihli defterde 40,5 akçe alan Ramazan, 1010/1601 tarihli defterde ise 52 akçe olarak ücretlendirilmiştir.

2.5.40. Cemâat-i Çırakcîyân-ı Hâssa

Devlet erkânı için kandil, mum gibi aydınlanmayı sağlayan araçları imal eden cemaattir⁶⁶.

Bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Cemaatte çalışanların sayısı 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterde aynı olmak üzere 7 kişidir. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 4 kişiye düşmüştür.

1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde yer alan cemaatte en yüksek ücreti Malkoç Abdullah isimli şahıs 17 akçe olarak almıştır. 1010/1601 tarihli

⁶⁶ Kâmûs-ı Türkî, s. 507.

defterde ise Abdullah çilingir isimli şahıs 7 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

2.5.41. Cemâat-i Bûriyâbâfân-ı Hâssa

Farsça bir isim olan “Bûriyâ”, hasır manasına gelmektedir. Bûriyâbâfân ise hasır dokuyanlar, hasırcılar anlamında kullanılır⁶⁷.

Hasırcıların bulunduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Cemaatte çalışanların sayısı ise 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 5 kişi olarak geçmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise çalışan sayısı 4 kişi olmuştur.

Bu cemaatte en yüksek ücreti alan kişi, her üç defterde de bölükbaşı olan Abdurrahman Abdullah isimli şahıstır. 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde 27 akçe alan Abdurrahman Abdullah, 1010/1601 tarihli defterde ücretini 31,5 akçe olarak almıştır.

2.5.42. Cemâat-i Keştîgerân-ı Hâssa

“Küştigerân” diye de okunabilen bu cemaat, Uzunçarşılı ve Pakalın tarafından marangozlar diye tarif edilmiştir⁶⁸. Fakat sarayda Neccârân yani marangozlar cemaati mevcuttur. Farsça gemi anlamına gelen “keştî” ve gemi yapan anlamına gelen “keştîger”den dolayı bu grup için saray kayıklarıyla iştigal olan cemaat diyebiliriz⁶⁹.

Bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. Cemaatte yer alan işi sayısı ise 1004/1596 tarihli defterde 22 kişi olarak geçmiştir. 1005/1596 tarihli defterde çalışan sayısı 27’ye yükselmiştir. 1010/1601 tarihli defterde ise bu sayı 20’ye kadar düşmüştür.

⁶⁷ Devellioğlu, **A.g.e**, s. 114.

⁶⁸ Uzunçarşılı, **Saray Teşkilâtı**, s. 464; Pakalın, **A.g.e**, C. II, s. 345.

⁶⁹ Yaman, **A.g.e**, s. 122.

Bu cemaatte 1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerdeen yüksek ücreti İdris Abdullah isimli sanatkâr 8 akçe olarak almıştır. 1010/1601 tarihli defterde ise iki kişi 6,5 akçe olarak almıştır. Burada 1,5 akçeye kadar ücret düşmektedir.

2.5.43. Cemâat-i Müteferrika-i Ehl-i Hiref

Arapça bir isim olan “Müteferrika” birkaç anlamda kullanılmıştır. Kâmûs-ı Türkî’de “Müteferrika”, çeşitli, ufak tefek masraflar için ayrılan meblağ anlamında kullanılmıştır⁷⁰. Müteferrika’nın diğer bir anlamı, hükümdar ve devlet adamlarının çeşitli hizmetlerinde bulunan kişiler anlamındadır⁷¹.

Çalışan sayısının fazla olduğu bu cemaatin şagirdân alt grubu da bulunmaktadır. 1004/1596 tarihli defterde toplam 85 çalışanı bulunan bu grubun, 1005/1596 tarihli defterde 87 çalışanı bulunmaktadır. 1010/1601 tarihli defterde bu sayı düşerek 78 kişi olmuştur.

1004/1596 ve 1005/1596 tarihli defterlerde Muvakkit⁷² olduğu ifade edilen Halil Muvakkit 22 akçe ile cemaatte en yüksek ücreti alan kişi olmuştur. 1010/1601 tarihli defterde ise en yüksek ücreti 25,5 akçe ile birkaç kişi almıştır.

2.5.44. Cemâat-i Müteferrik

Arapça bir sıfat olan “müteferrik” ayrı ayrı, dağınık manasına gelmektedir⁷³.

Bu cemaatte çeşitli sınıflardan gelen sanatkârlar bir arada bulunuyor. Örneğin Kâtipler sınıfından ayrıldı manasına gelen “reft ‘an kâtibân-ı kütüb” gibi derkenarlar isimlerin üzerine yer almaktadır.

⁷⁰ Kâmûs-ı Türkî, s. 1281.

⁷¹ Pakalın, A.g.e, C. II, s. 637; Sertoğlu, A.g.e, s. 234.

⁷² Zamanı özellikle de namaz vakitlerini tayin eden kişiye Muvakkit denilir. Kâmûs-ı Türkî, s. 1431.

⁷³ Devellioğlu, A.g.e, s. 765.

Bu cemaatin şagirdân alt grubu bulunmamaktadır. 1004/1596 tarihli defterde 65 çalışanı bulunmaktadır. 1005/1596 tarihli defterlerde bu sayı 29 kişiye düşmüştür. Beş sene sonrasında ise yani 1010/1601 tarihli defterde çalışan sayısı tekrar yükselerek 42 kişi olmuştur.

Ücretlerin çok düşük olduğu bu cemaatte 1004/1596 tarihli defterde en yüksek ücreti 5 akçe ile birkaç kişi almıştır. 1005/1596 tarihli defterde en yüksek 10 akçe alan birkaç isim görebiliyoruz. 1010/1601 tarihli defterde ise Abdi Hüdâverdi isimli şahıs 7 akçe ile en yüksek ücreti alan kişi olmuştur.

Tablo 1. İncelediğimiz Defterlerdeki Cemaatlerin Değerlendirme Tablosu

Üç defterde yer alan cemaatler ve kişi sayıları	H.1004/ M. 1596 Tarihli Defter	H.1005/ M. 1596 Tarihli Defter	H.1010/ M. 1601 Tarihli Defter
Cemâat-i Kâtibân-ı Kütüb	58	61	50
şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Mücellidân	23	25	28
şagirdân-ı mezkûrîn	15	14	6
Cemâat-i Külâhdûzân	30	31	31
şagirdân-ı mezkûrîn	24	24	20
Cemâat-i Zerdûzân	2	2	2
şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Nakkâşân	62	66	56
şagirdân-ı mezkûrîn	61	64	63
Cemâat-i Gazzâzân	49	49	37
şagirdân-ı mezkûrîn	20	20	17
Cemâat-i Zergerân	52	55	50

Şagirdân-ı mezkûrîn	52	55	53
Cemâat-i Hakkâkân	29	28	20
Şagirdân-ı mezkûrîn	24	27	31
Cemâat-i Sikkekenân	12	17	9
Şagirdân-ı mezkûrîn	4	4	6
Cemâat-i Zernişanyân	4	4	3
Şagirdân-ı mezkûrîn	6	6	5
Cemâat-i Kündekârân	16	15	14
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Postîndûzân	42	40	31
Şagirdân-ı mezkûrîn	10	14	6
Cemâat-i Şemşîrgerân	13	13	13
Şagirdân-ı mezkûrîn	12	12	8
Cemâat-i Kârdgerân	19	21	15
Şagirdân-ı mezkûrîn	21	20	17
Cemâat-i Bozdoganıyân	5	5	9
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Niyâmgerân	7	7	10
Şagirdân-ı mezkûrîn	5	5	2
Cemâat-i Kemângerân	24	24	20
Şagirdân-ı mezkûrîn	20	21	24
Cemâat-i Tîrgerân	29	32	28
Şagirdân-ı mezkûrîn	9	7	6

Cemâat-i Siperdûzân	4	4	5
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Kazgânyân	17	18	12
Şagirdân-ı mezkûrîn	25	30	25
Cemâat-i Çilingîrân	20	20	12
Şagirdân-ı mezkûrîn	14	15	13
Cemâat-i Dımışkîgerân	6	7	6
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Saztırâşân	19	20	19
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Neccârân	34	34	25
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Camgerân	11	11	8
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Hırrâtîn	13	13	15
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Mûzedüzân	51	52	43
Şagirdân-ı mezkûrîn	35	41	43
Cemâat-i Debbâğîn	11	12	15
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Kemhâbâfân	41	41	30
Şagirdân-ı mezkûrîn	15	16	19
Cemâat-i Kadifebâfân	11	11	6

Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Nakş-ı bendân	9	9	7
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Simkeşân	21	21	17
Şagirdân-ı mezkûrîn	15	14	10
Cemâat-i Zerkûbân	10	10	9
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Abâ-yı bâfân	21	25	23
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Kalıcebâfân ve Sorguçiyân	12	13	12
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Câmeşûyân	22	22	17
Şagirdân-ı mezkûrîn	17	18	6
Cemâat-i Kâşîgerân	5	5	3
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Buhûrciyân	-Bu cemaat bu defterde yok.	6	5
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Cerrâhîn	77	78	65
Şagirdân-ı mezkûrîn	24	33	26
Cemâat-i Çırakciyân	7	7	4
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Bûriyâbâfân	5	5	4

Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Keştîgerân	22	27	20
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-
Cemâat-i Mütferrika-i Ehl-i Hiref	42	45	36
Şagirdân-ı mezkûrîn	43	42	42
Cemâat-i Mütferrik	65	29	42
Şagirdân-ı mezkûrîn	-	-	-

2.6. Çeviri Metninde Takip Edilen Yöntem

Defterlerin çeviri yazısı yapılırken uzatmalar şapka işaretleriyle gösterilip tam transkripsiyon yapılmadı. Bunun temel nedeni kayıtların isim ve rakamlardan oluşmasıydı. Defterlerdeki sayfa düzeni aynen korunarak isimler sütunlar halinde dizildi.

Metinde parantez içinde verilen bilgiler defterlerde yer alan derkenarları ifade etmektedir. Ayrıca parantez içine yazılan “sefer” ibaresi de isimler üzerinde yer alan “seferde” anlamına gelen bayrakları ifade etmektedir. İki çizgi içerisinde verilen bilgiler tarafımızdan ele alındı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DEFTERLERİN ÇEVİRİ YAZISI

3.1. 1004/ 1596 TARİHLİ EHL-İ HİREF DEFTERİ

DEFTER-İ MEVÂCİB-İ CEMÂ'AT-İ EHL-İ HİREF DER VÂCİB-İ REŞEN
SENE ERBA'A VE ELF

**Defter-i Mevâcib-i Cemâ‘at-i Ehl-i Hiref Vâcib-i Receb Şa‘bân ve Ramazan
Sene Erba‘a ve Elf**

Cemâat-i Kâtibân-ı Kütüb-i Hassâ

Ahmed Birâdereş 8,5	Ahmed Mehmed 33,5 (resîd)	Muzaffer Şîrvânî 24	Mehmed Muzaffer 9,5	Mahmûd Hüdâverdi 6
Hüseyin Behrâm 26	Seyyid Kâsım 24	Mehmed Kâtib 23	Mehmed Mustafa 2	Mustafa Muharrem 19,5
İbrahim Derviş 3,5	Abdurrahman Bâlî 7	Ferâmûz Abdullah 10	İbrahim Kâtib 6,5	Mehmed Hüsâm 3
Seyyid Mehmed Emir Tirmizî 15	Şa‘bân Abdullah 4,5	Ahmed Hasan 2	Mehmed Kadrî 3	Ali Kâtib 9
Mustafa Ca‘fer 5,5	Mehmed Ferhâd 4,5	İbrahim Süleyman 6,5	İbrahim İmamzâde 3	Mehmed Abdullah 6,5

Hüseyin	Mehmed	Mustafa	Mehmed	Mustafa
Rıhzen	Behrâm	Kâtib	Ali	Mahmûd
16	5,5	13,5	4	5,5

Abdurrezzâk	Mahmûd	Hüseyin	Mustafa	Mustafa
?	Kâtib	Abdullah	Ali	Küçük
8	11	3	3,5	3,5
	(resîd)			

Ahmed	Halîl	İsmail	Ali	Ali
Ali	Mehmed	Abdullah	Abdullah	Şagird
22,5	23,5	8,5	11	3,5
(resîd) ¹	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Ahmed	Mahmûd	Süleyman	Mehmed	Mustafa
yevm	yevm	Abdullah	Acemzâde	yevm
8	2	5,5	6	3
(resîd)	(resîd)		(resîd)	

Haydar	Ebûbekir	Ahmed	Mehmed	Piyâle
Kâtib	Nasûh	Mehmed	Abdullah	Abdullah
10	5,5	5,5	4	15
			(resîd)	(resîd)

¹ Bu ismin altına Halîl Çavuş diye bir isim düşülmüş. İsim listeye göre yazılmadığından ve yevmiyesi yazılı olmadığından dipnot olarak verdik.

Ebûbekir	Mahmûd	İsmail	İsmail	Mehmed
yevm	Halîfe	Ca‘fer	İmâmzâde	Derviş
6	2	8,5	4	6
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd?)	

Mustafa	Hasan	Seyyid
Halîl	Mahmûd	Mahmûd
2	2	5
(resîd-	(resîd-	(resîd-
‘an Mûtefer-	‘an Mûtefer-	‘an Mûteferrika âmed)
rika âmed)	rika âmed)	

Cemâat-i Mücellidân-ı Hâssa

Süleyman	Hürrem	Mehmed	Abdi	Mahmûd
Mehmed	Rum	Ca‘fer	Şa‘ban	Mehmed
15	Kethüdâ	10	24	11,5
	20,5			

İsmail	Abdi	Kara Mehmed	Ali	Ahmed
Abdullah	yevm	Mehmed	Yahya	Hasan
7	2,5	9,5	10,5	10,5
				(resîd)

Mustafa	İsmail	İsmail	Mehmed	Ahmed
Ahmed	İbrahim	Ali	Mü‘ezzin	Hasan
14	7,5	3	7	6
(resîd)			(resîd)	

Mustafa Abdullah 5	Mustafa Mücellid 3	Yûsuf Birâder-i Tâhir 5	Mehmed Haydar 5	İbrahim Mehmed 2
--------------------------	--------------------------	-------------------------------	-----------------------	------------------------

Hasan Sinan 2,5	Abdî Ahmed 9,5	Ahmed Receb 4 (resîd)
-----------------------	----------------------	--------------------------------

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed Ahmed 6	Ahmed Osman 3	İbrahim yevm 4,5	Bahri Zerkûb 2,5	Hemdem Abdullah 5,5
----------------------	---------------------	------------------------	------------------------	---------------------------

Bekir Mustafa 3	Yûsuf Mehmed 2	Mehmed Mustafa 3	Ahmed Yûsuf 2	Mehmed Hürrem 2
-----------------------	----------------------	------------------------	---------------------	-----------------------

Osman Mustafa 2,5	Mehmed Mehmed 2	Mehmed Abdi 3	Kâsım yevm 2	Mehmed Ahmed 2
-------------------------	-----------------------	---------------------	--------------------	----------------------

Cemâat-i Külâhdûzân-ı Hâssa

Fâik	Pervîz	Bâlî	Mehmed	Karagöz
Bosna	Abdullah	Bosna	Hüseyin	Abdullah
Serkülahî	Kethüdâ	Serbölük	Seroda	10
18	18	33,5	13,5	

Hasan	Receb	Hüseyin	Mehmed	Hüsrev
yevm	Türkî	Serkülahî	Ahmed	Camger
5,5	12,5	10,5	10	6
			(resîd)	

Ahmed	Ca'fer	Hamza	Hüseyin	Haydar
Mahmûd	Abdullah	Ali	Bekir	Abdullah
11,5	9	8	4,5	10,5

Hüseyin	İlyas	Yûsuf	Mehmed	İsmail
Ca'fer	Hızır	Abdullah	Fâik	Kâsım
6,5	4,5	6	6,5	8

Mehmed	Mustafa	Hızır	Hüseyin	Bâlî
Hüseyin	Hızır	Ahmed	Abdullah	Abdullah
9	4,5	5	2,5	3
				(resîd)

Ömer	Mehmed	Mustafa	Hasan	Mehmed
Abdullah	Bekir	Derviş	Abdullah	Ferhâd
3	3	2	3	5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Abdurrahman	Mehmed	Mustafa	Mehmed	Mustafa
Ali	Receb	Ali	Pervîz	Karagöz
3	4,5	4	6,5	3

Mustafa	Ferhâd	Mustafa	Ali	Mehmed
Kâsım	Abdullah	Hüseyin	Hasan	Hamza
2,5	5	3	3,5	2
			(resîd)	

Hüseyin	Ahmed	Mehmed	Osman	Ahmed
Kâsım	Mahmûd	Nûrullah	Fâik	Abdullah
2	2,5	3,5	3	5

Hasan	Mehmed	Şagird	Mehmed	Keyvan
Abdullah	Süleyman	Mehmed	‘ivâz	Abdullah
5,5	3,5	Türkî	2,5	5,5
		2		

Ahmed	Mustafa	Halîl	Sefer
Abdullah	Halîl	Mustafa	Hasan
5	2	3	3
	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Cemâat-i Zerdûzân-ı Hâssa

Derviş	Mehmed
Hüseyin	İbrahim
4	16

Cemâat-i Nakkâşân-ı Hâssa

Lûtfî	Ca'fer	Yahya	Hasan	Mehmed
Abdullah	Abdullah	Abdullah	İbrahim	Ali
Sernakkâşân	Kethüdâ	Serbölük	33	Seroda-i evvel
60	41,5	31,5		14,5
(resîd)				(resîd)

Ali	Osman	İskender	Ali	Hasan
Ahmed	yevm	Bosna	Abdullah	Mehmed
Seroda-i sâni	31	13	32,5	Edirne
29		(resîd)	(resîd)	6,5

Kaytas-ı	Mahmûd-ı	Mehmed	Uzeyir	Kâsım
Freng	Gürcî	Ferhâd	Ahî	Ahî
10,5	6,5	16,5	12	9
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Dâvûd	Sefer	Mûsâ	Ahmed	Mehmed
Sefer	Ali	Ahmed	Halife	Nasûh
9,5	11,5	19	15,5	5,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
Velicân	Mehmed	Mehmed	Hamza	Ahmed
yevm	Bursevî	Mustafa	Abdullah	Hasan
7	11	8,5	3	11,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
Hasan	Sinan	Mahmûd	Mehmed	Yûsuf
Abdullah	Hızır	Hüseyin	Ali	Hüseyin
15,5	7	6	9	9
Osman	Bekir	Murâd	Şa‘ban	Ayâs
Abdullah	Ca‘fer	Abdullah	Abdullah	Abdullah
13	5,5	7,5	9,5	7,5
Ahmed	Ahmed	Ahmed	Ahmed	Şa‘ban
Abdullah	Mahmûd	Ali	Mustafa	Arnavud
11	12,5	10	6	11
	(resîd)			
Mahmûd-ı	Ahmed	Fazlullah	Mehmed	Hızır
Müzehhîb	Ca‘fer	Osman	Abdullah	Gâzî
11,5	8	8,5	6	10,5

Mustafa Hüseyin 5	Ya‘kub Süleyman 6	Mahmûd Receb 5	Mehmed Hızır 6	Mustafa Ahmed 3
Ni‘metullah Mustafa 3,5	Hüseyin Mustafa 2	Nizâm yevm 5,5	Ali Bâlî 5,5	Hasan Abdullah 7 (resîd)
Yûsuf Abdullah 6 (resîd)	Mehmed Abdulkerim 2 (resîd)	Mehmed Kapucu 5 (resîd)	Mehmed Fazlı Musavvir 3,5 (resîd)	Mehmed Nakkâş 2 (resîd)
Mehmed Refikî 3 (resîd)	Ferhâd Abdullah 12 (resîd)			

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mustafa Mehmed 2,5	Hüsrev Şehnâmeî 6,5	Mehmed Abdullah 2	Mehmed Osman 4	Rıdvân Abdullah 3
--------------------------	---------------------------	-------------------------	----------------------	-------------------------

Hemdem Abdullah 4	Yûsuf Abdullah Fâiz 6,5	Hâcî Mehmed velî 4	Dilâver Abdullah 5	Ömer yevm 2
Mustafa Mehmed Müzehhîb 3,5	Hasan Mahmûd 2	Mehmed Mustafa Ca‘fer 3-2	Ali Mustafa 3	Mehmed Mustafa 2,5
Hamza Mustafa 3 (resîd)	Receb Ca‘fer 3 (resîd)	Mahmûd yevm 5	Sa‘dî yevm 3,5	Mustafa Ca‘fer 2
Mahmûd Nakkâş 6	Mehmed Rıdvân Abdullah 2	Gazanfer Abdullah 2	Abdi Şa‘ban Şagird-i Tiflisî 2,5	Mustafa Hamza 3
Mehmed Ali 2	İbrahim Mehmed 3	Mehmed Sa‘dî 2	Maksûd Şagird 2	Mehmed Mustafa Divâne 3,5

Mehmed	Rıdvân	Mehmed	Yûsuf	Ahmed	
Pîr Mehmed	Abdullah	Hüseyin	Abdullah	Mehmed	
4	4,5	2	Şagird-i Müzehhib 2	2	
Mehmed	Mustafa	Ahmed	Mustafa	Mehmed	
Şagird-i	Cebeî	Hüseyin	Diger	Mustafa	
Mahmûd	4,5	2	2,5	4	
2					
Mustafa	Mehmed	Bayram	Ali	Mustafa	Mehmed
Küçük	Şagird-i	Ahmed	Nakkâş	Ali	Osman
2	Ali	2	3,5	2	5,5
	3				
Mustafa	Murâd	Mehmed	Ramazan	Derviş	
Mehmed	Mehmed	Veli	Müslim-i	Yûsuf	
2	2	2	Nev 5,5	7	
Keyvân	Mehmed	Mehmed	Bekir	Ahmed	
Abdullah	Seydî	yevm	yevm	Birâder-i	
2,5	2	2	2	Sinan	
				2	
				(resîd)	

Mehmed	Hasan	Toma	Mustafa	İbrahim
Keyvân	Abdullah	Manol	Mahmûd	Mahmûd
5	2	3	2	2
	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
	(‘an müteferrika âmed)		(‘an müteferrika âmed)	(‘an müteferrika âmed)

Cemâat-i Gazzâzân-ı Hâssa

Yûsuf	Ali	Haydar	Seyfî	Mustafa
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mûsâ	Abdullah
Sergazzâz	Kethüdâ	24	Serbölük	Seroda
34	20,5		13	12
Hüseyin	Keyvân	Süleyman	Ali	Yûsuf
Enderûnî	Abdullah	Ali	Abdullah	Bosna
14,5	14	8,5	Sergazzâz	Gulâm-ı Sultan
			9,5	17
			(resîd)	
Mahmûd	Süleyman	Mahmûd	Piyâle	Mehmed
Abdullah	Murâd	Müslim-i nev	Abdullah	Müslim-i nev
7,5	12	9,5	6	?
				9,5
Mahmud	Mehmed	Bâlî	Hüseyin	Alagöz
Murâd	İsmail	Hüseyin	Abdullah	Akçahisâr
10	7	4	16	7

Pervîz	Hüseyin	Ahmed	Mehmed	Piyâle
Abdullah	Abdullah	Kıbrıs	Receb	Abdullah
7	4	4,5	6	Gulam-ı Sultan 9

Rıdvân	İbrahim	Mehmed	Hasan	Hamza
Abdullah	Murâd	Mehmed	Abdullah	Abdullah
7	13	9	2,5	4

Mehmed	Rıdvân	Mustafa	Mustafa	Rıdvân
Ali	Abdullah	yevm	Kâsım	Kıbrıs
7	4,5	4,5	4	4,5

Hasan	Şagird	Ca'fer	Yûsuf	Yûsuf
Abdullah	Ömer	Abdullah	Rüstem	Abdullah
4	Pîrî 5	4,5	4,5	2

Keyvân	Piyâle	Mustafa	Mahmûd	Hasan
Abdullah	Abdullah	Bâlî	Turgut	Abdullah
4,5	3,5	4,5	2	2,5
(resîd be-hod)	(resîd-be-hod)	(resîd-be-hod)		

Süleyman	Ahmed	Ahmed	Hâcî
Abdullah	Müslim-i nev	yevm	?
4	6	4	7,5
(resîd)		(resîd)	(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Osman	Ahmed	İbrahim	Yûsuf	İsmail
?	Pervîz	Mustafa	Birader-i	Mustafa
2	2	2	Tâhir	3
			3	

Mehmed	Ahmed	Mehmed	Mehmed	Hamza
Mustafa	Derviş	Müslim-i nev	İbrahim	Abdullah
3,5	2	3	2	3

Mehmed	Ahmed	Mehmed	Behrâm	İdris
Murâd	Hasan	yevm	Murâd	Abdullah
2	3	2	5,5	2

Pervîz	Sefer	Hüseyin	İbrahim	Mustafa
Abdullah	yevm	Abdullah	Abdullah	Gürcî
3,5	2,5	2	2	2
		(resîd be-hod)	(resîd be-hod)	

Cemâat-i Zergerân-ı Hâssa

Mehmed	Ca'fer	Hüseyin	Hâcî	Hürrem
Bosna	Bosna	Abdullah	Mehmed	Abdullah
Serzergerân	Kethüdâ	10,5	Keyvân	Seroda
58,5	28,5		Abdullah	22
			22,5	

Ali Bosna 11	Ferhâd Gürcî ? 11	Mustafa Müslim-i nev 10	Ca'fer Abdullah 4,5	Mahmûd Arnavud 22
Hâcî Muharrem 26	Ahmed yevm 15,5	Ca'fer Abdullah 20,5	Derviş Abdullah 4	İlyâs Derviş 19,5
Nizâm yevm 14	Hasan Abdullah 6,5	Mehmed Mustafa 22	Rıdvân Abdullah 18	Hüseyin Abdullah 2
Mustafa ? 20	Hacı Velî Mustafa 28	Tûrhân Abdullah 19	Mustafa Abdullah Hacı 12,5	Hüseyin Abdullah 7
Mustafa Abdullah 10,5	Hasan Mustafa 8	Mustafa Abdullah 21,5	Ali Abdullah 5,5	Keyvân Abdullah 8,5
Mehmed Dede 14,5	Mustafa Ali 15	Hasan Freng 8	Ramazân Dâvûd 3	Mustafa İlyas 6,5

Ramazan	Mehmed	Ali	Mustafa	Hüseyin
Yûsuf	Mehmed	Kalemkârî	Hüseyin	Mehmed
10	14	6	6	6,5

Mehmed	Mehmed	Hasan	İbrahim	Keyvân
Trabzon	Rum	Abdullah	yevm	Abdullah
4	4	4,5	3	8,5 (resîd)

Hüseyin	Ahmed	Ca‘fer	Sefer	Mehmed
Mustafa	Kalemkârî	Nâm	Abdullah	Abdullah
5	3	3	3	2
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Ahmed	Hüseyin
yevm	Ali
8	6
(resîd)	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ahmed	Mehmed	Haydar	Mehmed	Ramazan
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Hasan	Mahmûd
3	8,5	2,5	2,5	2,5

Hasan Ali 2,5	Mehmed Receb 3 1,5	Mehmed Müslim-i nev	Ali Haydar 2,5	Mustafa Haydar 5
Hasan Macar 3	Ramazan Müslim-i nev 3	Pîr Mehmed ? 4	Mehmed Mustafa Sinan 1,5	Burhân Nizâm 3
Mûsâ yevm 6,5	Mehmed Müslim-i nev ? 5	Mustafa Müslim-i nev 2	Diger Mustafa 2	Hasan Çerkes 4,5
Mustafa Şagird 5	Ali Abdullah 4	Ramazan Dâvûd 2,5	Halîl Mehmed 2	Ahmed Abdullah ? 2
Muharrem Abdullah 4	? Mehmed 2,5	Mehmed yevm 3,5	Receb yevm 4	Behrâm Abdullah 4

Hasan	Velî	Mehmed	Mehmed	Ahmed
Rum	yevm	Ali	Veled-i	Abdullah
Abdullah	3,5	2,5	Ca'fer	2,5
2			5	

Hasan	Gazanfer	İsmail	Osman	Mehmed
Bâlî	Abdullah	Mehmed	Ahmed	Hamza
2,5	3	2	2	2,5

İbrahim	Eyûb	Mehmed	Hüseyin	Hâyım
Abdullah	Tûrhân	Mustafa	Mehmed	Yahudi
2,5	3	3	3,5	3,5
	(resîd)	(resîd)		

?	Mustafa	Hüseyin	?	Arslan
Arslan	Yûsuf	Ali	?	?
9	3	2	2	2
		(resîd-	(resîd-	(resîd-
		'an müteferrika	'an müteferrika	'an müteferrika
		âmed)	âmed)	âmed)

Mustafa	Süleyman
yevm	yevm
2	2
(resîd-	(resîd-
'an müteferrika	'an müteferrika
âmed)	âmed)

Cemâat-i Hakkâkân-i Hâssa

Kâsım	Receb	Mehmed	Yûsuf	Hasan
Çerkes	Serbölük	Abdullah	Çerkes	Abdullah
Serbölük	11,5	Serbölük	4,5	10
26		31,5		
Keyvân	Hasan	Mahmûd	Hasan	Receb
Yûsuf	Abdullah	Abdullah	Cevherî	?
7,5	8	5	23	20
Mehmed	Ömer	Mehmed	Ali	Hasan
Ahmed	Engürüs	Behrâm	Arnavud	Receb
21	8	22	4	15,5
				(müteferrika şüd)
Osman	Ferhâd	Ca'fer	Keyvân	Ahmed
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah	yevm
5,5	7-5-5,5	6	11	4
Mustafa	Abdi	Mehmed	Rıdvân	Mehmed
Ahmed	yevm	Cârullah	Eğriboz	Hasan
10	4	21	6,5	5,5
Mehmed	Mihal	Ya'kub	Piyâle	
Ahmed	?	yevm	Abdullah	
4	13,5	10	6	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed Hasan 3,5	Ali Hüdâverdi 3,5	Mustafa Hüseyin 7,5	Mehmed Murâd 2	Mustafa Keyvân 5
Ali Abdullah 2,5	Mehmed Süleyman 3,5	Mehmed Mustafa 2	Mustafa Abdullah 4	Hasan Abdullah 2,5
İsmail Ca‘fer 3,5	Keyvân Abdullah 3,5	Mehmed Abdullah 2,5	Mehmed Abdullah ? 2	Ali Behrâm 4,5
Haydar Abdullah 3	Yûsuf Abdullah 5	Mahmûd Müslim-i nev 2	Türkî Bâlî 3	Keyvân Abdullah 3 (resîd)
Bâlî Ahmed 2 (resîd)	Keyvân Abdullah 2 (resîd)	Manol Dali 2 (resîd ‘an müteferrika âmed)	Hüseyin Hasan 4 (resîd)	

Cemâat-i Sikkekenân-ı Hâssa

Mehmed	Bayram	Mustafa	Ahmed	Ahmed
Tûrhân	İlyâs	Yûsuf	Kâsım	Ali
Serbölük	8,5	19,5	11-	14
29				

Hacî	Yûsuf	Hamza	İbrahim	Kostantîn
Hasan	Abdullah	İsâ	Cebeî	yevm
8	4,5	4	4	8

Dalî	Kostantîn
yevm	yevm
11	3

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed	Ahmed	Mahmûd	Mahmûd
Mustafa	Abdullah	Abdullah	yevm
3	2,5	3	2
			(resîd-
			‘an müteferrika ‘amed)

Cemâat-i Zernişânyân-ı Hâssa

Hüsrev	Mehmed	Ali	Mehmed
Rum	Mehmed	Küçük	Mustafa
Serbölük	9	21	4
14,5			

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İbrahim	Abdülkerim	Mehmed	Murâd	Mehmed
Abdullah	Ahmed	Hüsrev	Abdullah	Mûsâ
3	2,5	3	6,5	5

Hasan
Abdullah
3

Cemâat-i Kündekârân-ı Hâssa

Ferûh ²	Ferhâd	Resûl	Yunus	Pîrî
Abdullah	Bosna	Kündekârî	?	kündekârî
Serbölük	6,5	5,5	10	4,5
36,5	(resîd)			
(resîd)				

Hasan	Memî	Mehmed	Behzâd	Osman
Çerkes	İvaz	yevm	yevm	Hamza
3,5	3	7,5	3	2

İsmail	Ahmed	Seyfullah	Mahmûd	Ali
Mehmed	İsâ	Ali	Süleyman	Kündekârî
2,5	6,5	4	3	2

² Fûrûğ diye de okunabilir.

Nasûh
yevm
2

Cemâat-i Postîndûzân-ı Hâssa

Ca'fer	Mustafa	Şehsuvâr	Mehmed	Mustafa
Macar	Abdullah	Abdullah	Bosna	Ya'kub
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	11,5	17,5
24	36	20,5		

Ali	Mahmûd	Şa'ban	Gazanfer	Kâbil
Hüseyin	Abdullah	Müslim-i nev	Abdullah	Abdullah
10	5	5	4	17

Süleyman	Pervîz	Mustafa	Ferhâd	Ca'fer
Mehmed	Abdullah	Mehmed	Gulâm-ı	Bosna
5	9	9	Sultan	6,5
			8	

Mustafa	Yahya	Ömer	Hüseyin	Süleyman
Macar	Murâd	Ali	Çerkes	Abdullah
3,5	17,5	4	9	3,5

Osman	Abdi	Şa'ban	Ahmed	Hüseyin
Sinan	Hızır	Müslim-i	Abdullah	Bosna
8,5	2,5	nev	12	14,5

Hüsrev	Murâd	Mehmed	Hüseyin	Ferhâd
Abdullah	Mahmûd	Rûm	Arnavud	Hüsyin
7,5	3,5	3,5	6,5	3
				(müteferrika şüd)

Mehmed	İsâ	Şa‘ban	Mehmed	Yûsuf
Hızır	Osman	yevm	İskender	Gulâm-ı Sultan
3	11	2	3	5,5

Hasan	Piyâle	Mehmed	Derviş	Mehmed
Abdullah	Abdullah	Haydar	yevm	?
5,5	4	7,5	4,5	4
				(resîd)

Keyvân	Mehmed
Abdullah	Abdullah
5	4
(resîd)	(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ahmed	Mehmed	Ahmed	Mehmed	Pervâne
Mustafa	Ca‘fer	Mustafa	Hüsrev	Abdullah
3	Ağazâde	Kethüdâzâde	2	4
	5			

Sefer	Piyâle	Süleyman	Ahmed	Ca‘fer
Abdullah	Abdullah	Mustafa	Abdullah	Abdullah
2	2,5	3	3	4
			(resîd)	(resîd)

Cemâat-i Şemşîrgerân-ı Hâssa

İbrahim	Behrâm	Nasûh	Ali	Hüseyin
Serbölük	Freng	Abdullah	yevm	Bosna
16	9	9	2	7,5
		(resîd)		

Mustafa	Mustafa	Abdi	Mehmed	Hasan
Abdullah	Ramazân	Yûsuf	Mustafa	Abdullah
5,5	7,5	2	11	7

İbrahim	Ahmed	Ahmed
Ahmed	Ali	Gürcî
4	3	2

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ali	Osman	Hüseyin	Rıdvân	Mehmed
İbrahim	Müslim-i	Ahmed	Abdullah	Abdullah
3	nev	6,5	2,5	3,5
	3,5			

Bâlî	Rıdvân	Hüseyin	Osman	Hüseyin
yevm	Abdullah	Ahmed	Mehmed	yevm
7	4	3	2,5	3

Hüseyin	Süleyman
Abdullah	Abdullah
2,5	5
	(resîd)

Cemâat-i Kârdgerân-ı Hâssa

Mehmed	Hasan	Dâvûd	Ramazân	Hasan
Abdullah	Arnavud	Ca‘fer	Abdullah	Ali
Serbölük	-ücreti	15	4	2
35	yazılmamış-			

İskender	Ahmed	Yûsuf	Mehmed	Mehmed
Bosna	Emrullah	Abdullah	Yahya	Abdullah
13,5	5	14	9	4

Ali	Ahmed	Mehmed	Hâcî	Hasan
Mustafa	Rıdvân	Rıdvân	İbrahim	Abdullah
4	2,5	2,5	10	5

Mehmed	Hasan	Mustafa	Rıdvân
Hasan	Abdullah	Mehmed	Abdullah
4	Macar	5,5	13
	5		(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Osman Abdullah 3	Ahmed İsmail 3	? İsmail 3	Mehmed İsmail 3,5	Mustafa Mûsâ 4
Mûsâ Abdullah 4	Kâsım Abdullah 2	Hüseyin Pervâne 3	Mahmûd Mehmed 2,5	İbrahim Bâlî 2
Mehmed Mahmûd 5,5	Mehmed Ahmed 2	Hasan Abdullah 2	Ali yevm 2	Mustafa Müslim-i nev 2,5
Nasûh Yevm 2	Mehmed Mustafa 8	Mehmed Abdülkerim 4,5	Piyâle Abdullah 4	Mahmûd Ahmed 3 (resîd)
Ahmed Abdullah 3 (resîd)				

Cemâat-i Bozdoganîyân-ı Hâssa

Mustafa	Mehmed	Osman	Ahmed	Ali
Yûsuf	Yûsuf	?	Mûsâ	Çırak
9,5	8	7,5	2	2

Cemâat-i Niyâmgerân-ı Hâssa

Ali	Yûsuf	Mustafa	Keyvân	Mehmed
Mustafa	Karagöz	Abdullah	Abdullah	Abdullah
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	4,5	2
16,5	5,5	5		

Süleyman	Mehmed
Abdullah	Abdullah
5,5	4

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ali	Mahmûd	Yûsuf	Ca'fer	?
Yûsuf	Mehmed	Mustafa	Abdullah	Bâlî
2	2	3,5	2,5	4
(resîd)		(resîd)	(resîd)	(resîd)

Cemâat-i Kemângerân-ı Hâssa

Şa‘ban	Lûtfî	Ca‘fer	Mehmed	Abdurrahman
Mihaliç	Kethüdâ	Abdullah	Ferhâd	Mehmed
Serbölük	33,5	Serbölük	18,5	6
47	(resîd)	11,5		(resîd)

Hasan	Mehmed	Hüseyin	Süleyman	Mustafa
Abdullah	Ali	Mihaliç	Abdullah	Hasan
15,5	6	18,5	9,5	10
(resîd)				

Mustafa	Yûsuf	Tayyib	İsâ	Ca‘fer
Murâd	Diger	Bahrî	Mustafa	Abdullah
8,5	Abdullah	4,5	3	5
	5,5			
	(resîd)			

Yûsuf	Hüseyin	Murâd	İlyâs	Hüsrev
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Hızır	Abdullah
5	6	6	5	5,5

Mehmed	?	Mustafa	Ali
Pîrî	Mustafa	Abdullah	Abdullah
10	3	Şagird	Şagird
	(resîd)	2	3

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İbrahim	Yûsuf	Hüseyin	Şa‘ban	Mustafa
yevm	Mehmed	Ca‘fer	Abdullah	Abdullah
2,5	5	3	2,5	3,5

Hüseyin	Mehmed	Emrullah	İbrahim	Ahmed
Hasan	Receb	Mustafa	Dede	Hüseyin
2	3,5	3	3,5	3

Mehmed	Mustafa	Vildân	Abdulaziz	Mustafa
Müslim-i	Ali	yevm	Pîrî	İsâ
Nev	2	6	2,5	2
2				

Hasan	Velî	Ali	Mehmed	Mustafa
İsâ	Bayrâm	Mustafa	Mustafa	Hızır
2	2	2	2	3
		(resîd)		

Cemâat-i Tîrgerân-ı Hâssa

Mustafa	Mehmed	Mehmed	Ca‘fer	Hüseyin
Hüseyin	Abdullah	Hamza	Hüseyin	Hasan
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	8	4
30	6	30,5		

Halîl Abdullah 8,5	Yûsuf Bosna 3	Bekir Dâvûd 9	Mehmed ? 5,5	Behrâm Halîfe 22
Cerrâh Abdullah 4	Ali İdrîs 5,5	Hasan Abdullah 7,5	Ahmed Haydar 4,5	İskender Abdullah 5
Ahmed Ali 9	Ca‘fer Abdullah 13,5	İbrahim Haydar 2	Mustafa İskender Sertîreî 9	Rıdvân Abdullah 9
Hüseyin Kâsım 5	Haydar Abdullah 5	Hasan Abdullah 2,5	Mustafa Şa‘ban 4	Ali Mehmed 7
Hüsrev Abdullah 3	Ali Ahmed 3,5	Keyvân Abdullah 9	Pervîz Abdullah 5,5	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hasan Sinan 2,5	Behrâm Abdullah 7	Hasan Hüseyin 2,5	Mustafa Yûsuf 3,5	Ali Hasan 2
-----------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------

Ali	Ahmed	Osman	Hasan
Mustafa	Mahmud	Ali	Abdullah
3	3	2	2
(‘an mütefferika âmed)			

Cemâat-i Siperdûzân-ı Hâssa

Behrâm	Haydar	Mûsâ	Nurullah
Bosna	Abdullah	Siperdüz	İsmail
Serbölük	4	4	2
31			

Cemâat-i Kazgânyân-ı Hâssa

Hamza	Mehmed	Kâsım	Hüsrev	Hasan
Abdullah	Abdullah	Rum	Abdullah	Bosna
Serbölük	16	Serbölük	13,5	Niyâmger
35		23		22

Ali	Mustafa	Şa‘ban	Mehmed	Ömer
Sinan	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah
10	15,5	23,5	6	11

Nasûh	Mehmed	Pervâne	Hâcî	Haydar
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mustafa	Abdullah
18	10	8,5	4	14,5

İsmail	Hüseyin
Abdullah	yevm
6,5	5

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hayrüddîn	Behrâm	Süleyman	Fazlı	?
yevm	Gürcî	Abdullah	Mustafa	Abdullah
2,5	4	2,5	2,5	3,5

Mehmed	Pîrî	Hüseyin	Ali	Ahmed
Abdullah	Halîl	Abdullah	Haydar	Şagird
4,5	3,5	3,5	3,5	2,5

Mehmed	Ali	Ahmed	Keyvân	Ca'fer
Abdullah	Mehmed	Nasûh	Abdullah	Abdullah
3,5	2,5	3	3	5

Ahmed	Mahmûd	Yûsuf	Rüstem	Hasan
Mahmûd	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah
3,5	2,5	4	2,5	4,5

Abdi	Yûsuf	İskender	İbrahim	Mahmûd
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Ali
3,5	Gürcî	2,5	3,5	2
(resîd)	3	(resîd)	(‘an mütefferika âmed)	
	(resîd)			

Cemâat-i Çilingîrân-ı Hâssa

Hüseyin	Hüseyin	Hüseyin	İbrahim	Kara
Abdullah	?	Pîrî	Mervî	Hasan
Serbölük	7,5	5	Serbölük	yevm
13,5			13,5	11,5
Ahmed	Ramazan	Mahmûd	Ahmed	Hürrem
?	Şa‘ban	Halîl	Rum	?
9,5	7	4	18	7
(resid)				
Mehmed	Kaytas	Mehmed	Ali	Ca‘fer
Süleyman	Abdullah	Yahya	yevm	Abdullah
6,5	6	5,5	8	9,5
Seyyid	Hüseyin	Receb	Velî	Rıdvân
Mehmed	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah
Mustafa	2	6	Halîfe	3,5
3,5			3	
			(gedik-i ahar şüd)	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Sefer	Mustafa	Receb	Abdi	?
Abdullah	Mûsâ	Rum	Hasan	Abdullah
?	2	15	4	3,5
5,5			(resîd)	(resîd)

Rıdvân	Mustafa	Ramazan	Ali	İbrahim
Abdullah	Hüseyin	Müslim-i	Mehmed	Mustafa
2	2	nev	2	2,5
		2		

Hüseyin	Bayram	Mehmed	Hüdâverdî	
Müslim-i nev	Müslim-i nev	İsâ	Çilingîr	
2	3	2,5	3	
			(‘an müteferrika âmed)	

Cemâat-i Dımışkîgerân-ı Hâssa

Hasan	Mustafa	Hasan	Ahmed	Ca‘fer
Arnavud	Abdullah	Abdullah	Hasan	Abdullah
Serbölük	3,5	3	6	6
18				

Mehmed
Abdullah
2,5

Cemâat-i Saztıraşân-ı Hâssa

Hasan	Ca‘fer	İbrahim	Murâd	Ali
Abdullah	?	Kâsım	Abdullah	Hamza
Serbölük	4,5	5	3	2
8				

Abdülaziz	Mehmed	Hasan	Yûsuf	Mustafa
yevm	yevm	Rengzen	Abdullah	Abdullah
3,5	3,5	11,5	2	2

Abdi	Mehmed	Mehmed	Hasan	Ahmed
İsmail	Bâlî	Pîrî	İbrahim	yevm
10,5	4	4	2	2

İbrahim	Receb	Velî	Ca'fer	
Pervîz	Süleyman	Hızır	Abdullah	
2	2	2	3	
		(resîd)	(resîd)	

Cemâat-i Neccârân-ı Hâssa

Mehmed	Mehmed	Mehmed	?	Mehmed
Freng	Mustafa	Abdullah	Abdullah	Mustafa
Serbölük	Kethüdâ	10,5	11,5	11
28	23,5			

Hasan	İsâ	Ali	Süleyman	Mehmed
Hüseyin	Mustafa	Çerkes	Yunus	Müslim-i nev
14,5	20,5	14,5	8	2,5

Mehmed	Mahmûd	İdris	Ahmed	Mustafa
Hüsrev	?	İsâ	Rus	Ali
8,5	13,5	7,5	10	4

Keyvân	Mehmed	Hasan	Rıdvân	Haydar
Abdullah	Yahya	Mustafa	Abdullah	Ali
5,5	6,5	7,5	10	4,5

Ca'fer	Mehmed	Mehmed	Mustafa	Hasan
Abdullah	Mehmed	Müslim-i nev	Süleyman	Velî
9	2	Rum	4	2
		2		

Mustafa	Ahmed	Mehmed	Dilâver	Ali
Hüsrev	?	Rus	Abdullah	Abdullah
3	2	3	3,5	10

Ahmed	Çâker	Ömer	Ali
Şa'ban	Abdullah	Mehmed	Müslim-i nev
2	8,5	2	2
			(‘an müteferrika âmed)

Cemâat-i Camgerân-ı Hâssa

Keyvân	Hüseyin	Mustafa	Yûsuf	Kahraman
Abdullah	Ahmed	Camger	Camger	Camger
Serbölük	10	16	5,5	11,5
18				

Ca'fer	Ramazan	Hasan	Ferhâd	-silinmiş-
Macar	Müslim-i	Varna	Abdullah	-silinmiş-
4	nev	11	2,5	3
	2,5			

Keyvân
Abdullah
2

Cemâat-i Hırrâtın-i Hâssa

Bayram	Hüseyin	Yûsuf	Hüseyin	Sefer
Abdullah	Abdullah	Ni'metullah	Abdullah	Abdullah
Serbölük	3	9	6,5	7,5
20,5				

Pervîz	Hürrem	Pîrî	Mehmed	Dervîş
Abdullah	Hasan	Memî	Müslim-i	Emrullah
2	2	4	nev	8,5
			5,5	

Hasan	Murâd	İbrahim
Hüseyin	Mahmûd	Bosna
6,5	5	20

Cemâat-i Mûzedûzân-ı Hâssa

Ca'fer	İbrahim	Mahmûd	Hüsrev	Pervâne
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Gürcî	Gürcî
Serbölük	Kethüdâ	7,5	12	9,5
29	17			

Hasan	Keyvân	Bâlî	Mehmed	Mustafa
Bosna	Abdullah	Bosna	yevm	Abdullah
9,5	5	5,5	10	6
(‘an müteferrika şüd âmed)				

Mehmed	Hasan	İbrahim	Mehmed	Mehmed	Hüseyin
Abdullah	Bosna	Abdullah	Lûtfî	Gulâm-ı	Mûzeî
13	10	4,5	7,5	Sultan	6
	(‘an ? âmed)			4	

Hüseyin	Abdülkerim	Mehmed	Ahmed	Hasan
Karagöz	yevm	Mustafa	Birâdereş	Ferhâd
7	4	3,5	6,5	8

Ali	Veli	Mehmed	Ahmed	Ca'fer
Ferhâd	Bosna	Abdullah	Abdullah	Ali
8	10	?	2,5	5,5
		3,5		

Ali	Behrâm	Mûsâ	Hüseyin	Dâvûd
Mustafa	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah
3	9,5	5	Çerkes 7	5

Burâk	Mehmed	Mehmed	Yahya	Mehmed
Abdullah	Hüseyin	Pîrî	Abdullah	Ali
8	12	5	5,5	5

Yûsuf	Hüseyin	Derviş	Kâsım	Mustafa
Abdullah	Abdullah	İbrahim	Abdullah	Abdullah
12,5	5	7,5	5	4

Mehmed	İbrahim	Mehmed	Ca'fer	Yûsuf
Abdullah	yevm	Abdullah	Süleyman	Pervâne
2	2	3	3	12 (resîd)

Mehmed	Süleyman	Hasan	Mehmed	Hüseyin
Abdullah	Mehmed	Abdullah	Abdullah	Abdullah
-siline- 2 (resîd)	4 (resîd)	3 (resîd)	4 (resîd)	3

Hasan
Abdullah
2
(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed Abdullah 4 (resîd)	Mahmûd Abdullah 2,5 (resîd)	Mehmed Hasan 2 (resîd)	Hasan Abdullah 3,5 (resîd ?)	Mûsâ İsâ 2,5 (resîd)
Süleyman Abdullah 3,5 (resîd)	Mehmed Müslim-i nev 2 (resîd)	Hasan Abdullah Rus 3 (resîd)	Hasan Hüseyin 3,5 (resîd)	Hasan Abdullah Bulgar 5 (resîd)
Mehmed Hüseyin 2 (resîd)	Ali Mehmed Ustazâde 3 (resîd)	Receb Abdullah 2,5 (resîd)	Mehmed Şa‘ban 3 (resîd)	Mustafa Selim 4,5 (resîd)
Bekir Hızır 2,5 (resîd)	Halîl yevm 4,5 (resîd)	Rıdvân ³ Abdullah 2,5 (resîd)	Lûtfî ⁴ Mehmed 3,5 (resîd)	Hızır Mûzeî 2 (resîd)

³ Bu ismin hemen sol köşesinde ufak yazıyla Hasan Abdullah ismi yazılıdır. Fakat yevmiyesi yazılmamıştır.

⁴ Bu ismin hemen solunda yine ufak bir yazıyla Karagöz ismi yer almakta fakat yevmiyesi bulunmadığından metin içerisinde verilmemiştir.

Diger	Ali	Yûsuf	Hızır	Mehmed
Mustafa	Mehmed	Abdullah	yevm	Rum
2	2	2,5	2,5	8
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Mustafa	Pervîz	Ahmed	Mehmed	Velî
Mûzei	Abdullah	Mûzeî	Abdullah	Hızır
2	4,5	2	2	2
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Velî	Mehmed	Muharrem
Mûzei	Behrâm	Yahya
2	Mûzei	2
	3	(‘an müteferrika âmed)
	(resîd-‘an müteferrika âmed)	

Cemâat-i Debbâğîn-i Hâssa

Nasûh	Pîr Ali	Mehmed	Hamza	Ali
yevm	?	Mahmûd	Ali	Hasan
3	2	3,5	3,5	2,5

İbrahim	Mehmed	Ahmed	Mehmed	Muharrem
Kara Ali	yevm	Mahmud	Nasûh	Seydî
2	2,5	2	2	2

Rıdvân

Hasan

3

Cemâat-i Kemhâbâfân-ı Hassa

Mehmed	Ahmed	Receb	Hasan	Alâgöz
Abdullah	Kâsım	?	Çerkes	Mûzei
Kethüdâ	Çavuş	Serbölük	25	13,5
23	27,5	24	(resîd)	(resîd)
(resîd)	(resîd)	(resîd)		
Ali	Yûsuf	Hüdâverdi	Hasan	Mustafa
?	Bosna	Rus	Freng	Arnavud
21,5	19,5	15,5	18	20
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
Aydîn	Kâsım	Ömer	Mustafa	İbrahim
Arnavud	Hayrî	Yenişehir	?	Abdullah
15,5	16,5	14	15	8
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(‘an müteferrika şüd)	
Ya‘kub	Ahmed	Keyvân	İbrahim	Turgûd
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mehmed	İsa
12,5	13,5	8,5	11,5	14
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Mustafa	Mehmed	Mehmed	Mustafa	Keyvân
Ca'fer	Mustafa	Hasan	Nasûh	Abdullah
12	12	12,5	12	10,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Mahmûd	?	Osman	Ahmed	Ömer
Yûsuf	Arnavud	Çerkes	Sinan	Mehmed
10	11	10	9,5	8,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Mehmed	Mustafa	Diger	Mahmûd	İbrahim
Abdullah	Mehmed	Mehmed	Ahmed	?
9	11	Hasan	12	10
(resîd)	(resîd)	12,5 (resîd)	(resîd)	(resîd)

Yûsuf	Mehmed	Bekir	Ahmed	Mahmûd
Macar	Abdullah	Abdullah	Ali	Birader-i Ali
9	8	10,5	3	7,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Osman
Resûl
7,5
(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hasan	Mehmed	Sefer	İskender	Mehmed
Abdullah	Pervâne	Hüseyin	Bosna	Kâsım
8	7,5	6,5	6,5	7
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
Yûsuf	İskender	Mustafa	Mustafa	Mehmed
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Nasûh	Abdullah
4,5	6	5	7	7,5
(resîd)	(resîd)	(sefer)	(resîd)	(resîd)
Mustafa	Keyvân	Ahmed	Mehmed	Ramazan
Mehmed	Abdullah	Halîl	Halîl	Müslim-i nev
6	7	3	3	4
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Cemâat-i Kadifebâfân-ı Hâssa

Kâsım	Keyvân	Şa‘ban	?	Hüsrev
Çerkes	Arnavud	Abdullah	Abdullah	Çerkes
16	24,5	14,5	10,5	9
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)
Abdi	İbrahim	Halîl	İbrahim	Hüseyin
Memî	Abdullah	?	Macar	Mehmed
11	11	10	7,5	6,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Ömer
Çerkes
7,5
(resîd)

Cemâat-i Nakş-ı bendân-ı Hâssa

Mehmed	Behrâm	Mehmed	Mehmed	Hüseyin
Pîr Mehmed	-üstü çizili-	Ca‘fer	Rum	Piyâle
17,5	30,5	9	12,5	7,5
(resîd)		(resîd)	(resîd)	(resîd)

Mehmed	Salomon	?	Murâd
Mahmûd	Yahûdi	?	yevm
6,5	7,5	7	4,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)

Cemâat-i Sîmkeşân-ı Hâssa

Ali	Mehmed	Bâlî	Mustafa	Nasûh
Abdullah	Abdullah	Simkeş	Abdullah	Rum
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	Seroda	5
30	11	7	20	(resîd)
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd)	
Lûtfi	Ahmed	Ahmed	Hâcî	Rıdvân
Mehmed	Abdullah	Mustafa	Sefer	Abdullah
5	10	2,5	Mehmed	3
(resîd)	(resîd?)	(resîd?)	4,5	(resîd)

Behrâm	Mehmed	Mehmed	Diger	Ali
Ahmed	Abdullah	Mustafa	Nasûh	Müslim-i nev
4,5	7,5	5,5	yevm	2,5
(resîd)	(resîd)	(resîd?)	4	(resîd)
			(resîd?)	

Mustafa	Hamza	Mehmed	Abdi	Hüseyin
Abdullah	Abdullah	Süleyman	Abdülaziz	Nasûh
3	5	6,5	6	4
(resîd)	(resîd)	(resîd?)	(resîd)	(resîd)

Hüseyin
Abdullah
3
(resîd)

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed	Hüseyin	Osman	Mustafa	Hüseyin
Ahmed	Yûsuf	Sefer	Mehmed	Ali
2,5	2	6	4,5	2,5
(resîd)	(resîd)	(resîd)	(resîd?)	(resîd?)

Şâhin	Ahmed	Ali	Mehmed	Bekir
Abdullah	yevm	Ahmed	Kâsım	Mustafa
4	2	2	5	2
(resîd?)	(resîd?)	(resîd?)	(resîd?)	(resîd?)

Bâlî	Mehmed	Diger	Hasan	Mehmed
Simkeş	Abdullah	Mehmed	Ahmed	Abdullah
2	Simkeş	Abdullah	2	2
(resîd?)	2	2	(resîd?)	(resîd?)
	(resîd?)	(resîd?)		

Cemâat-i Zerkûbân-ı Hâssa

Abdi	Mustafa	Ahmed	Mehmed	Mehmed
Zerkûb	Mehmed	Zerkûb	Mustafa	Abdi
7	9	11	3	3

Pervîz	Mehmed	Ahmed	Ferhâd	Abdi
Abdullah	Basmacı	Mehmed	Abdullah	Pîrî
3	6	Zerkûb	Ser?	3
		2	4,5	

Cemâat-i ‘Abâ-yı bâfân-ı Hâssa

Mahmûd	Yûsuf	İbrahim	Kâsım	Mahmûd
Abdullah	Abdi	Abdullah	?	Abdullah
Macar	4	Yahûdi	Abdullah	4,5
6		15	5	

Yûsuf	Osman	Arslan	Hâcî	Ali
Abdullah	Ferhâd	Hüseyin	Ferhâd	Hızır
3,5	20	7,5	9,5	3

Hasan Arslan 5	Murâd Abdullah 3	Mehmed Nasûh 3,5	Mehmed Müslim-i nev 2	İbrahim Ali 7,5
Hüsrev Abdullah 3,5	Ali Mehmed 6	Behrâm Abdullah 3	Mustafa Şagird İbrahim 4,5	Mehmed Ali 4
Abdi Ali 3				

Cemâat-i Kalıcebâfân ve Sorguciyân-ı Hâssa

Ömer Mehmed 5	Haydar Abdullah 30	Kâsım Abdullah 4	İbrahim Sorguci 2	Ali Abdullah 2
Dâvûd Abdullah Kethüdâ 2	Keyvân Macar 2,5	Mustafa Abdullah 4	Mustafa Abdullah 2	Mehmed Haydar 2 (resîd)

Keyvân	Mustafa
Abdullah	Gürcî
2	2
(resîd)	(‘an müteferrika âmed)

Cemâat-i Câmeşûyân-ı Hâssa

Ali	Hüseyin	Osman	Hamza	Mehmed
?	Abdullah	Ahmed	Ahmed	Osman
Serbölük	Kethüdâ	21	14	12,5
26	11			

Ali	Hamza	Ali	Hüsrev	Hüseyin
Ramazan	Piyâle	Sabuncu	?	Halîfe
Piyâle	?	16,5	11	8,5
13	13,5			

Mahmûd	Osman	Ali	Mehmed	Ahmed
Eğriboz	Ahmed	Birader-i	Abdullah	Ali
Halîfe	4	Hamza	6,5	4,5
8,5		4,5		

Hasan	Süleyman	?	Mehmed	Keyvân
Ramazan	Ali	İsâ	Mustafa	Yûsuf
4	4,5	6	4	4,5

Yunus	Bekir
İbrahim	yevm
5	3,5

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İbrahim	Derviş	Mehmed	Bâlî	Hasan
Mehmed	yevm	Birader-i Ali	Birader-i	Birader-i
4,5	3,5	3	Yûsuf	Hamza
			2,5	2,5

Hasan	Mahmûd	Mehmed	Mehmed	Mehmed	Mustafa
Mihaliç	Sefer	Abdullah	Osman	Avlonya	Rum
3	3	3	2	2	2
		(‘an mütefer- rika âmed)	(‘an mütefer- rika âmed)	(‘an müte- ferrikaâmed)	

Yahya	Mustafa	Mehmed	Süleyman	İbrahim	Ali
Mehmed	Avlonya	Avlonya	Avlonya	Karahisar	Ramazan
2	2	2	2	2	2
(‘an müte- ferrika âmed)	(‘an müte- ferrika âmed)	(‘an müte- ferrika âmed)	(‘an müte- ferrika âmed)	(‘an müte- ferrikaâmed)	(‘an mütefer- rikaâmed)

Cemâat-i Kâşîgerân-ı Hâssa

Osman	Mustafa	Ali	Yûsuf	Mustafa
yevm	Yahûdi	Mehmed	yevm	Kâşîger
7	5,5	3	3	4

Cemâat-i Cerrâhîn-i Hâssa

Ramazan yevm 36	Mehmed İskender 15	İskender Şagird-i Ebû'l Baka 22,5	Cevherî Sinan 30	Süleyman Yeniçeri 20
Sinan Abdullah 18	Hasan Yûsuf 17	Mustafa Ali 17,5	Hüseyin Gürcî 12	Rıdvân Alaman 8,5
Muharrem Cerrâh 21,5	Abdi Kehhâl 18	Keyvân Cerrâh 7,5	Haydar Kehhâl 16	Haydar Cerrâh 11,5
Hasan Rüstem 12,5	İbrahim Cerrâh 8,5	Mustafa Cerrâh 14,5	Ahmed Cerrâh 16,5	Diger Ahmed Cerrâh 16
Pîr Ahmed Cerrâh 8,5	Mustafa Abdullah 14,5	İbrahim Cerrâh 9,5	Hüsrev Abdullah 7,5	Mehmed Kehhâl 15,5
Mustafa Cerrâh 9	Hasan Cerrâh 11,5	Mehmed Freng 10	Ali Kehhâl 16	Yûsuf Mustafa 10

İskender Abdullâh 7	Hasan Abdullah 13,5	Hüseyin Cerrâh Kıbrıs 26	Mehmed Cerrâh 18,5	Diger Mehmed Cerrâh 19,5
Mehmed Kehhâl 9	Abdi Cerrâh 19	Oruç Cerrâh 5	Mehmed Macar Cerrâh 13 (resîd)	Kâbil Abdullah 12,5
Ferhâd Abdullah 8	Hüseyin Cerrâh 10,5	Derviş Ali veled-i Cevherî Sinan 10	Ferîdûn Abdullah 20,5	Nasûh Cerrâh 6,5
Mesîh Ahmed 8,5	Mehmed Ahmed 6	Diger Mehmed Mahmûd 9,5	Mehmed Kehhâl 10	Ca'fer Abdullah 6,5
Mustafa Emrullah 10	Memî Abdullah 6	Rıdvân Sigetvar 10	Ali Kehhâl 12 (resîd)	Haydar Abdullah 6

Hamza Şagird 11,5	Behrâm Abdullah 9	Mehmed Behrâm 9 (resîd)	İsâ Abdullah 4	Mehmed Ali 13 (resîd-kıst)
Mehmed Kehhâl 12	Osman Kehhâl 4	Rıdvân Abdullah 8,5	Mahmûd Pervâne 5,5	İbrahim Cerrâh 6
Ya'kûb yevm 4,5	Mehmed Rüstem 5,5	Şa'ban Kehhâl 8	Pervâne Abdullah 9	İbrahim Şagird 5
Ahmed Abdullah 5	İskender Serkehhâl 14 (resîd)	Hâcî Ramazan Cerrâh 6	Hamza Cerrâh 10	Ahmed Kehhâl 3
İbrahim Abdullah 5,5	Süleyman Çerkes 6,5			

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İlyâs	İbrahim	Yûsuf	Ahmed	Hâcî
Yevm	şagird	Rüstem	Ferruh	Hüseyin
5,5	Kehhâl	2	8	yevm
	5			7
Yûsuf	Mehmed	Mahmûd	Ferhâd	Mehmed
Abdullah	Veled-i	Ahmed	Abdullah	Veled-i
5,5	Serkehhâl	2	4	birâder-i
	6,5			Sercerrâh
				5,5
Hasan	Ramazân	Pervâne	Hüseyin	Ali
Bosna	Şagird	Abdullah	Abdullah	Mehmed
3,5	3	3	5	4,5
Mehmed	Bilâl	Ömer	Kemâl	Kemâl
Hüsrev	Yevm	Cerrâh	Yahûdi	Diger
2,5	5	2,5	13	3
			(resîd)	
Şagird	Ali	Mehmed	Mustafa	
Evren	Hasan	Yûsuf	Ferîdûn	
1	1	2	6	
	(resîd)	(resîd)		

Cemâat-i Çırakçıyân-ı Hâssa

Malkoç	İsmail	Hamza	Ca‘fer	Rıdvân
Abdullah	Abdullah	Maksûd	Çırâğî	Abdullah
17	4	2	2,5	3

Abdi	Hasan
Çilingîr	Abdullah
7	2
(?âmed)	(‘an müteferrika âmed)

Cemâat-i Bûriyâbâfan-ı Hâssa

Abdurrahman Ömer	Abdulgaffâr	Ahmed	Pervîz
Abdullah	yevm	yevm	Mûsâ
Serbölük	6,5	6,5	10
27			2

Cemâat-i Keştîgerân-ı Hâssa

Arslan	İdrîs	Bayram	Kulu	Hasan
İsâ	Abdullah	yevm	yevm	yevm
5	8	4,5	6	6,5
?	Pîr Mehmed	Receb	Hamza	Hüdâverdi
yevm	yevm	Abdulhalîl	Dede	yevm
4	2,5	4	2,5	4

Kâsım	Ali	Bayram	Ali	Ali
Abdullah	Veled-i	Ali	Pîrî	Küçük
4	ulemâ	4	3	3
	3			

Hüseyin	?	Ali	Abdulgaffâr	Ali
Kıdem Eri	?	Budâk	yevm	Keştiger
3	3	4	2	1

Ali	Mustafa
Nâm	Ulemâ
2	2

Cemâat-i Müteferrika-i Ehl-i Hiref

Halîl	Mehmed	Mehmed	Hüseyin	Mehmed
Muvakkid	Halîl	Ramazan	Selmânî	Mahmûd
22	14,5	9	8	20,5

Abdülaziz	Abdulgaffar	Muharrem	Mustafa	Pîr Mehmed
-siline- ⁵	Selmânî ⁵	Hayrüddin	Arnavud	Hürrem
5	5	25	6,5	15

⁵ Bu ismin üstü çizilerek hemen sol köşesine Abdullah ismi yazılmıştır.

Mehmed Abdullah 8,5	Mehmed Ali Serahî 20	Ahmed İlyâs 10	Hüseyin Abdullah 15	Mehmed Freng 12
-silinmiş- Ahmed -silinmiş- (resîd)	İbrahim Velî 7 (resîd)	Mustafa Abdullah 8,5	Mehmed Müslim-i nev 2	Nasûh Mehmed 16,5
Hasan Abdullah 10	Mehmed Freng 12	Bâlî Yûsuf 16	Mustafa Ali 6	İbrahim Hüsrev 10,5
Muharrem Velî 15	Abdulgaffar Çerkes 8,5	Hüseyin Abdullah 5,5	İsâ Abdi 8	Mustafa Osman 5
Hasan Şa‘ban 8	Mustafa Süleyman 3	Süleyman İbrahim 13	Yûsuf Abdullah Macar 3,5	Mehmed Ahmed 2
Ali Mustafa 2	İsâk Yahûdi 13 (resîd)	? Yahûdi 5	Pervîz Macar 5	Hüsrev Abdullah Gulâm-ı Sultan 13,5

Yûsuf	Murâd
Abdullah	yevm
7,5	3

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hüseyin	İbrahim	Mustafa	Mustafa	Mehmed
Bulgar	Birâder-i	Birâder-i	Abdullah	Hasan
8,5	Tahir	Ferhâd	?	2,5
	5	10	5,5	

Mustafa	Mustafa	Hüseyin	Ahmed	Hüseyin
Abdullah	Müslim-i nev	Abdullah	Abdullah	Abdullah
Hattat	4	10,5	3,5	6
3				

Mahmûd	Hasan	Mahmûd	Ali	Mehmed
Kâsım	Abdullah	Ya'kûb	Abdullah	Mahmûd
4	5	Türkî	Seryorgani	Türkî
		10	2	4

Mehmed	Yûsuf	Hâcî	Hasan	Mustafa
Hüseyin	Abdullah	Ömer	Abdullah	Osman
2	3	yevm	3	5
		3		(resîd)

Mustafa Mahmûd 5,5	Ca‘fer yevm 3	Ramazan Türkî 1	Mustafa Halîl 3	Velî yevm 2
Mehmed Hüseyn 2	Abdurrahman yevm 2	Mehmed Süleyman 2	Dâvûd Abdullah 3	Süleyman Abdullah 3
İbrahim Mustafa Şagird Türkî 1	Hâcî Sarac 2	İslâm yevm 3	Rıdvân Abdullah 3,5	Mehmed Şagird Türkî 2
Keyvân Mustafa yevm 6,5	Saban Abdullah Şagird 4	İbrahim Yahûdi 2 Türkî 1	Yûsuf Mehmed 6,5	Hasan Abdullah 2,5
(‘an mü- teferrika âmed)				
Yapûki Veled-i Salomon 11 (resîd)	Mûsâ Veled-i Salomon 10			

Cemâat-i Mütferrik

Kâbil Abdullah 3	Sâlih Ferhâd 3	İlyâs Hamza 3 (resîd)	Ahmed yevm 4	Mustafa yevm 2
Ahmed Ali 2	Ali yevm 2	Mehmed Rüstem Ağa 6,5 (resîd)	Receb mehmed 3	Mehmed Müslim-i nev 2
Süleyman Mehmed 2	Rıdvân Abdullah 2,5	Mehmed yevm 2	Ferhâd Abdullah 5	Hacî Süleyman Abdullah 5
Hızır Sülayman 3	İsâ Mehmed 2	Mustafa Mehmed 2	Receb Hızır 2	Ali Abdurrahman 2
Osman Muharrem 5 (resîd)	Hasan Abdullah 2 (reft 'an şagır- dân-ı nakkâşân)	Ali Seyyid Pîr 4	Velî Ca'fer 2	Mehmed Müslim-i nev 3

Mustafa	Veli	Manol	Hüseyin	Mehmed
Gürcî	Mûzei	Hakkâk	Abdullah	yevm
2	2	?	Saati	Sikkezen
	(sefer-reft- ‘an şagirdân-ı mûzedûz)	4 (sefer-reft ‘an şagirdân-ı hakkâkan-ı hâssa)	2	2 (sefer-reft ‘an şagirdân-ı sikkezen)

Mustafa	Süleyman	Ali	Hasan	Abdi
Yevm	yevm	Müslim-i	Abdullah	Çilingîr
Sikkezen	Sikkezen	nev	Tîrger	7
2	2	Kehhâl	2	(sefer-reft ‘an çırâğciyân)
(sefer-reft ‘an- şagirdân-ı zergerân)	(sefer-reft ‘an şagirdân-ı zergerân)	2 (sefer-reft ‘an- kehhâlan)	(sefer-reft ‘an- şagirdân-ı tîrger)	

Muharrem	Hüdâverdi	Mustafa	İbrahim	Hasan
Yahya	Çilingîr	Mahmûd	Mahmûd	Abdullah
2	3	Nakkâş	Nakkâş	Çırâğî
(sefer-reft ‘an şagirdân-ı mûzedûz)	(sefer-reft ‘an şagirdân-ı çilingîrân)	2 (sefer-reft ‘an şagirdân-ı nakkâşân-ı hâssa)	2 (sefer-reft ‘an şagirdân-ı nakkâşân)	2 (sefer-reft ‘an çırâğciyân-ı hâssa)

Mustafa	Mustafa	Mahmûd	Mehmed	Mehmed
Gürcî	Halîl	Ali	Osman	Avlonya
Sorgûcî	Kâtib	?	Câmeşûyî	2
2	2	2	2	(sefer-reft ‘an
(sefer-reft ‘an sorgûciyân)	(sefer-reft ‘an kâtibân-ı kütüb-i hâssa)	(sefer-reft ‘an şagirdân-ı?)	(sefer-reft ‘an şagirdân-ı câmeşûyân)	şagirdân)

Mustafa	Yahya	Mustafa	Mehmed	Süleyman
Rum	Mehmed	Avlonya	Avlonya	Avlonya
2	2	2	2	2
(sefer-reft ‘an şagirdân)	(sefer-reft ‘an şagirdân)	(sefer-reft ‘an şagirdân)	(sefer-reft ‘an şagird)	(sefer-reft an şagird)

İbrahim	Ali	Mustafa	Mehmed	Mustafa
Karahisarî	Ramazan	Şagird	Behrâm	Ali
2	2	Türkî	Mûzeî	2
(sefer- reft- ‘an şagirdân)	(sefer--‘an şagir- 1 dâ)	(sefer- reft- ‘an şagird-i mûzeî)	3	(reft-‘an şagirdân-ı mûzedûzân)

Ali	Hüseyin	Arslan	Osman	Rıdvân
Müslim-i nev	Ali	?	Piyâle	Abdullah
3	2	2	2	2
	(sefer- reft ‘an şagirdân-ı zerger)	(sefer- reft- ‘an şagirdân-ı zerger)	(sefer- reft ‘an şagirdân-ı zerger)	

Hüseyin	Hasan	Yahya	Hasan	Seyyid
Hasan	Bulgar	Freng	Mahmûd	Mahmûd
Hakkâk	3,5	3,5	3	5
4			(sefer- reft-	(sefer- reft-
(sefer- reft-			‘an kâtibân-ı	‘an kâtibân-ı
şagirdân-ı hakkâkân)			kütüb)	kütüb)

3.2. 1005/1596 TARİHLİ EHL-İ HİREF DEFTERİ

DEFTER-İ MEVÂCİB-İ CEMÂ‘AT-İ EHL-İ HİREF DER VÂCİB-İ MASAR SENE HAMSE VE ELF

**Defter-i Mevâcib-i Cemâ‘at-i Ehl-i Hiref Der Vâcib-i Masar Sene Hamse
ve Elf**

**Defter-i Mevâcib-i Cemâ‘at-i Ehl-i Hiref Der Vâcib-i Masar Sene Hamse
ve Elf**

Defter-i mevâcib-i Cemâ‘at-i Ehl-i Hiref Vâcib-i Masar Sene Hamse ve Elf

‘An Cemâat-i Kâtibân-ı Kütüb-i Hâssa

Ahmed	Ahmed	Muzaffer	Mehmed	Mahmûd
Birâdereş	Mehmed	Şîrvânî	Muzaffer	Hüdâverdi
8,5	35,5	24	10	6

Hüseyin	Seyyid	Mehmed	Mehmed	Mustafa
Behrâm	Kâsım	Kâtib	Mustafa	Muharrem
26	25	25	2	19,5

İbrahim	Abdurrahman	Ferâmûz	İbrahim	Mehmed
Derviş	Bâlî	Abdullah	Kâtib	Hüsâm
4	7	10	6,5	3
(reft-sipahi şüd)				

Seyyid	Şa‘ban	Ahmed	Mehmed	Ali
Mehmed	Abdullah	Hasan	Kadrî	Kâtib
Emir Tirmizî	5	2	3	9
20				
(bâkî)				

Mustafa	Mehmed	İbrahim	İbrahim	Mehmed
Ca‘fer	Ferhâd	Süleyman	İmamzâde	Abdullah
5,5	4,5	6,5	3,5	6,5
(gedik-i ahar-şüd)				

Hüseyin	Mehmed	Mustafa	Mehmed	Mustafa
Rihzen	Behrâm	Kâtib	Ali	Mahmûd
16	5,5	13,5	4	5,5
	(resîd)			(sefer)

Abdurrezzâk	Mahmûd	Hüseyin	Mustafa	Mustafa
?	Kâtib	Abdullah	Ali	Küçük
8	11	3	3,5	3,5

Ahmed	Halîl	Ali	İsmail	Ali
Ali	Mehmed	Abdullah	Abdullah	Şagird
26,5	17,5	11	8,5	3,5-3
	(sah)	(merd-i tımar)		

Ahmed	Mahmûd	Süleyman	Mehmed	Mustafa
yevm	yevm	Yûsuf	Acemzâde	yevm
9-0,5	2	Abdullah	6	3
(sefer)	5,5	(sefer- reft)		

Haydar	Ebûbekir	Ahmed	Mehmed	Piyâle
Kâtib	Nasûh	Mehmed	Abdullah	Abdullah
10-6	5,5-5	5,5	4-3	15
				(müteveffa-şüd..? bafân)

Ebûbekir	Mahmûd	İsmail	İsmail	Mehmed
yevm	Halîfe	Ca'fer	İmâmzâde	Derviş
6	2	8,5	4	6
(yevm-i iki)				

Mustafa	Hasan	Seyyid	Ahmed	Ca'fer
Halîl	Mahmûd	Mahmûd	Abdullah	Bosna
2	3	5	13-23	5
	-23'teki 3'ün üstü çizili-			

Ahmed

Hasan

10

-tümünün üstü çizili-

Cemâat-i Mücellidân-ı Hâssa

Süleyman	Hürrem	Mehmed	Abdi	Mahmûd
Mehmed	Rum	Ca'fer	Şa'ban	Mehmed
19-14,5	Kethüdâ	10-7,5	24,5-22	11,5
-Mehmed'in	20,5			
üstü çizili-				

İsâ	İsmail	Abdi	Kara Mehmed	Ali
Yûsuf	Abdullah	yevm	Mehmed	Yahya
5	7-6	2,5	10-7	11,5
			(Medyûn-ı halîfe-i mukabeleî Mehmed)	

Ahmed	Mustafa	İsmail	İsmail	Mehmed
Hasan	Ahmed	İbrahim	Ali	Mü'ezzin
12,5-7	15-9	7,5	3	8
			(el-müteveffa)	

Ahmed	Mustafa	Mustafa	Yûsuf	Mehmed
Hasan	Abdullah	Mücellid	Birâder-i	Haydar
7-4	10	3	Tahir	5-4
	(el-müteveffa)		5	

İbrahim	Hasan	Abdi	Ahmed	Mehmed
Mehmed	Sinan	Ahmed	Receb	Ahmed
2	2,5	10,5-7	4	11-6
			(ibtidâsı sorula)	

Şagirdân-i Mücellidân-i Hâssa

Ahmed	İbrahim	Pîrî	Hemdem	Bekir
Osman	yevm	Zerkûb	Abdullah	Mustafa
3	4,5	2,5	5,5-3,5	3

Yûsuf	Mehmed	Ahmed	Mehmed	Osman
Mehmed	Mustafa	Yûsuf	Hürrem	Mustafa
2	3	2	2	2,5

Mehmed	Mehmed	Kâsım	Mehmed
Mehmed	Abdi	Abdullah	Ahmed
2	3-2	2	2

Cemâat-i Külâhdûzân-ı Hâssa

Fâik	Pervîz	Bâlî	Mehmed	Karagöz
Bosna	Abdullah	Bosna	Seroda	Abdullah
Serkülahî	Kethüdâ	Serbölük	14-11	10-9
18	19	33,5-30		
Hasan	Receb	Hüseyin	Mehmed	Hüsrev
yevm	Türkî	Serkülahî	Ahmed	Camger
5,5	12,5-11	10,5-9	10-9 (adet)	6
Ahmed	Ca'fer	Hamza	Hüseyin	Haydar
Mahmûd	Abdullah	Ali	Pîrî	Abdullah
11,5-12	9	8	4,5	10,5
Hüseyin	İlyas	Yûsuf	Mehmed	İsmail
Ca'fer	Hızır	Abdullah	Fâik	Kâsım
7-4,5 (adet)	5-4 (adet)	6	4-6	8-4,5
Mehmed	Mustafa	Hızır	Hüseyin	Bâlî
Hüseyin	Hızır	Ahmed	Abdullah	Abdullah
10	4,5	5	3,5-3	9

Ömer	Mehmed	Mustafa	Hasan	Mehmed
Abdullah	Bekir	Derviş	Abdullah	Ferhâd
3	3	2	3	5

Pervîz
Abdullah
3
(temessük taleb
oluna)

Cemâat-i Şagirdân-ı Mezkûrîn

Abdurrahman	Mehmed	Mustafa	Mehmed	Mustafa
Ali	Receb	Ali	Pervîz	Karagöz
3	5	4	6,5-4	3

Mustafa	Ferhâd	Mustafa	Ali	Mehmed
Kâsım	Abdullah	Hüseyin	Hasan	Hamza
2,5	5	3	3,5	2

Hüseyin	Ahmed	Mehmed	Osman	Ahmed
Kâsım	Mahmûd	Nûrullah	Fâik	?
2	2,5	4-2,5	3	5,5-3

Hasan	Mehmed	Mehmed	Mehmed	Keyvân
Abdullah	Süleyman	Şagird	ivâz	Abdullah
6-3,5	3,5	Türkî	2,5	3,5-2
		2		

Ahmed	Mustafa	Halîl	Sefer
Abdullah	Halîl	Mustafa	Hasan
3,5-2,5	2,5	4-3	4
(?)			(ibtidâsı görüle)

Cemâat-i Zerdûzân-ı Hâssa

Derviş	Mehmed
Hüseyin	İbrahim
4	17,5-16

Cemâat-i Nakkâşân-ı Hâssa

Lûtfî	Ca'fer	Yahya	Hasan	Mehmed
Abdullah	Abdullah	Abdullah	İbrahim	Ali
Sernakkâşân	Kethüdâ	Serbölük	30-31	Seroda-i evvel
60	42,5	31,5		14,5

Ali	Osman	İskender	Ali	Hasan
Ahmed	yevm	Bosna	Abdullah	Mehmed
Seroda-i sâni	31	13	33,5-30	Edirne
29-28		(el-müteveffa)		6,5-5,5

Kaytas-ı	Mahmûd-ı	Mehmed	Uzeyir	Kâsım
Fireng	Gürcî	Ferhâd	Ahî	Ahî
10,5	6,5-6	16,5	12-11	9
(el-müteveffa)				

Dâvûd	Sefer	Mûsâ	Ahmed	Mehmed
Sefer	Ali	Ahmed	Halife	Nasûh
9,5-10	11,5	19-18	13-15	6-5,5
			(be-kâ'be reft)	

Velicân	Mehmed	Mehmed	Hamza	Ahmed
yevm	Bursa	Mustafa	Abdullah	Hasan
9-7	11	8,5-7	3	12

Hasan	Sinan	Mahmûd	Mehmed	Yûsuf
Abdullah	Hızır	Hüseyin	Ali	Hüseyin
19,5-11	7-7	6	9-8	9
	(resîd ba-tezkire be-ma'rifet-i kâtib-i mehterân-ı hayme Bâlî Efendi)			

Osman	Bekir	Murâd	Şa'ban	Ayâs
Abdullah	Ca'fer	Abdullah	Abdullah	Abdullah
15-9,5	5,5	7,5-6	11-9,5	9,5-7,5

Ahmed	Ahmed	Ahmed	Ahmed	Şa'ban
Abdullah	Mahmûd	Ali	Mustafa	Arnavud
12-11	13	10	6-5	11-8,5
	(el-müteveffa)	(be-ka'be reft- tabi'-i kâtib)		

Mahmûd-1 Freng 13-10	Ahmed Ca'fer 8,5-6,5	Fazlullah Osman 8,5	Mehmed Abdullah 6-4,5	Hızır Gâzî 11
Mustafa Hüseyin 5-4,5	Ya'kub Süleyman 6,5-4,5	Mahmûd Receb 5	Mehmed Hızır 6-5	Mustafa Ahmed 3
Ni'metullah Mustafa 4,5-3,5	Hüseyin Mustafa 2,5-2	Nizâm yevm 5,5-5	Ali Bâlî 5,5-3,5	Hasan Abdullah 7-6 (‘an sancak âmed)
Yûsuf Abdullah 6-5,5	Mehmed Abdulkerim 2,5	Mehmed Kapucu 5	Mehmed Fazlı Musavvir 3,5 (be-ka'be reft)	Mehmed Nakkâş 2 (reft bevvâb şüd)
Mehmed Refikî Edirne 3 (tezkîresi talep oluna)	Ferhâd Abdullah 12 (be-ka'be reft)	Hüsrev Şehnâme-i 6,5	Ali Nakkâş 3,5 (‘an şagirdân âmed)	Bayram Ahmed 2 (‘an şagirdân âmed)

Mehmed

Ali

5

(‘an arabaciyân

âmed bölüğü suâl oluna)

Şagirdân-ı Nakkâşân-ı Hâssa

Mustafa	Hüsrev	Mehmed	Mehmed	Rıdvân
Mehmed	Şehnâmeî	Abdullah	Osman	Abdullah
2,5-2	6,5	2	4	3
	(refî be-üstadân)			(be-gılmân-ı acemiyân)

Hemdem	Yûsuf	Hâcî	Dilâver	Ömer
Abdullah	Abdullah	Mehmed	Abdullah	yevm
4-5	6,5	velî	5	2
		4-3		

Mustafa	Hasan	Mehmed	Ali	Mehmed
Mehmed	Mahmûd	Mustafa	Mustafa	Mustafa
Müzehhîb	2	Ca‘fer	3	2,5
3,5		3-2		

Hamza	Receb	Mahmûd	Sa‘dî	Mustafa
Mustafa	Ca‘fer	yevm	yevm	Ca‘fer
3	3	5	3,5	2
			(el-müteveffa)	

Mahmûd	Mehmed	Gazanfer	Abdi	Mustafa
Nakkâş	Rıdvân	Abdullah	Şa‘ban	Hamza
6	Abdullah	2	Şagird-i	3
	2		Tiflisî	
			2,5	

Mehmed	İbrahim	Mehmed	Maksûd	Mehmed
Ali	Mehmed	Sa‘dî	Şagird	Mustafa
2	3	2	2	Divâne
				3,5-3

Mehmed	Rıdvân	Mehmed	Yûsuf	Ahmed
Pîr Mehmed	Abdullah	Hüseyin	Abdullah	Mehmed
4	4,5	2	Şagird-i	2
	(gedik-i âhar-şüd)		müzehhîb	
			2	

Mehmed	Mustafa	Ahmed	Mustafa	Mehmed
Şagird-i	Cebeî	Hüseyin	Diger	Mustafa
Mahmûd	4,5-5,5	2	2,5	5,5-3
2	(sah)			

Mustafa	Mehmed	Bayram	Ali	Mustafa
Küçük	Şagird-i	Ahmed	Nakkâş	Ali
2	Ali	2	3,5	2
	3	(reft be-üstadân)	(reft be-üstadân)	

Mehmed Osman 6-3	Mustafa Mehmed 3-2	Murâd Mehmed 2	Mehmed Veli 2	Derviş Yûsuf 8,5-5
Keyvân Abdullah 2,5	Mehmed Seydî 2	Mehmed yevm 2	Bekir yevm 2	Ahmed Birâder-i Sinan (reft be-üstadân) 3,5 (ibtidâsı görüle)

Mehmed Keyvân 5,5 (bâ-tezkîre-i Monla Kâsım)	Hasan Abdullah 2	Mustafa Mahmûd 2 (ibtidâsı görüle)	İbrahim Mahmûd 2 (ibtidâsı görüle)	pûr-i Manol 3,5
--	------------------------	---	---	--------------------

Mehmed Abdullah 2 (İbtidâsı görüle)	Mûsî Nakkâş rengzen 2	Mustafa Ali 2 (İbtidâsı)	İbrahim Ali 2 (‘an müteferrika âmed-ibtidası Asitâne ismi mahkûkdür Temessük talep oluna)
--	--------------------------------	-----------------------------------	--

Cemâat-i Gazzâzân-ı Hâssa

Yûsuf	Ali	Haydar	Seyfî	Mustafa
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mûsa	Abdullah
Sergazzâzân	Kethüda	15-23	Serbölük	Seroda
34-31,5	12,5-20,5 (sefer)		15-11,5 (adet)	12-11
Hüseyin	Keyvân	Süleyman	Yûsuf	Mahmûd
Enderûnî	Abdullah	Ali	Bosna	Abdullah
15-16,5	15-11	8,5	Gulâm-ı Sultan 13,5	7,5
Süleyman	Mahmûd	Piyâle	Mehmed	Mahmûd
Murâd	Müslim-i nev	Abdullah	Müslim-i nev	Murâd
13-10,5	10,5-8,5	6	? 9,5	11-4 (Bâkî)
Mehmed	Bâlî	Hüseyin	Alagöz	Pervîz
İsmail	Hüseyin	Abdullah	Akçahisâr	Abdullah
10	7-7	4 (el-müteveffa)	16	7
Mehmed	Ahmed	Mehmed	Piyâle	Rıdvân
Seyfî	Kıbrıs	Receb	Abdullah	Abdullah
2	4,5-4	6	Gulâm-ı sultan 9-8	7-7
(reft 'an- şagirdân)				

İbrahim	Mehmed	Hasan	Hamza	Mehmed
Murâd	Mehmed	Abdullah	Abdullah	Ali
14-7,5	12-4	2,5	4	7-5,5 (bâkî)
Rıdvân	Mustafa	Mustafa	Rıdvân	Hasan
Abdullah	yevm	Kâsım	Kıbrıs	Abdullah
5-4,5	4,5-4	4 (adet)	4,5 (adet)	4,5-3,5 (adet)
Ömer	Ca'fer	Yûsuf	Yûsuf	Keyvân
Şagird-i	Abdullah	Rüstem	Abdullah	Abdullah
Bekir	4,5	4,5	3-2	4-2
11-3,5				
Piyâle	Mustafa	Mahmûd	Hasan	Süleyman
Abdullah	Bâlî	Turgût	Abdullah	Abdullah
3,5-3	4-3,5	2	2,5	4-3,5
Ahmed	Ahmed	Hâcî	Osman	
Müslim-i nev	yevm	Velî	?	
6	13	6,5-2,5	2,5	
(reft-çavuş-şüd)	(reft-sipahi şüd)		(reft -el-müteveffa)	

Şagirdân-ı Gazzâzân-ı Hâssa

Ahmed	İbrahim	Yûsuf	İsmail	Mehmed
pervîz	Mustafa	Birâder-i	Mustafa	Mustafa
2	2	Tâhîr	3	3,5-7,5
		3		

Ahmed	Mehmed	Mehmed	Hamza	Mehmed
Dervîş	Müslim-i nev	İbrahim	Abdullah	Murâd
2	3,5	2	3	2

Ahmed	Mehmed	Behrâm	İdrîs	Pervîz
Hasan	yevm	Murâd	Abdullah	Abdullah
3	2	5,5	3-2	3,5-3
			(bakî)	

Sefer	Hüseyin	İbrahim	Mustafa	Mehmed
yevm	Abdullah	Abdullah	Gürcî	Seyfî
3,5-3	2	2	2	2
(adet)				(reft???)

Cemâat-i Zergerân-ı Hâssa

Mehmed	Ca'fer	Hüseyin	Hâcî	Hürrem
Bosna	Bosna	Abdullah	Mehmed	Abdullah
Serzergerân	Kethüdâ	10,5	Keyvân	Seroda
24,5-51,5	29,5-27,5		Abdullah	22-20
			22,5	

Ali Bosna 11	Ferhâd Gürcî ? 11	Mustafa Müslim-i nev 10	Ca'fer Abdullah 4,5	Mahmûd Arnavud 23-14,5
Hâcî Muharrem 26	Ahmed yevm 15,5-13,5	Ca'fer Abdullah ? 40,5 (reft-ser?zergerân)	Derviş Abdullah 4	İlyâs Derviş 21,5-18,5
Nizâm yevm 15-13	Hasan Abdullah 7,5-6	Mehmed Mustafa 24 -17,5 (adet)	Rıdvân Abdullah 29-13,5	Hüseyin Abdullah 2
Mustafa ? 20-16	Hâcî Velî Mustafa 27-21	Tûrhân Abdullah 29-16	Mustafa Abdullah Hâcî 12,5-8	Hasan Abdullah 6,5
Mustafa Abdullah 10,5-5,5	Hasan Mustafa 9-8	Mustafa Abdullah 21,5-20,5	Ali Abdullah 5,5	Keyvân Abdullah 8,5-7,5

Mehmed Dede 17-9 (adet)	Mustafa Ali 19,5-12 (Mehmed nâm Halife)	Hasan Freng 9-5	Ramazan Dâvûd 3 (reft sipahiyân)	Mustafa İlyas 7,5-5,5
Ramazan Yunus 10-7	Mehmed Mehmed 17-9,5	Ali Kalemkârî 7,5 (k1st 2)	Mustafa Hüseyin 6	Hüseyin Mehmed 9,5-5,5
Mehmed Trabzon 4	Mehmed Rum 5-3	Hasan Abdullah 4,5	İbrahim yevm 3	Keyvân Abdullah 8,5-6,5
Hüseyin Mustafa 5-4	Ahmed Kalemkârî 3	Ca‘fer Nâm 3	Sefer Abdullah 3	Mehmed Abdullah 2
Ahmed Yevm 10,5-7 (adet)	Hüseyin Ali 6-5 7-6	Mustafa Serzergerân ?	Mûsâ yevm 12-6,5 (‘an şagirdân âmed)	Mustafa Bâlî 3 (mahalli yev- midir)

Receb

Satılmış

5,5-4

(an müteveffa-i kadîm âmed)

Şagirdân-ı Mezkûrîn-i Hâssa

Ahmed	Mehmed	Haydar	Mehmed	Ramazan
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Hasan	Mahmûd
3	8,5	2,5	2,5	2,5
(el-müteveffa ?)				

Hasan	Mehmed	Mehmed	Ali	Mustafa
Ali	Receb	Müslim-i	Haydar	Haydar
8,5	3-2,5	nev 1,5	2,5	3-4,5

Hasan	Ramazan	Pîr	Mehmed	Burhân
Macar	Müslim-i	Mehmed	Mustafa	Nizâm
3	nev	?	Sinan	4-3
	3	4	1,5	(adet)

Mûsâ	Mehmed	Mustafa	Diger	Hasan
yevm	Müslim-i	Müslim-i	Mustafa	Çerkes
6,5	nev	nev	2	4,5
(reft-be üstadân)	?	2		
	5			

Mustafa	Ali	Ramazan	Halîl	Ahmed
Şagird	Abdullah	Dâvûd	Mehmed	Abdullah
5	4	2,5	2,5	?
	(reft-sorula ‘an müteferrika?)			2

Muharrem	?	Mehmed	Receb	Behrâm
Abdullah	Mehmed	yevm	yevm	Abdullah
4	2,5	4,5-3,5	5-4	4,5-2,5

Hasan	Velî	Mehmed	Mehmed	Ahmed
Rum	yevm	Ali	Veled-i	Abdullah
2	5,5	2,5	Ca‘fer	2,5
	(adet)		(mütevaffa şüd)	
			5	

Hasan	Gazanfer	İsmail	Osman	Mehmed
Bâlî	Abdullah	Mehmed	Ahmed	Hamza
2,5	3,5	2	2	2,5-2

İbrahim	Eyûb	Mehmed	Hüseyin	Hâyım
Abdullah	?	Mustafa	Mehmed	Yahûdi
2,5	3	3	3,5	3,5
(mahalli yoktur)	(ibtidâları yoktur temessükleri talep oluna)	(misli)		

?	Mustafa	Hüseyin	Arslan	Osman
Arslan	Yûsuf	Ali	?	Piyâle
11,5-6,5	3	2	2	3
	(sorula)	(ibtidâsı yoktur tezkîresi talep oluna)	(mislihu)	

Mustafa	Süleyman	Yûsuf	Mustafa	Piyâle
yevm	yevm	Ali	Velî	Abdullah
2	2	4	2	3
(mahalli yoktur)	(mislihu)	(mislihu)	(mislihu)	(sah)

Cemâat-i Hakkâkân-i Hâssa

Kâsım	Receb	Mehmed	Yûsuf	Hasan
Çerkes	Serbölük	Abdullah	Çerkes	Abdullah
Serbölük	kethüdâ	Serbölük	5,5-3,5	10
32,5-19	11	31		

Keyvân	Hasan	Mahmûd	Hasan	Receb
Yûsuf	Abdullah	Abdullah	Cevherî	Tâhir
8,5-7,5	10-3	5	13	10-7,3

Mehmed	Ömer	Mehmed	Ali	Osman
Ahmed	Engürüs	Behrâm	Arnavud	Abdullah
22-20	7,5-7	15-16	4,5-4	5,5-3,5

Ferhâd Abdullah 5,5-4	Ca‘fer Abdullah 7,5-5	Keyvân Abdullah 13-9	Ahmed yevm 4	Mustafa Ahmed 16-6
Abdi Yevm 5-3,5	Mehmed Cârullah 11-16	Rıdvân Eğriboz 7,5-3	Mehmed Hasan 5,5-4,5	Mehmed Ahmed 4-3
Mihal İsmail 13-11 (el-müteveffa)	Piyâle Abdullah 6	? yevm 10,5-5,5		

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed Hasan 2,5	Ali Hüdâverdi 3,5-3	Mustafa Hüseyn 7,5	Mehmed Murâd 3-2	Mustafa Keyvân 5-3,5
Ali Abdullah 2,5	Mehmed Süleymen 3,5 (?)	Mehmed Mustafa 2	Mustafa Abdullah 5-3	Hasan Abdullah 2,5
İsmail Ca‘fer 4,5-3	Keyvân Abdullah 3,5	Mehmed Abdullah 2,5-2	Mehmed Abdullah ? 2	Ali Behrâm 4,5-3

Haydar	Yûsuf	Türkî	Keyvân	Bâlî
Abdullah	Abdullah	Bâlî	Abdullah	Ahmed
3	9-5	3-2	3	2
			(tezkîresi talep oluna)	(tezkireleri talep oluna)

Keyvân	Manol	Hüseyin	Üzeyr	Hızır
Abdullah	Dali	Hasan	Nâm	Süleyman
4	Hakkâk	Hakkâk	3	3
	2	5-4	(?)	
		(?)		

Bosna	Mahmûd
Manol	Ahmed
3	2
(tezkîresi ? kılına)	

Cemâat-i Sikkekenân-ı Hâssa

Mehmed	Bayram	Mustafa	Ahmed	Ahmed
Tûrhân	İlyâs	Yûsuf	Kâsım	Ali
Serbölük	10-7,5	19,5-18,5	11-10	20-16
29-24				

Hâcî	Yûsuf	Hamza	İbrahim	Kostantîn
Hasan	Abdullah	İsâ	Cebeî	yevm
8-7	5-3,5	4-3	5-3	8-6,5

Dalî	Kostantîn	Mehmed	Sefer	Yahya
Yevm	yevm	Mehmed	Derviş	Mustafa
11-9	3-2	2	2	2
		(mahalli görüle?)		

İbrahim	Ali
Abdullah	Abdullah
2	2

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed	Ahmed	Mahmûd	Mahmûd
Mustafa	Abdullah	Abdullah	yevm
4-2	2,5-2	3,5-2,5	Sikkezen
			(tezkîresi görüle)

Cemâat-i Zernîşânyân-ı Hâssa

Hüsrev	Mehmed	Ali	Mehmed
Rum	Mehmed	Küçük	Mustafa
Serbölük	11-9	25-15,5	4-3,5
14,5-14,5			

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İbrahim	Abdülkerim	Mehmed	Murâd	Mehmed
Abdullah	Ahmed	Mehmed	Abdullah	Mûsâ
3-2	2,5	Hüsrev	7-6,5	5-3

Hasan
Abdullah
7-3

Cemâat-i Kündekârân-ı Hâssa

Ferûh ⁶	İkbâl	Resûl	Yunus	Pîrî
Abdullah	Bosna	Kündekârî	?	kündekârî
Serbölük	6,5	5,5	12,5-9	4,5
36,5-35,5	(resîd)		(adet)	
(resîd-?bâlî çavuş)				

Hasan	Memî	Mehmed	Behzâd	Osman
Çerkes	ivâz	yevm	yevm	Hamza
3,5	3	8-6,5	3	2
		(adet)		

İsmail	Ahmed	Mahmûd	Ali	Nasûh
Mehmed	İsâ	Süleyman	Kündekârî	yevm
2,5	6,5	3	2	2

Cemâat-i Postîndûzân-ı Hâssa

Ca'fer	Mustafa	Şehsuvâr	Mustafa	Ali
Serpostîn-	Abdullah	Abdullah	Ya'kub	Hüseyin
dûzân	Kethüdâ	Serbölük	17,5-16,5	11-10
24-22	36-33	20,5-19,5		
(adet)				

⁶ Fûrûğ diye de okunabilir.

Mahmûd Abdullah 5	Şa‘ban Müslim-i nev 5	Gazanfer Abdullah 4	Kâbil Abdullah 18-9	Süleyman Mehmed 5 (?şüd)
Pervîz Abdullah 9,5-8	Mustafa Mehmed 9	Ferhâd Gulâm-1 Sultan 8	Ca‘fer Bosna 6,5	Mustafa Macar 3,5
Yahya Murâd 19,5-13,5	Ömer Ali 4	Hüseyin Çerkes 6,5-8,5 (adet)	Süleyman Abdullah 3,5	Osman Sinan 8,5-7
Abdi Ca‘fer 5-2,5	Şa‘ban Müslim-i nev 13-8	Ahmed Abdullah 10-72	Hüseyin Bosna 13	Hüsrev Abdullah 9,5-7,5
Murâd Mahmûd 3,5	Mehmed Rum 25-17,5	Hüseyin Arnavud 6,5-4	Mehmed Hızır 4-3	İsâ Osman 11,5-9
Sinan yevm 2	Mehmed İskender 8-3	Yûsuf Gulâm-1 Sultan 5,5	Hasan Abdullah 5-4	Piyâle Abdullah 7

Mehmed	Derviş	Mehmed	Keyvân	Mehmed
Haydar	yevm	?	Abdullah	Abdullah
7,5-3,5	8,5-3,5	4	6-4	4-3

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ahmed	Mehmed	Ahmed	Mehmed	Pervâne
Mustafa	Ca'fer	Mustafa	Hüsrev	Abdullah
3	Ağazâde	Kethüdâzâde	2	4-2,5
	5,5-3,5	10-5		

Sefer	Piyâle	Süleyman	Ahmed	Ca'fer
Abdullah	Abdullah	Mustafa	Abdullah	Abdullah
2	3,5-2,5	5-3	3	4
	(adet)		(ibtidâsı görüle)	(ibtidâsı görüle)

Mahmûd	Yûsuf	Mehmed	Ahmed	
Gürcî	Gürcî	Müslim-i	Kâsım	
2	2,5	nev	2,5	
(ramazan?)	(adet-ramazan?)	3-2	(ibtidâsı sorula)	

Cemâat-i Şemşîrgerân-ı Hâssa

İbrahim	Behrâm	Nasûh	Ali	Hüseyn
Serbölük	Freng	Abdullah	yevm	Bosna
16-15	9-8	9,5	2	7,5

Mustafa	Mustafa	Abdi	Mehmed	Hasan
Abdullah	Ramazan	Yûsuf	Mustafa	Abdullah
8-4,5	7,5-5,5	2	11	7-5

İbrahim	Ahmed	Ahmed
Ahmed	Ali	Gürcî
4	3	2,5
	(el-müteveffa)	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Ali	Osman	Hüseyin	Rıdvân	Mehmed
İbrahim	Müslim-i	Ahmed	Abdullah	Abdullah
3	nev	6,5-6	2,5	3,5
	3,5		(?şüd)	
	(?şüd)			

Bâlî	Rıdvân	Hüseyin	Osman	Hüseyin
yevm	Abdullah	Ahmed	Mehmed	yevm
7-8	4	3-2	2,5	3,5-2

Hüseyin	Süleyman
Abdullah	Abdullah
2,5	5
(temessüki görüle)	

Cemâati Kârdgerân-ı Hâssa

Mehmed	Hasan	Dâvûd	Ramazan	Hasan
Abdullah	Arnavud	Ca‘fer	Abdullah	Ali
Serbölük	8-5	20-4,5	5,5-3,5	2
36-31			(adet)	
İskender	Derviş	Yûsuf	Mehmed	Mehmed
Bosna	Ahmed	Abdullah	Yahya	Abdullah
14-12,5	Emrullah	15-6	9,5	4-3
(adet)	6-5	(sefer-kıst 2?)		
Ali	Ahmed	Mehmed	Hâcî	Hasan
Mustafa	Rıdvân	Rıdvân	İbrahim	Abdullah
4	2,5	2,5	13-6,5	7,5-4
Mehmed	Hasan	Mustafa	Rıdvân	Mahmûd
Hasan	Abdullah	Mehmed	Abdullah	Ahmed
4-2	Macar	5,5	14-12	5-3
	(sefer-‘an zer- gerân âmed-kıst 2)	(el-müteveffa)		(ibtidâsı talep oluna)
Ahmed				
Abdullah				
5-3				
(mislihu)				

Şagirdân-ı Mezkûrîn-i Hâssa

Osman	Ahmed	?	Mehmed	Mustafa
Abdullah	İsmail	İsmail	Abdullah	Mûsâ
3	3	3	2	4
(?şüd)			(mahalli sorula)	

Mûsâ	Kâsım	Hüseyin	Mahmûd	İbrahim
Abdullah	Abdullah	Pervâne	Mehmed	Bâlî
4	2,5	3	2,5	2
(sefer sorula)				

Mehmed	Mehmed	Hasan	Ali	Mustafa
Mahmûd	Ahmed	Abdullah	yevm	Müslim-i nev
5,5	2,5-2	2	2	3,5-2
		(el-müteveffa)		

Nasûh	Mehmed	Piyâle	Osman	Süleyman
yevm	Abdülkerim	Abdullah	Abdurrahman	Bosna
2	4,5	5,5-4	3	2
			(mahalli (?))	
			yoktur)	

Cemâat-i Bozdoganîyân-ı Hâssa

Mustafa	Mehmed	Osman	Ahmed	Ali
Yûsuf	Yûsuf	?	Mûsâ	Çırak
4,5-4	8	8,5-7	2	3,5-2
		(resîd-adet)		

Cemâat-i Niyâmgerân-ı Hâssa

Ali	Yûsuf	Mustafa	Keyvân	Mehmed
Mustafa	Karagöz	Abdullah	Abdullah	Abdullah
Serbölük	kethüdâ	Serbölük	5-4,5	2
16,5	5,5-5	5,5-4		

Süleyman	Mehmed
Abdullah	Abdullah
5,5-6,5	4

Şagirdân-ı Mezkûrîn-i Hâssa

Ali	Mahmûd	Yûsuf	Ca'fer	?
Yûsuf	Mehmed	Mustafa	Abdullah	Bâlî
2	2	3,5	4,5	Velî
				6,5
				(resîd- İbtidâsı görüle-be-hod)

Cemâat-i Kemângerân-ı Hâssa

Şa'ban	Lûtfî	Hızır	Mehmed	Abdurrahman
Mihaliç	Kethüdâ	Abdullah	Ferhâd	Mehmed
Serbölük	34	Serbölük	16,5-17,5	6-5
52		12,5-8,5		

Hasan Abdullah 17-13,5 (adet)	Mehmed Ali 6	Hüseyin Mihaliç 20 (mukaddema kethüdâ beyi?tabir olmuştur)	Süleyman Abdullah 9,5-9	Mustafa Hasan 10
Mustafa Murâd 8,5-2	Yûsuf Diger Abdullah 7 (el-müteveffa)	Tayyib Bahrî 4,5	İsâ Mustafa 3	Ca'fer Abdullah 5 (el-müteveffa)
Yûsuf Abdullah 5-3,5	Hüseyin Abdullah 6-3	Murâd Abdullah 7	İlyâs Hızır 5-3,5	Hüsrev Abdullah 5,5-5
Mehmed Pîrî 10 (adet)	? Mustafa 3	Mustafa Abdullah Şagird 2	Ali Abdullah Şagird 3	

Şagirdân-ı mezkûrîn-i Hâssa

İbrahim yevm 2,5	Yûsuf Mehmed 5	Hüseyin Ca'fer 3	Şa'ban Abdullah 2,5	Mustafa Abdullah 3,5
------------------------	----------------------	------------------------	---------------------------	----------------------------

Hüseyin	Mehmed	Emrullah	İbrahim	Ahmed
Hasan	Receb	Mustafa	Dede	Hüseyin
2	3,5-7,5	3	3,5	3-2,5

Mehmed	Mustafa	Vildân	Abdulaziz	Mustafa
Müslim-i	Ali	yevm	Pîrî	İsâ
nev	2	4-2	2,5	2
2				

Hasan	Velî	Ali	Mehmed	Mustafa
Ali	Bayrâm	Mustafa	Mustafa	Hızır
2	2	2	2	2

(ibtidâsı sorula)

Mehmed
Müslim-i nev
3

Cemâat-i Tîrgerân-ı Hâssa

Mustafa	Mehmed	Mehmed	Ca'fer	Hüseyin
Hüseyin	Abdullah	Hamza	Hüseyin	Hasan
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	8,5-8	4
35	6-5	30,5-28,5		

Halîl Abdullah 8,5-6,5	Yûsuf Bosna 3	Bekir Dâvûd 4,5-9	Mehmed ? 5,5-5	Behrâm Halife 22 (resîd)
Cerrâh Abdullah 4	Ali İdrîs 5,5-4,5	Hasan Abdullah 7,5	Ahmed Haydar 4,5	İskender Abdullah 5
Ahmed Ali 9-8,5	Ca‘fer Abdullah 13,5-11,5	İbrahim Haydar 2	Mustafa İskender Sertîreî 9	Rıdvân Abdullah 9
Hüseyin Kâsım 5	Haydar Abdullah 5-4	Hasan Abdullah 2,5	Mustafa Şa‘ban 4,5-3,5 (adet)	Ali Mehmed 7
Hüsrev Abdullah 3-2,5	Ali Ahmed 3,5	Keyvân Abdullah 10-6 (mahalli so- rula görüle)	Pervîz Abdullah 5,5-4	Osman -üstü çizili- 3

Hasan	Mustafa
Hüseyin	Dede
3-2,5	4,5-3,5
(adet)	

Şagirdân-ı Mezkûrîn-i Hâssa

Hasan	Behrâm	Mustafa	Ali	Ali
Sinan	Abdullah	Yûsuf	Hasan	Mustafa
2,5	7	3,5	2	3

Hasan	İbrahim
Abdullah	Hamza
2	3,5
	(âmed ‘an ?)

Cemâat-i Siperdûzân-ı Hâssa

Behrâm	Haydar	Mûsâ	Nurullah
Bosna	Abdullah	Siperdüz	İsmail
Serbölük	4	7,5-2,5	2
31			

Cemâat-i Kazgânyân-ı Hâssa

Hamza	Mehmed	Kâsım	Hüsrev	Hasan
Abdullah	Abdullah	Rum	Abdullah	Bosna
Serbölük	16,5-15,5	Serbölük	13,5-13	Niyâmger
35-36		24-21		22

Ali	Mustafa	Şa‘ban	Mehmed	Ömer
Sinan	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Abdullah
10	16,5-13	23,5-18	6	11-9

Nasûh	Mehmed	Pervâne	Hâcî	Haydar
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mustafa	Abdullah
16-14,5	10,5-8,5	8,5-6	4-3,5	14,5

İsmail	Yahya	Hüseyin
Abdullah	yevm	yevm
6,5-5	5	5
	-tümünün üstü çizili-	(kıst 2)

Şagirdân-ı Mezkûrîn-i Hâssa

Behrâm	Süleyman	Fazlı	?	Mehmed
Gürcî	Abdullah	Mustafa	Abdullah	Abdullah
4	7,5-6	2,5	4-3	5,5-3

Pîrî	Hüseyin	Ali	Ahmed	Mehmed
Halîl	Abdullah	Haydar	Şagird	Abdullah
3,5	3,5	4,5-3	2,5	3,5
(sefer-sorula)				

Yahya	Ahmed	Keyvân	Ca‘fer	Mehmed
Mehmed	Nasûh	Abdullah	Abdullah	Mahmûd
2,5-2	3	3,5-3	6-5	5,5-3,5
(adet)				

Mahmûd Abdullah 2,5	Yûsuf Abdullah 5-3 (adet)	Rüstem Abdullah 3 (el-müteveffa)	Hasan Abdullah 4,5-3,5	‘Abdî Abdullah 4 (ibtidâsı görüle temessük talep oluna)
---------------------------	------------------------------------	---	------------------------------	---

Yûsuf Abdullah Gürcî 3 (ibtidâsı görüle temessük talep oluna)	İskender Abdullah 2,5	İbrahim Abdullah 3,5 (mahalli sorula temessük talep oluna)	Mahmûd Ali 2,5	Mehmed Bekir 2 (temessükleri talep oluna)
--	-----------------------------	--	----------------------	---

Mustafa Abdullah 2 (?)	Kâsım Abdullah 2 (mislihu)	Şa‘ban Kâsım 2 (mislihu)	İskender Abdullah 2 (mislihu)	İbrahim Mustafa 2 (mislihu)
---------------------------------	-------------------------------------	-----------------------------------	--	--------------------------------------

Hüseyin
Abdullah
2
(mislihu)

Cemâat-i Çilingîrân-ı Hâssa

Hüseyin	Mehmed	Hüseyin	Hüseyin	İbrahim	Kara
Abdullah	Süleyman	?	Pîrî	Mervî	Hasan
Serbölük	9-5,5	7,5	5-4,5	Serbölük	yevm
13,5-11,5				19,5	11,5-9
				(adet)	

Ahmed	Ramazan	Mahmûd	Ahmed	Hürrem
?	Şa‘ban	Halîl	Rum	?
9,5-6	8-5	4,5-3,5	18	7,5-7

Mehmed	Kaytas	Mehmed	Ali	Ca‘fer
Süleyman	Abdullah	Yahya	yevm	Abdullah
9	6	6,5-3,5	8-5,5	10-6
(reft be ?)	(el-müteveffa)			

Seyyid	Hüseyin	Receb	Rıdvân	Rıdvân
Mehmed	Abdullah	Abdullah	Abdullah	Ahmed
Mustafa	2,5	6	3,5	Abdullah
3,5-2,5	(mahalli yoktur Sorula ve görüle)		(el-müteveffa)	2

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Sefer	Mustafa	Receb	Abdi	?
Abdullah	Mûsâ	Rum	Hasan	Abdullah
?	8	15	4	4-3
5,5				

Rıdvân	Mustafa	Ramazân	Ali	Hüseyin
Abdullah	Hüseyin	Müslim-i	Mehmed	Müslim-i
2	2	nev	2	nev
		2		2,5-2

Bayram	Mehmed	Hüdâverdî	Rıdvân	Hüseyin
Müslim-i nev	Ali	çilingîr	Ahmed	Ahmed
3	2,5	3	2	2
(müteveffa)	(gedük-i âhar-şüd)		(tezkîresi talep oluna)	(mislihu)

Cemâat-i Dımişkîgerân-ı Hâssa

Hasan	Mustafa	Hasan	Ahmed	Ca'fer
Arnavud	Abdullah	Abdullah	Hasan	Abdullah
Serbölük	4,5-1,5	3	8-3,5	6-5
16-18			(reft-‘an kâtiban-ı hâssa)	

Mehmed	Süleyman
Abdullah	Mehmed
5,5-2	2
	(‘an mütefferika âmed temessük taleb oluna)

Cemâat-i Saztırâşân-ı Hâssa

Hasan	Ca'fer	İbrahim	Murâd	Ali
Abdullah	?	Kâsım	Abdullah	Hamza
Serbölük	4,5	5,5-4,5	3	2
10-8				
Abdülaziz	Mehmed	Hasan	Yûsuf	Mustafa
yevm	yevm	Rengzen	Abdullah	Abdullah
3,5	3,5	13-5,5	2	2
	(adet)			
Abdi	Mehmed	Mehmed	Hasan	İbrahim
İsmail	Balî	Pîrî	İbrahim	Pervîz
10,5-6,5	6-4	4-3	2	2
(sefer)			(el-müteveffa)	
Receb	Velî	Ca'fer	Ahmed	Osman
Süleyman	Hızır	Abdullah	yevm	Hamza
3	2,5	3,5	2	5
	(adet-temessük talep oluna)	(adet-temessük talep oluna)	(reft-bedâyet şüd)	(temessük talep oluna)

Cemâat-i Neccârân-ı Hâssa

Mehmed	Mehmed	Mehmed	?	Mehmed
Freng	Mustafa	Abdullah	Abdullah	Mustafa
Serbölük	Kethüdâ	10,5-9,5	11,-10,5	11-10
26-27	24,5-21			

Hasan	İsâ	Ali	Süleyman	Mehmed
Hüseyin	Mustafa	Çerkes	Yunus	Müslim-i nev
14,5-13,5	20,5-20	14,5-13	8-7,5	2,5-2

Mehmed	Mahmûd	İdris	Ahmed	Mustafa
Hüsrev	Murâd	İsâ	Rus	Ali
9,5-8,5	13,5	7,5-5,5	5,5-4	4
(adet)			(el-müteveffa)	

Keyvân	Mehmed	Hasan	Rıdvân	Haydar
Abdullah	Yahya	Mustafa	Abdullah	Ali
6-5,5	7,5-6,5	8,5-7	10,5	4,5
(adet)			(adet)	

Ca'fer	Mehmed	Mehmed	Mustafa	Hasan
Abdullah	Mehmed	Müslim-i nev	Süleyman	Velfî
10	2	Rum	4	4-2
		2		

Mustafa	Ahmed	Mehmed	Dilâver	Ali
Hüsrev	?	Rus	Abdullah	Abdullah
4-3	2	3	4-3	10
(adet)			(adet)	

Ahmed	Çaker	Ömer	Ali
Şa‘ban	Abdullah	Mehmed	Müslim-i nev
2	2-7,5	2	Yahya
		(mahalli sorula)	2
			(görüle)

Cemâat-i Camgerân-ı Hâssa

Keyvân	Hüseyin	Mustafa	Yûsuf	Kahraman
Abdullah	Ahmed	Camger	Camger	Camger
Serbölük	10	16,5-14	5,5	12,5
18	(adet)			

Ca‘fer	Ramazan	Hasan	Ferhâd	Hüseyin
Macar	Müslim-i	Varna	Abdullah	?
4	nev	21-20	2,5	3
	2,5			

Keyvân
Abdullah
2
(yerine sorula)

Cemâat-i Hırrâtîn-i Hâssa

Bayram	Hüseyin	Yûsuf	Hüseyin	Sefer
Abdullah	Abdullah	Ni‘metullah	Abdullah	Abdullah
Serbölük	3	3	6,5	8,5-7
20,5-19,5				

Pervîz	Hürrem	Pîrî	Mehmed	Dervîş
Abdullah	Hasan	Memî	Müslim-i	Emrullah
2	2	4	nev	9,5-5
			5,5	

Hasan	Murâd	İbrahim
Hüseyin	Mahmûd	Bosna
7,5-4,5	5	20
	(adet)	

Cemâat-i Mûzedûzân-ı Hâssa

Ca‘fer	İbrahim	Mahmûd	Hürrem	Pervâne
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Gürcî	Gürcî
Serbölük	Kethüdâ	7,5	12-11	9,5-7,5
29	23-15			
(adet)				

Keyvân	Bâlî	Mehmed	Mustafa	Mehmed
Abdullah	Bosna	yevm	Abdullah	Abdullah
5	5,5	12,5-8	6	16-10

Hasan	İbrahim	Mehmed	Mehmed	Hüseyin
Bosna	Abdullah	Lûtfî	Gulâm-ı	Mûzeî
13-9	4,5	8,5-7	Sultan	7-6
			4	

Hüseyin Karagöz 8-7	Abdülkerim yevm 4	Mehmed Mustafa 3,5	Ahmed Birâdereş 6,5	Hasan Ferhâd 8,5-7,5
Ali Ferhâd 8-6,5	Veli Bosna 11-2,5	Mehmed Abdullah 3,5	Ahmed Abdullah 2,5	Ca'fer Ali 5,5
Ali Mustafa 3	Behrâm Abdullah 10-6	Mûsâ Abdullah 10-3	Hüseyin Abdullah Çerkes 7-6	Dâvûd Abdullah 5
Burâk Abdullah 12,5-5	Mehmed Hüseyin 12	Mehmed Pîrî 5,5-4	Yahya Abdullah 6,5-4,5	Mehmed Ali 5,5-4
Yûsuf Abdullah 15,5-9	Hüseyin Abdullah 5	Derviş İbrahim 4	Kâsım Abdullah 5	Mustafa Abdullah 4
Mehmed Abdullah 2	İbrahim yevm 2	Mehmed Abdullah yevm 3-4	Ca'fer Süleyman 3,5 (ibtidası görüle)	Yûsuf Pervâne 12-9

Mehmed Abdullah ? 3	Süleyman Mehmed Mustafa 4	Hasan Abdullah 3	Mehmed Abdullah 4	Hüseyin Abdullah 3-3
------------------------------	------------------------------------	------------------------	-------------------------	----------------------------

Hasan Abdullah 3-2	Halîl yevm 6-4 (‘an şagirdân âmed)
--------------------------	---

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed Abdullah 4-3	Mahmûd Abdullah 2	Mehmed Hasan 2	Hasan Abdullah 3,5-3	Mûsâ İsâ 2,5
Süleyman Abdullah 3,5-3	Mehmed Müslim-i nev 3-2	Hasan Abdullah Rus 3-2,5	Hasan Hüseyin 3,5-3	Hasan Abdullah Bulgar 5-3,5
Mehmed Hüseyin 2	Ali Mehmed Ustazâde 3-2,5	Receb Abdullah 2,5	Mehmed Şa‘ban 3	Mustafa Selim 4,5

Bekir Hızır 2,5	Rıdvân Abdullah 2,5	Muzaffer Mehmed 4-3,5	Receb Mûzeî 2	Diger Mustafa 3-2
Ali Mehmed 2	Yûsuf Abdullah 2,5	Hızır yevm 2,5	Mehmed Rum 8-4	Mustafa Mûzeî 2
Pervîz Abdullah 4,5-3,5	Ahmed Mûzeî 2 (temessük talep oluna)	Velî Hızır 2,5	Velî Mûzeî 2,5	Mehmed Behrâm 3
Muharrem Yahya 2	Ahmed Ali 2	Mehmed Hamza 2	Mehmed Ali 2	Ramazan Resûl 2
İbrahim ? 2	Mehmed Macar 5	İbrahim Gürcî 3	İbrahim Bosna 3	Ömer Gürcî 3
Yûsuf Bosna 3				

Cemâat-i Debbâğîn-i Hâssa

Nasûh	Pîr	Mehmed	Hamza	Ali
yevm	Ali	Mahmûd	Ali	Hasan
3-2,5	?	3,5	3,5	2,5
	2	(gedük-i âhar-şüd)		
İbrahim	Mehmed	Ahmed	Mehmed	Muharrem
Karaali	yevm	Mahmûd	Nasûh	Seydî
2	2,5-2	2	2	2
Rıdvân	Mehmed			
Hasan	Abdullah			
3-4	2			

Cemâat-i Kemhâbâfân-ı Hâssa

Mehmed	Ahmed	Receb	Hasan	Alâgöz
Abdullah	Kâsım	?	Çerkes	Müzeî
Kethüdâ	Çavuş	Serbölük	15-22,5	13,5-12,5
23-18	26-23,5	24,5-20,5		
Ali	Yûsuf	Hüdâverdi	Hasan	Mustafa
?	Bosna	Rus	Freng	Arnavud
21,5-20	19,5-18	15,5-13,5	16-15,5	20-18

Aydîn	Kâsım	Ömer	Mustafa	İbrahim
Arnavud	Hayrî	Yenişehir	?	Abdullah
15,5-14	16,5-15	16,5-13	15	8-6,5
Ya'kub	Ahmed	Keyvân	İbrahim	Turgûd
Abdullah	Abdullah	Abdullah	Mehmed	İsâ
12,5-11	13,5	8,5-7	11,5-10	14-13,5
	(el-müteveffâ)			
Mustafa	Mehmed	Mehmed	Mustafa	Keyvân
Ca'fer	Mustafa	Hasan	Nasûh	Abdullah
12-10,5	12-10,5	12,5-11,5	12-11,5	10-9,5
Mahmûd	?	Osman	Ahmed	Ömer
Yûsuf	Arnavud	Çerkes	Sinan	Mehmed,
10-8,5	11-9,5	10-8,5	9-8	8,5-7
Mehmed	Mustafa	Diger	Mahmûd	İbrahim
Abdullah	Mehmed	Mehmed	Ahmed	?
9	11-9,5	Hasan	12-10,5	10-8,5
(resîd)		12-11,5		
Yûsuf	Mehmed	Bekir	Ahmed	Mahmûd
Macar	Abdullah	Abdullah	Ali	Birader-i Ali
9-8	8-7	10,5-9	3	7,5-6,5
			(el-müteveffâ)	

Osman
Resûl
7,5-4

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hasan Abdullah 8-7,5	Mehmed Pervâne 7,5-7	Sefer Hüseyin 7,5-6,5	İskender Bosna 6,5-5,5	Mehmed Kâsım 7-6
Yûsuf Abdullah 4,5-3,5	İskender Abdullah 6-5	Mustafa Abdullah 5-4	Mustafa Nasûh 7-6	Mehmed Abdullah 7,5-6
Mustafa Mehmed 6-5,5	Keyvân Bosna 7-6	Ahmed Halîl 3-2,5	Mehmed Halîl 3-2,5	Ramazan Müslim-i nev 4-3,5

Receb
Hızır
2
(ibtidası görüle)

Cemâat-i Kadifebâfân-ı Hâssa

Kâsım Çerkes 16-14,5	Ebûbekir Arnavud 25-22,5	Şa‘ban Abdullah 14,5-13	? Abdullah 12,5-7	Hüsrev Çerkes 4-7,5
----------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-------------------------	---------------------------

Abdi	İbrahim	Halîl	İbrahim	Hüseyin
Memî	Abdullah	?	Macar	Mehmed
11	11-10	10-8,5	7,5-6	6,5-5,5
(el-müteveffa)				

Ömer
Çerkes
7,5-7

Cemâat-i Nakş-ı bendân-ı Hâssa

Mehmed	Behrâm	Mehmed	Mehmed	Hüseyin
Pîr Mehmed	Karaca	Ca‘fer	Rum	Piyâle
17,5-16,5	30,5	4-7,5	12,5-9	7,5-6
	(el-müteveffa)		(adet)	

Mehmed	Salomon	?	Murâd
Mahmûd	Yahûdi	?	yevm
6,5-5,5	7,5-5,5	7-5,5	4,5-2,5

Cemâat-i Sîmkeşân-ı Hâssa

Ali	Mehmed	Bâlî	Mustafa	Nasûh
Abdullah	Abdullah	Simkeş	Abdullah	Rum
Serbölük	Kethüdâ	Serbölük	Seroda	5
30-25,5	13-10,5	7-2	21,5-17	

Lûtfi	Ahmed	Ahmed	Hâcî	Rıdvan
Mehmed	Abdullah	Mustafa	Sefer	Abdullah
5	10-7,5	2,5	Mehmed	3
			4,5	
			(el-müteveffa)	
Behrâm	Mehmed	Mehmed	Diger	Ali
Ahmed	Abdullah	Mustafa	Nasûh	Müslim-i nev
4,5	8,5-5,5	5,5-4,5	yevm	2,5
(sefer-mukadde-			4	
ma görüle)				
Mustafa	Hamza	Mehmed	Abdi	Hüseyin
Abdullah	Abdullah	Süleyman	Abdülaziz	Nasûh
3	5	6,5-5,5	6,5-6	4
Hüseyin				
Abdullah				
3				

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Mehmed	Hüseyin	Osman	Mustafa	Hüseyin
Ahmed	Yûsuf	Sefer	Mehmed	Ali
2,5	2	6	4,5	2,5

Şâhin	Ahmed	Ali	Mehmed	Bekir
Abdullah	yevm	Ahmed	Kâsım	Mustafa
4	2	2	5	2
	(sipahi şüd)			

Bâlî	Diger	Hasan	Mehmed	
Simkeş	Mehmed	Ahmed	Hızır	
2	Abdulah	2	2	
	4		(sefer-sorula)	
	(sipahi-şüd)			

Cemâat-i Zerkûbân-ı Hâssa

Abdi	Mustafa	Ahmed	Mehmed	Mehmed
Zerkûb	Mehmed	Zerkûb	Mustafa	Abdi
7-6,5	10-8,5	12-8,5	3	3
				(adet)

Pervîz	Mehmed	Ahmed	Ferhâd	Abdi
Abdullah	Basmacı	Mehmed	Abdullah	Pîrî
3	6-5,5	Zerkûb	Ser?	(sorula)
		2	5,5-3,5	3

Cemâat-i ‘Abâ-yı bâfân-ı Hâssa

Mahmûd	Yûsuf	İbrahim	Kâsım	Mahmûd
Macar	Abdi	Abdullah	?	Abdullah
6	4	Yahûdi	Abdullah	4,5
		20-13,5	5	

Yûsuf	Osman	Arslan	Hacı	Ali
Abdullah	Ferhâd	Hüseyin	Ferhâd	Hızır
3,5	25-10	8,5-7,5	9,5-9	3

Hasan	Murâd	Mehmed	Mehmed	İbrahim
Arslan	Abdullah	Nasûh	Müslim-i nev	Ali
7,5-5	3	3,5	2	12,5

Hüsrev	Ali	Behrâm	Mustafa	Mehmed
Abdullah	Mehmed	Abdullah	Şagird	Ali
3,5	8	3	İbrahim	4-3
			4,5-3,5	

Abdi	Hüseyin	Durmuş	Mehmed	Hasan
Ali	?	Hasan	Osman	Abdullah
3	6,5	2	3	3
(tezkîreleri görüle)			(mislihu)	(mislihu)

Cemâat-i Kalıcebâfân ve Sorguciyân-ı Hâssa

Ömer	Haydar	Kâsım	İbrahim	Ali
Mehmed	Abdullah	Abdullah	Sorgucî	Abdullah
5-4	35-28,5	4	2	2

Dâvûd	Keyvân	Mustafa	Mustafa	Mehmed
Abdullah	Macar	Abdullah	Abdullah	Haydar
-çizilmiş-	2,5	4	2	2
6-2	(el-müteveffâ?)			(sorula-? ma'lum

Keyvân	Mustafa	Rıdvan
Abdullah	Gürcî	Abdullah
2	2	2
		(ibtidâsı bulunmadı sorula)

Cemâat-i Câmeşûyân-ı Hâssa

Ali	Osman	Hüseyin	Osman	Hamza	Ahmed
?	Ahmed	Abdullah	Ahmed	Ahmed	Osman
Serbölük	20	11-9	22	14-13,5	12,5-18
27	(kethüdâ şüd)		(kethüdâ şüd)		
(adet)			-ismin üstü çizili-		

Ali	Hamza	Ali	Hüsrev	Hüseyin
Ramazan	Piyale	Sabuncu	?	Halîfe
Piyale	?	17-15,5	21,5-8	8,5-7
13-12	19,5-18			

Mahmûd	Osman	Ali	Mehmed	Ahmed
Eğriboz	Ahmed	Birader-i	Abdullah	Ali
Halîfe	5-3,5	Hamza	6,5	4,5
8,5-7,5	(adet)	5-4,5		(adet)

Hasan	Süleyman	?	Mehmed	Keyvân
Ramazan	Ali	İsâ	Mustafa	Abdullah
4	4,5	6-5	4	4,5-3,5
Yunus	Bekir			
İbrahim	yevm			
5	3,5-3			

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İbrahim	Derviş	Mehmed	Bâlî	Hasan
Mehmed	yevm	Birader-i Ali	Birader-i	Birader-i
4,5	3,5-3	3	Yûsuf	Hamza
			3-2,5	2,5

Hasan	Mahmûd	Mehmed	Mehmed	Mehmed
Mihaliç	Sefer	Abdullah	Osman	Avlonya
3,5-2,5	3	3	2	2
	(sefer)			

Mustafa	Yahya	Mustafa	Mehmed	Süleyman
Rum	Mehmed	Avlonya	Avlonya	Avlonya
2	2	2	2	2

İbrahim	Ali	Hüseyin		
Karahisarî	Ramazan	?		
2	2	2		
		(mahalli sual oluna)		

Cemâat-i Kâşîgerân-ı Hâssa

Osman	Mustafa	Mehmed	Yûsuf	Mustafa
yevm	Yahudi	Ali	yevm	Kâşîger
7	5,5	3	3-2,5	4-3

Cemâat-i Buhûrciyân-ı Hâssa

Nasûh	Abdülaziz	Murâd	İbrahim	?
Mehmed	Buhûri	Yevm	Mehmed	Yahûdi
17,5	5,5	3	3,5	5-4
		(sefer-sorula)	(reft-‘an bölügi tîrgerân)	

Ali
yevm
Buhûri
3-2

Cemâat-i Cerrâhîn-i Hâssa

Ramazân	Mehmed	İskender	Cevherî	Süleyman
yevm	İskender	Şagird-i e-	Sinan	yeniçeri
40,5-34,5	15	bû'l Baka	36,5-32	20-19
	(el-müteveffâ)	22,5-31		

Sinan Abdullah 18-17	Hasan Yûsuf 18	Mustafa Ali 17,5 (el-müteveffâ)	Hüseyin Gürcî 12	Rıdvân Alaman 8,5
Muharrem Cerrâh 27-21,5	Abdi Kehhâl 16-10,5	Keyvân Cerrâh 7,5	Haydar Kehhâl 16-15	Haydar Cerrâh 11,5
Hasan Rüstem 12,5-9,5	İbrahim Cerrâh 8,5-7	Mustafa Cerrâh 15-14	Ahmed Cerrâh 16,5-14,5	Diger Ahmed Cerrâh 16-14,5
Pîr Ahmed Cerrâh 8,5 (el-müteveffâ)	Mustafa Abdullah 14,5-13	İbrahim Cerrâh 10-8,5	Hüsrev Abdullah 7,5-6,5	Mehmed Kehhâl 17
Mustafa Cerrâh 9	Hasan Cerrâh 11,5	Mehmed Freng 10-8	Ali Kehhâl 17-14	Yûsuf Mustafa 10-9
İskender Abdullah 7	Hasan Abdullah 13,5-12,5	Hüseyin Kıbrıs Cerrâh 21-16,5	Acem Mehmed Cerrâh 24-17,5	Diger Mehmed Cerrâh 20,5-13

Mehmed	Abdi	Oruç	Mehmed	Kâbil
Kehhâl	Cerrâh	Cerrâh	Macar	Abdullah
9	21,5-16,5	5	Cerrâh	12,5-10,5
			13-11	
			(mezkûr hâneğî)	

Ferhâd	Hüseyin	Derviş	Ferîdûn	Nasûh
Abdullah	Cerrâh	Ali	Abdullah	Cerrâh
10	10,5-10	veled-i	3	8,5-6,5
		Cevheri Sinan		
		14-9,5		

Mehmed	Diger	Mehmed	Ca‘fer	Mustafa
Ahmed	Mehmed	Kehhâl	Abdullah	Emrullah
6	Mahmûd	10	8,5	10-9
	9,5-6,5	(sefer	(el-müteveffâ)	
		el-müteveffâ)		

Mehmed	Rıdvân	Ali	Haydar	Hamza
Abdullah	Sigetvar	Kehhâl	Abdullah	Şagird
6	10-7	13-9	6	12-10
		(sefer)		

Behrâm	Mehmed	İsâ	Mehmed	Mehmed
Abdullah	Behrâm	Abdullah	Ali	Kehhâl
9	9-6	4	13-10	12-7

Rıdvân	Mahmûd	İbrahim	Mehmed	Şa‘ban
Abdullah	Pervâne	Cerrâh	Rüstem	Kehhâl
10-7	5,5-4	7-6	5,5	3

Pervâne	İbrahim	Ahmed	İbrahim	Hâcî
Abdullah	Şagird	Abdullah	serkehhâl	Ramazan
5,5-4,5	5-3,5	6-3	17	Cerrâh
		(bölüğü sorula)		6

Hamza	İbrahim	Süleyman	Ca‘fer	Hasan
Cerrâh	Abdullah	Çerkes	Çerkes	Cerrâh
15-10	5,5-4,5	6,5-5,5	7	7

Abdurrahman	İbrahim	Mustafa
Kehhâl	Kehhâl	Cerrâh
7	7	7

Şagirdân-ı Mezkûrîn

İlyâs	İbrahim	Yûsuf	Ahmed	Hâcî
Yevm	şagird	Rüstem	Ferrûh	Hüseyin
5,5	Kehhâl	5,5-3	3-7,5	yevm
	5-4,5			7-6

Yûsuf Abdullah 8,5-5	Mehmed Veled-i Serkehhâl 6,5	Mahmûd Ahmed 2	Ferhâd Abdullah 4-3,5	Mehmed Veled-i birâder-i Sercerrâh 5,5
Hasan Bosna 4-3,5	Ramazan Şagird 3	Pervâne Abdullah 3,5-3	Hüseyin Abdullah 5-4,5	Ali Mehmed 4,5
Mehmed Hüsrev 2,5	Bilâl Yevm 5	Ömer Cerrâh 4-2	Kehhâl-i Yahûdi 13	Kehhâl-i Diger 4-3
Şagird Evren 1	Ali Hasan 1	Mehmed Yûsuf 2	Mustafa Ferîdûn 7-5	Mehmed Cerrâh 2
Pîrî Velî 4	Hasan Abdullah 2	Hüseyin Abdullah 2	Derviş Abdullah 2	Ahmed Kehhâl 2
Mehmed Kehhâl 2	Mehmed Kehhâl 2	Ali Kehhâl 2		

Cemâat-i Çırakçıyân-ı Hâssa

Malkoç	İsmail	Hamza	Ca'fer	Rıdvân
Abdullah	Abdullah	Maksûd	Çerâğî	Abdullah
17-15	4	2	3,5-2,5	9

Abdi	Hasan
Yevm	Abdullah
7	2
(sual oluna)	(mahalli yoktur-sual oluna)

Cemâat-i Bûriyâbâfân-ı Hâssa

Lezez kıst 1

Abdurrahman Ömer	Abdulgaffâr	Ahmed	Pervîz
Abdullah	yevm	Mûsâ	Abdullah
Serbölük	9	6,5	8
27-25,5			

Cemâat-i Keştîgerân-ı Hâssa

Arslan	İdrîs	Bayram	Kulu	Hasan
İsâ	Abdullah	yevm	yevm	yevm
5-4	8	4,5	6	6,5
?	Pîr	Receb	Hamza	Hüdâverdi
Yevm	Mehmed	Abdulhalîl	Dede	yevm
4	yevm	4	2,5	4
	2,5			

Kâsım	Ali	Ali	Ali	Bayram
Abdullah	Veled-i	Pîrî	Küçük	Ali
4-3	Ulemâ	3-7	3	4
	3			

Hüseyin	?	Ali	Abdulgaffâr	Ali
Kıdem Eri	?	Budâk	yevm	keştiger
3	3	4-3	2	1

Ali	Mustafa	Receb	Mehmed	Hızır
Nâm	Ulemâ	Piyâle	Halîl	Pîr Ali
2	2	2	2	2

Ahmed	Hasan
Sefer	Mahmûd
yevm	?
2	yevm
	2

Cemâat-i Müteferrika-i Ehl-i Hiref

Halîl	Mehmed	Mehmed	Hüseyin	Mehmed	Süleyman
Muvakkid	Halîl	Ramazan	Selmânî	Mahmûd	Abdullah
22-21	16,5-11,5	9-7	8	20,5	8-3

Abdulgaflâr	Muharrem	Mustafa	Pîr Mehmed	Mehmed
Selmânî	Hayrûddin	Arnavud	Hürrem	Abdullah
5	15-20	7,5-6,5	15	8,5

Mehmed	Ahmed	Hüseyin	Mehmed	Ahmed
Ali	İlyâs	Abdullah	Freng	yevm
Saraç	10	15-14	12	13-10,5
20				

İbrahim	Mustafa	Mehmed	Hasan	Mehmed
Velî	Abdullah	Müslim-i nev	Abdullah	Freg
7	8,5	2	10	12-10

Bâlî	Mehmed	Mustafa	İbrahim	Muharrem
Yûsuf	Bâlî	Ali	Hüsrev	Veli
16-15	8-5	7-6	15,5	16,5-12
			(müteferrika ‘an dergâh-ı ‘âlî)	

Abdulgaflar	Hüseyin	İsâ	Mustafa	Hasan
Çerkes	Abdullah	Abdi	Osman	Şa‘ban
15-9,5	5,5-4	8-5,5	5	10

Mustafa	Süleyman	Yûsuf	Mehmed	Ali
Süleyman	İbrahim	Abdullah	Ahmed	Mustafa
3	16-7	Macar	2	2
		3,5		

İsâk	Pervîz	Hüsrev	Yûsuf	Ahmed
Yahûdi	Macar	Abdullah	Abdullah	Kehhâl
20-15	5-4	Gulâm-ı Sultan 13,5	7,5	4 (sorula)

?	Süleyman	Hüseyin	Ali	
Gürcî	Yahûdi	Abdullah	Abdullah	
3	12-7,5	6 (‘an-şagirdan âmed)	7-4 (nama’lum sorula-‘an zerger âmed)	

Şagirdân-ı Mezkûrîn

Hüseyin	İbrahim	Mustafa	Mustafa	Mehmed
Bulgar	Birâder-i	Birâder-i	Abdullah	Hasan
8,5	Tâhir	Ferhâd	?	2,5
	6-5	7-9,5	5,5	

Mustafa	Mustafa	Hüseyin	Ahmed	Hüseyin
Abdullah	Müslim-i nev	Abdullah	Abdullah	Abdullah
Hattat	4	12-10,5	3,5	6
3				(reft-be üstadân)

Mahmûd	Hasan	Mahmûd	Ali	Mehmed
Kâsım	Abdullah	Ya‘kub	Abdullah	Mahmûd
4	5-3	Türkî	Seryorgani	Türkî
		10-8	3-2	4-3

Mehmed Hüseyin 2	Yûsuf Abdullah 3-2	Hâcî Ömer yevm 5	Hasan Abdullah 3	Mustafa Osman 5-4
Mustafa Mahmûd 2,5	Ca'fer yevm 3	Ramazan Türkî 1	Mustafa Halîl 3	Velî yevm 2
Mehmed Hüseyin 2	Abdurrahman yevm 2	Mehmed Süleyman 2	Dâvûd Abdullah 3-2,5	Süleyman Abdullah 3 (reft-be?)
İbrahim Mustafa Şagird Türkî 1	Hâcî Sarac 3,5 (adet)	İslâm yevm 3	Rıdvân Abdullah 3,5	Mehmed Şagird Türkî 2-2
Keyvân Abdullah 2,5	Saban Yahûdi 6,5 (reft-be-üstadân)	Yûsuf Abdullah 6,5	Hasan yevm 5 (görüle)	Mustafa Şagird Türkî 1

Yapûki	Mûsâ
Veled-i	Veled-i
Salomon	Salomon
11	10

Cemâat-i Müteferrik

Kâbil	Sâlih	İlyâs	Mustafa	Ahmed
Abdullah	Ferhâd	Hamza	yevm	Ali
3	3	3	2	2
(sefer)	(sefer)	(sefer)	(sefer)	(reft)

Mehmed	Receb	Mehmed	Süleyman	Rıdvân
Rüstem	mehmed	Müslim-i	Mehmed	Abdullah
Ağa	3	nev	2	2,5
6,5	(sefer-ibtidâsı	2	(sefer-bulunmadı	(sefer-mahalli
(reft-sipahi	sorula)	(reft)	ibtidâsı sorula)	sorula)
şüd)				

Mehmed	Ferhâd	Hâcî	Hızır	İsâ
Yevm	Abdullah	Süleyman	Süleyman	Mehmed
2	10	Abdullah	3	2
(sefer-	(sefer- mahalli	(sefer-	(sefer-reft	
sorula)	sorula)	mahalli sorula)	mislihu)	

Mustafa	Ali	Osman	Ali	Velî
Mehmed	Abdurrahman	Muharrem	Seyyid Pîr	Ca'fer
2	2	5	4	2
(Mislihu)	(reft-be- gazzazân)	(mahalli sorula)	(sefer ibtidası bulunmadı-mahalli sorula)	(reft 'an mûzei)

Mustafa	Hüseyin	Ali	Hasan	Receb
Gürcî	Abdullah	Müslim-i nev	Bulgar	Satılmış
2	?	3	3,5	5
(reft-be- gazzâzan)	4	(sefer-mahalli görüle)		(reft. 'an zergerân)

Kehhâl-ı	Ahmed	Mehmed	Ali
Freng	Kehhâl	Kehhâl	Kehhâl
3,5	2	2	2
	(reft)	(reft)	(reft)

SONUÇ

Osmanlı Devleti 16. yüzyılda kültür ve sanat alanında altın çağını yaşamıştır. Bu altın çağın en fazla eser ürettiği dönem III. Murad dönemi olarak görülmektedir. Osmanlı Sanatı tarihçilerinin bu değerlendirmeleri devrin sanatçıları ve ürettikleri eserler göz önüne alınarak yapılmıştır. Bu dönemi müteakip III. Mehmed'in saltanatı (1595-1603) dönemi de sanata büyük emek verilen bir zaman dilimi olmuş ve bu üretimlerin ana kaynağı olarak görünen Ehl-i Hıref teşkilatı özellikle 16. yüzyılın sonlarında birçok faaliyetin temel çalışma alanını oluşturmuştur. Bu dönemde hattatlar tarafından yazılan ve itina ile tezhiplenen Mushaf'ların dışında özel olarak oluşturulan birçok eser hazırlanmıştır. Tezhipli, minyatörlü kıymetli cildler içindeki kitaplar, desen ve dokumaları ayrı ayrı kıymetli olan kumaşlar, halılar, çiniler, değerli taşlarla süslenen eşyaların desen ve tasarımları ehli hıref teşkilatı üyeleri tarafından meydana getirilmişti. Bu teşkilat tarafından oluşturulan tasarımlar serbest çalışan esnafa da örnek teşkil etmiştir.

Bünyesinde çeşitli sanat gruplarını bulunduran Ehl-i Hıref- teşkilatının kuruluşu tam olarak bilinmemekle birlikte Fatih Sultan Mehmed döneminde şekillendiği ortak kanıdır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) tam olarak teşkilatlanan Ehl-i Hıref teşkilatı 16. Yüzyılın başında artık kurumsallaşmıştı. III. Mehmed döneminde ise devletin önemli kurumlarından birisiydi. Bu dönemi içine alan Ehl-i Hıref defterlerindeki cemaat isim ve sayıları yapının önem ve büyüklüğünü göstermektedir.

Yapılan arşiv araştırmaları neticesinde ve Ehl-i Hıref hakkında yapılan diğer çalışmalar da karşılaştırılarak varılan sonuçta III. Mehmed dönemi Ehl-i Hıref teşkilatında çalışanların sayısının oldukça fazla olduğu bir dönemdir. Örneğin yapılan bir karşılaştırmada Bahattin Yaman'ın "*Osmanlı Saray Sanatkârları*" adlı çalışmasında 16. ve 17. Yüzyıla ait ele aldığı 14 Ehl-i Hıref defterinde ve ele aldığımız üç defterde de çeviri yazısı yapılan 1005/1596 tarihli Ehl-i Hıref defteri sanatkarların en fazla olduğu defter olmuştur. Bu defterde toplam sanatkar sayısı 1742 kişidir. Çeviri yazısı yapılan 1004/1596 tarihli defterde 1503 kişi yer alırken incelenen 1010/1601 tarihli Ehl-i Hıref defterinde bu sayı 1285 kişiye düşmüştür. Bu

düşüş ve yükselişler incelenen defterlerde şu şekilde görülmüştür. 1005/1596 tarihli defter, 1004/1596 tarihli defter ile karşılaştırıldığında 1005/1596 tarihli defterde sadece üç cematte çalışan sayısında düşüş görülmüştür. Bu cemaatler şunlardır: Kündekârânlar, Simkeşânlar ve Müteferrik cemaati. Geriye kalan 40 farklı cemaatte çalışan sayısı 1004/1596 tarihli deftere göre artış göstermiştir. Ayrıca Buhûrciyân cemaati 1004/1596 tarihli defterde olmayıp diğer iki defterde mevcuttur. III. Mehmed'in saltanatının sonlarına tesadüf eden 1010/1601 tarihli Ehl-i Hıref defterinde cemaat sayısında bir değişiklik olmamakla birlikte çalışan sayısında önemli düşüşler olmuştur. Diğer defterlerle kıyaslandığında sadece üç cematte çalışan sayısında bir artış vardır. Bunlar: Siperdüzânlar, Debbağlar ve Hırrâtîn cemaatleridir. Ayrıca 1005/1596 tarihli defterde çalışan sayısı düşen Müteferrik cemaati 1010/1601 tarihli defterde tekrar yükselmiştir. Geriye kalan tüm cemaatlerde çalışan sayısı 1010/1601 tarihli defterde düşmüştür. Bazı cemaatlerde çalışan sayısı her üç defterde de aynı kalmıştır. Örneğin Zerdûzân ve Niyângerân cemaati her üç defterde de çalışan sayısı değişmeyip aynı kalmıştır. Görüldüğü üzere genel olarak çalışan sayısında artışlar 1005/1596 tarihli defterde yer almıştır. Bu duruma göre III. Mehmed döneminde ehli hıref teşkilatında çalışanlar 1503 ila 1285 kişi arasında değişen bir sayıya sahipti.

Ehl-i Hıref'e ait çalışanların yer aldığı bilinen ilk defter Uzunçarşılı'nın makale olarak yayınladığı 932/1526 tarihli defterdir. Osmanlı Devleti'nin altın çağı olarak bilinen Kanuni Sultan Süleyman dönemine (1520-1566) denk gelen bu defterde; 39 cemaat olup, toplamda 582 sanatkâr mevcut iken yukarda sayılarını verdiğimiz III. Mehmed dönemi gerek cemaat sayıları gerekse de çalışan sanatkârların çokluğu bakımından bu dönemde sanat ve zanaat alanındaki üretimin zenginliğini ve defterlerdeki kayıtlar bir yüzyıl boyunca devamlılığı göstermektedir. Görüldüğü üzere Ehl-i Hıref sanatkârlarının epey fazla olduğu III. Mehmed dönemi için sanat ve kültürel alanında verimliliğin çok olduğu bir dönem denilebilir. Örneğin ele alınan defterlerde yer alan camcılar, kâtipler, hasırcılar, çırakçılar, debbağlar, kadife dokuyanlar, buhurcular, nakşbendler, altın tozu yapan zerkûblar gibi cemaatler, sözkonusu edilen 1526 tarihli defterde bu cemaatler yer almamaktadır. Yapılan çalışma sadece III. Mehmed dönemini kapsadığından dolayı geniş bir

değerlendirme yapılamamaktadır. Bu durumla ilgili genel bir değerlendirme yapabilmek için daha geniş bir çalışma yapmak ve yüzyıl içindeki bütün defterlerin incelenmesi gerekmektedir.

Osmanlı sanatının ve zenaatının temelini oluşturduğu için büyük önem arz eden Ehl-i Hiref teşkilatını daha iyi anlamak, özenle yapılan ve günümüze kadar gelen eserlerin ustalarını ortaya çıkarmak ve onlar hakkında detaylı bilgilere ulaşmak için Ehl-i Hiref defterlerinin ve ona ait belgelerin çıkarılıp çalışılması büyük bir boşluğu dolduracaktır. Ayrıca her bir cemaatin ayrı ayrı ele alınarak arşivdeki diğer belgelerle desteklenmesi sanata öncülük eden bu teşkilatın anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Arslan, Mehmet: **Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri 2: İntizâmi Sûrnâmesi**, Çamlıca Yay. İstanbul 2009.
- Atasoy, Nurhan: **1582 Surname-i Hümayun: Düğün Kitabı**, Koçbank Yay, İstanbul 1997.
- Can, Selman: “Arslanhane Üzerine Yeni Bilgiler”, **Uluslararası Bizans ve Osmanlı Sempozyumu (XV. Yüzyıl)**, Editör: Sümer Atasoy, İstanbul Üniversitesi Yay, İstanbul 2004, s. 359-365.
- Çağman, Filiz: “Tarihi Gelişimi İçinde Osmanlı Sarayı Minyatürleri”, **Geleneksel Türk Sanatları**, Haz: Mehmet Özel, Kültür Bakanlığı, Ankara 1995, s. 187-227.
- Çağman, Filiz: “Ehl-i Hiref”, **Dünden Bugüne İstanbul Ans. C.3**, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul 1994.
- Çağman, Filiz: “Mimar Sinan Döneminde Saray’ın Ehl-i Hiref Teşkilâtı”, **Mimar Sinan Dönemi Türk Mimarlığı ve Sanatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yay. İstanbul 1988, s.73-77.
- Çağman, Filiz: “Osmanlı Minyatürü”, **Osmanlı Uygarlığı**, C. I-II, Haz: Halil İnalcık, Günsel Renda, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s. 892-931.
- Çağman, Filiz: “Saray Nakkaşhanesinin Yeri Üzerine Düşünceler”, **Sanat Tarihinde Doğudan Batıya**, Güzel sanatlar Matbaası, İstanbul 1989, s.35-46.

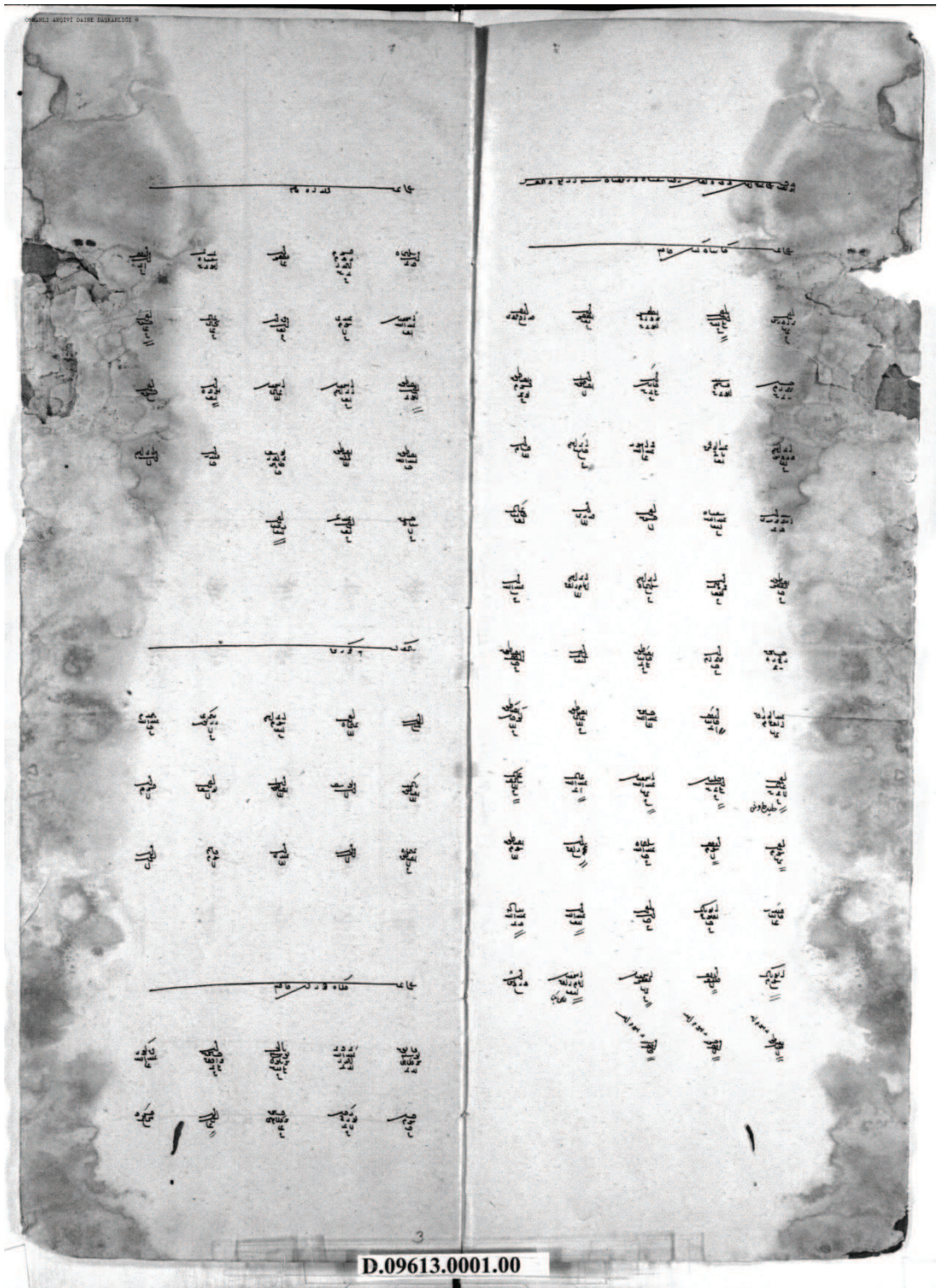
- Danişmend, İsmail Hami: **İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi**, C. 3, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972.
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi Yay. 23. Baskı, Ankara 2006.
- Emecen, Feridun: “III. Mehmed”, **DİA**, C. 28, Ankara 2003.
- Evliya Çelebi: **Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: İstanbul**, Haz: Seyit Ali Kahraman-Yücel Yağlı, 1. Cilt-2. Kitap, YKY, İstanbul 2003.
- Gelibolulu Mustafa Âlî: **Menakıb-ı Hünerveran**, Haz: Mujgan Cunbur, Büyüyeay Yay. İstanbul 2012.
- Gökbilgin, M. Tayyib: “Mehmed III”, **İslam Ansiklopedisi**, C. 7, MEB, İstanbul 1993.
- Günday, Dündar: **Arşiv Belgelerinde Siyakat Yazısı Özellikleri Ve Divan Rakamları**, TTK, Ankara 1989.
- Kahraman, Seyit Ali, Necati Aktaş: **Bulgaristan’daki Osmanlı Evrakı**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay. Ankara 1992.
- Kal’a Ahmet: “Esnaf”, **DİA**, C.11, İstanbul, 1995, s. 423-430.
- Kantemir, Dimitri: **Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi 2**, Çeviren: Özdemir Çobanoğlu, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara 1979.
- Kazan, Hilal: **XV. ve XVI. Asırlarda Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesi**, (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul 2007.
- Kazan, Hilal: **“Ehl-i Hıref Defterlerinde Kâtipler”**, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul 1999.

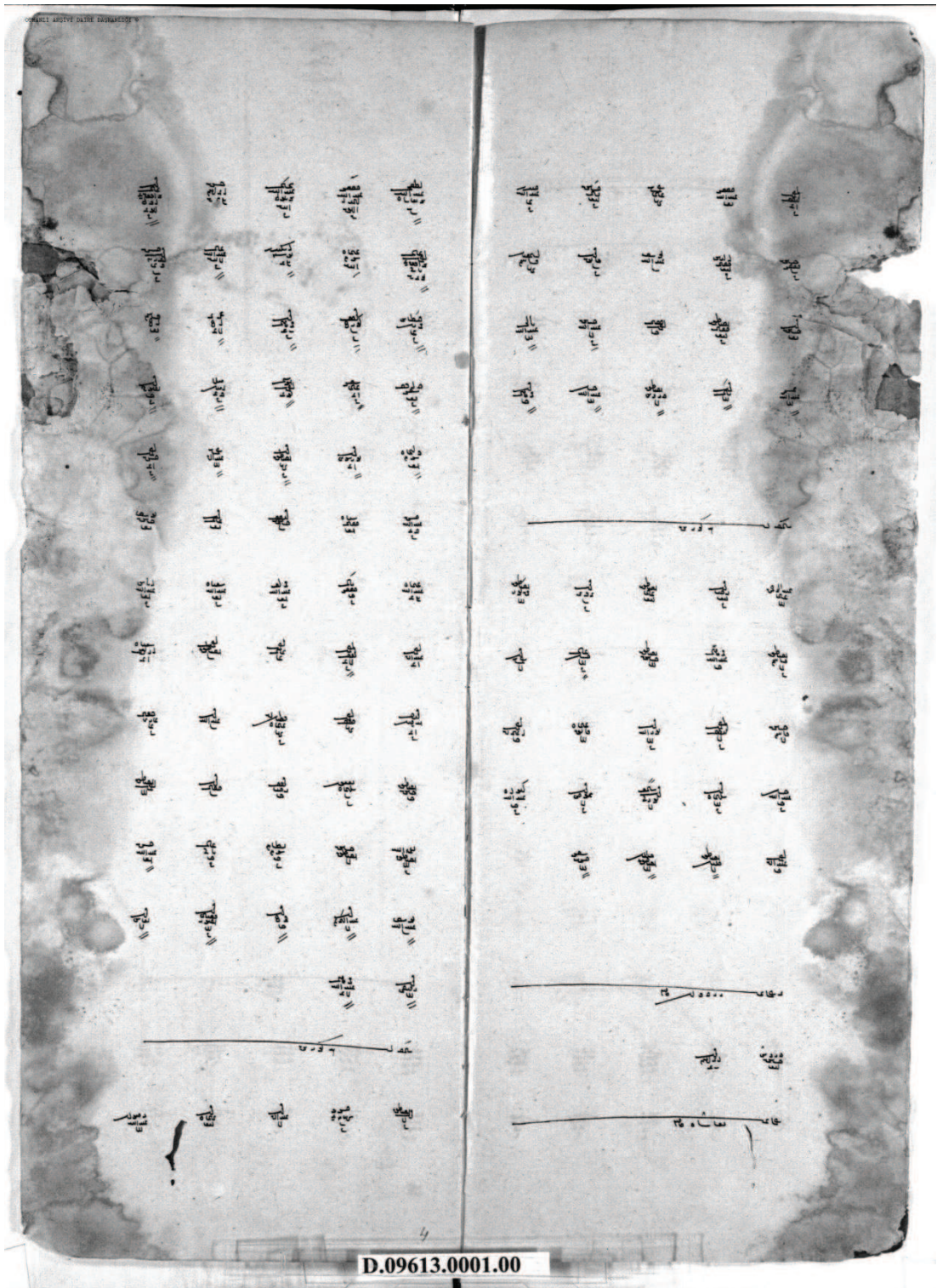
- Kırımtayf, Süleyman: **“XV. Ve XIX. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Saray Sanatı Teşkilatı”**, (Yayımlanmamış doktora tezi.), İstanbul 1996.
- Kütükoğlu, Mübahat S: **“1009 (1600) Tarihli Narh Defterine Göre İstanbul’da Çeşidli Eşya ve Hizmet Fiatları”**, **Tarih Enstitüsü Dergisi**, Sayı 9, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978, s. 1-85.
- Mahir, Banu: **Osmanlı Minyatür Sanatı**, Kabalcı Yayınları, İstanbul 2004.
- Meriç, Rıfkı Melül: **“Bayramda Padişahlara Hediye Edilen San’at Eserleri ve Karşılıkları”**, **Türk San’atı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I**, Haz: Enstitü Yönetim Kurulu, Türk sanatı Tarihi Enstitüsü yay. İstanbul 1963, s. 764-786.
- Meriç, Rıfkı Melül: **Türk Cild San’atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar**, Türk ve İslâm San’atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1954.
- Meriç, Rıfkı Melül: **Türk Nakış San’atı Tarihi Araştırmaları I Vesikalar**, Türk ve İslâm San’atları Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1953.
- Necipoğlu, Gülru: **15. ve 16. Yüzyılda Topkapı Sarayı**, Çeviren: Ruşen Sezer, KYK, İstanbul 2007.
- Öztürk, Said: **Siyakat Yazısı ve Tarihi Gelişimi**, OSAV, İstanbul 1999.
- Pakalın, Mehmet Zeki: **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. I-III. MEB, İstanbul 1983.
- Peçevi İbrahim Efendi: **Tarih-i Peçevî**, C. I-II, Matbaa-yı Âmire, İstanbul, t.y.

- Rûhanî, S. Kazım: “**XVI- XVII. Yüzyıllarda Osmanlı ve Safevi Esnaf Teşkilâtı**”, (Yayımlanmamış doktora tezi.), İstanbul 1976-1977.
- Sâmî, Şemseddin: **Kâmûs-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006.
- Selânikî Mustafa Efendi: **Tarih-i Selânikî**, Haz: Mehmet İpşirli, C. I-II, TTK, Ankara, 1999.
- Sertoğlu, Midhat: **Osmanlı Tarih Lûgatı**, Enderun Kitapevi, 2. Basım, İstanbul 1986.
- Tarım Ertuğ, Zeynep: “Sorguç”, **DİA**, C. 37, İstanbul 2009, s. 378-380.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı: “Osmanlı Sarayında Ehl-i Hıref (Sanatkârlar) Defterleri”, **Belgeler Türk Tarih Belgeleri Dergisi**, TTK, C.11, Sayı 15, Ankara 1986, s. 23-76.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: **Osmanlı Devleti’nin Saray Teşkilâtı**, TTK, Ankara 1988.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: **Osmanlı Tarihi**, C. 3- 2. Kısım, TTK, Ankara 1977.
- Yaman, Bahattin: “18. Yüzyılın II. Yarısında Osmanlı Saray Ehl-i Hıref Teşkilatı”, **S.D.Ü.İlâhiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 3, Isparta 1996. s. 85-107.
- Yaman, Bahattin: **Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hıref**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2008.
- Yazır, Mahmud: **Siyakat Yazısı**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1941.

EKLER

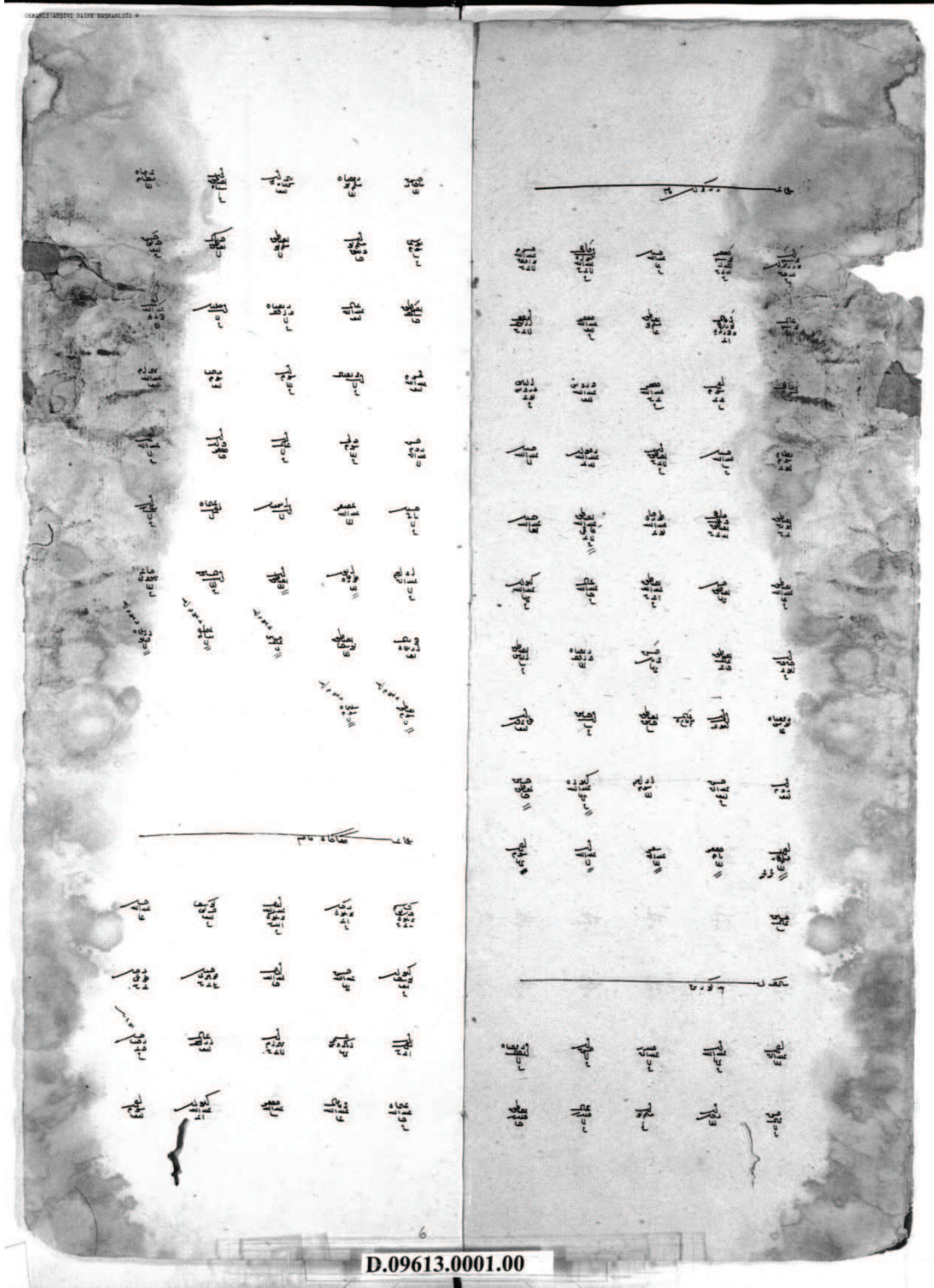

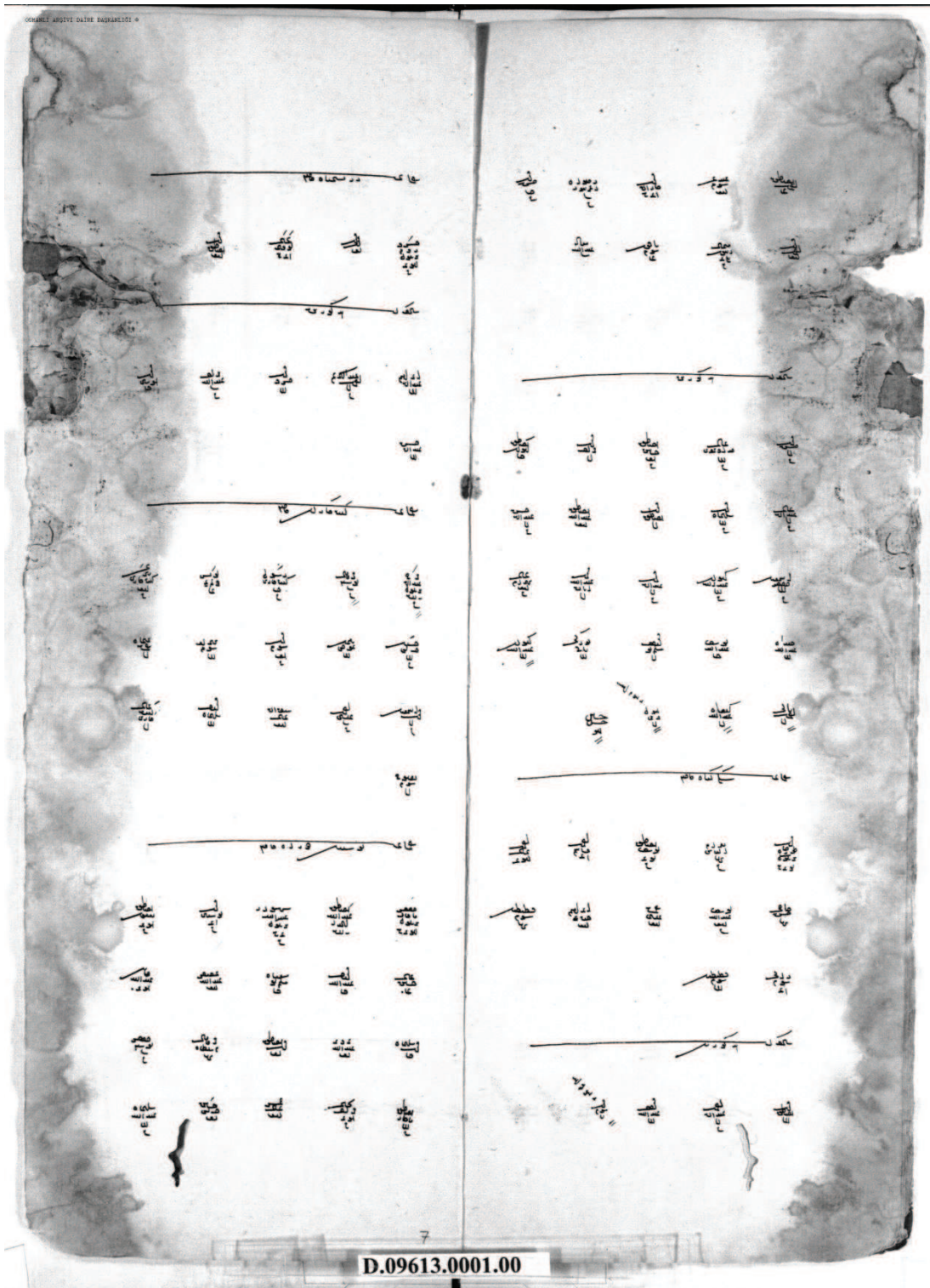

$\frac{1}{100} = \frac{1}{10^2}$	$\frac{1}{1000} = \frac{1}{10^3}$	$\frac{1}{10000} = \frac{1}{10^4}$	$\frac{1}{100000} = \frac{1}{10^5}$	$\frac{1}{1000000} = \frac{1}{10^6}$
$\frac{1}{10000000} = \frac{1}{10^7}$	$\frac{1}{100000000} = \frac{1}{10^8}$	$\frac{1}{1000000000} = \frac{1}{10^9}$	$\frac{1}{10000000000} = \frac{1}{10^{10}}$	$\frac{1}{100000000000} = \frac{1}{10^{11}}$
$\frac{1}{1000000000000} = \frac{1}{10^{12}}$	$\frac{1}{10000000000000} = \frac{1}{10^{13}}$	$\frac{1}{100000000000000} = \frac{1}{10^{14}}$	$\frac{1}{1000000000000000} = \frac{1}{10^{15}}$	$\frac{1}{10000000000000000} = \frac{1}{10^{16}}$

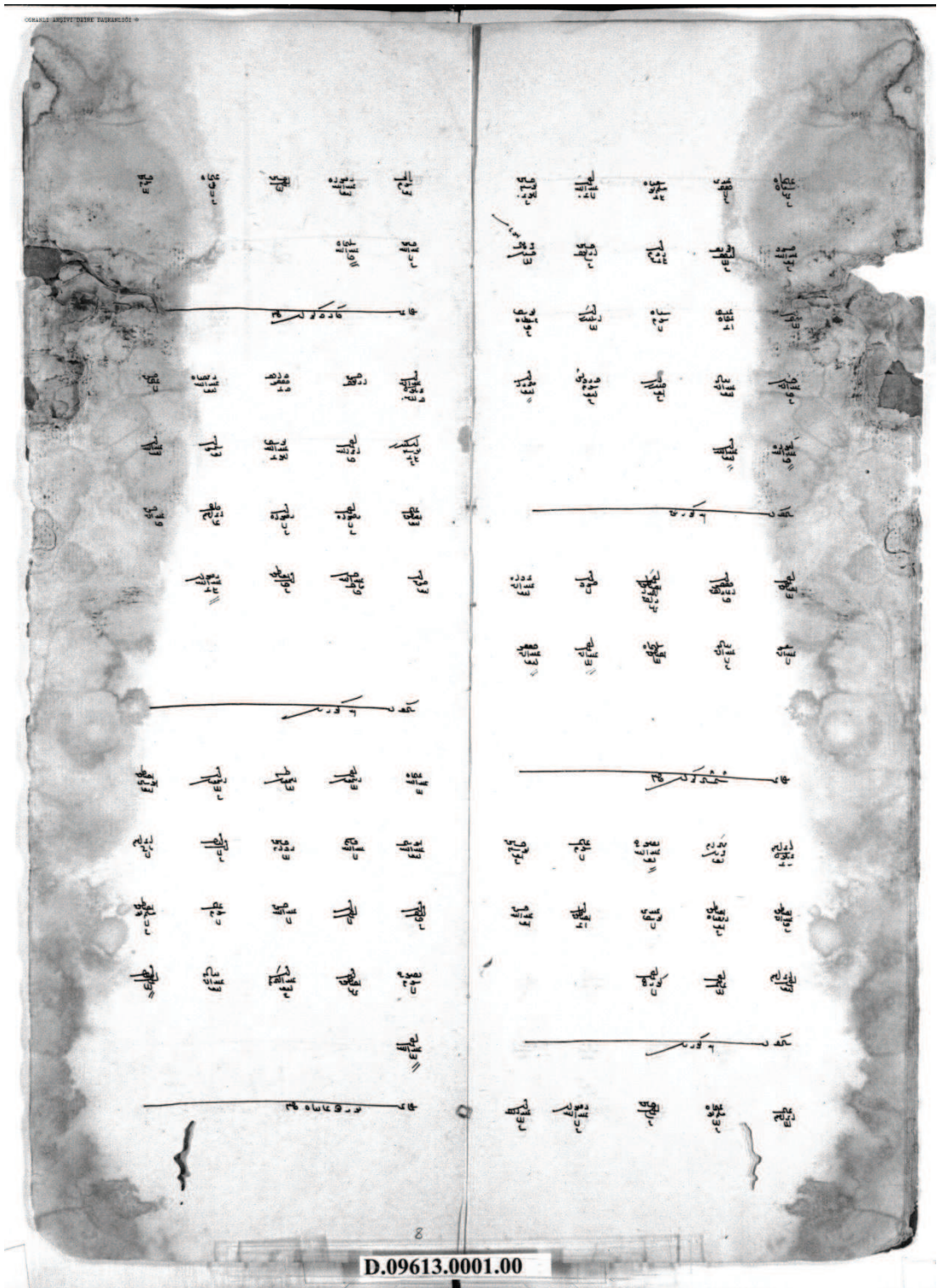
۱ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	~~۱۰۰~~ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰
۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰ ۱۰۰

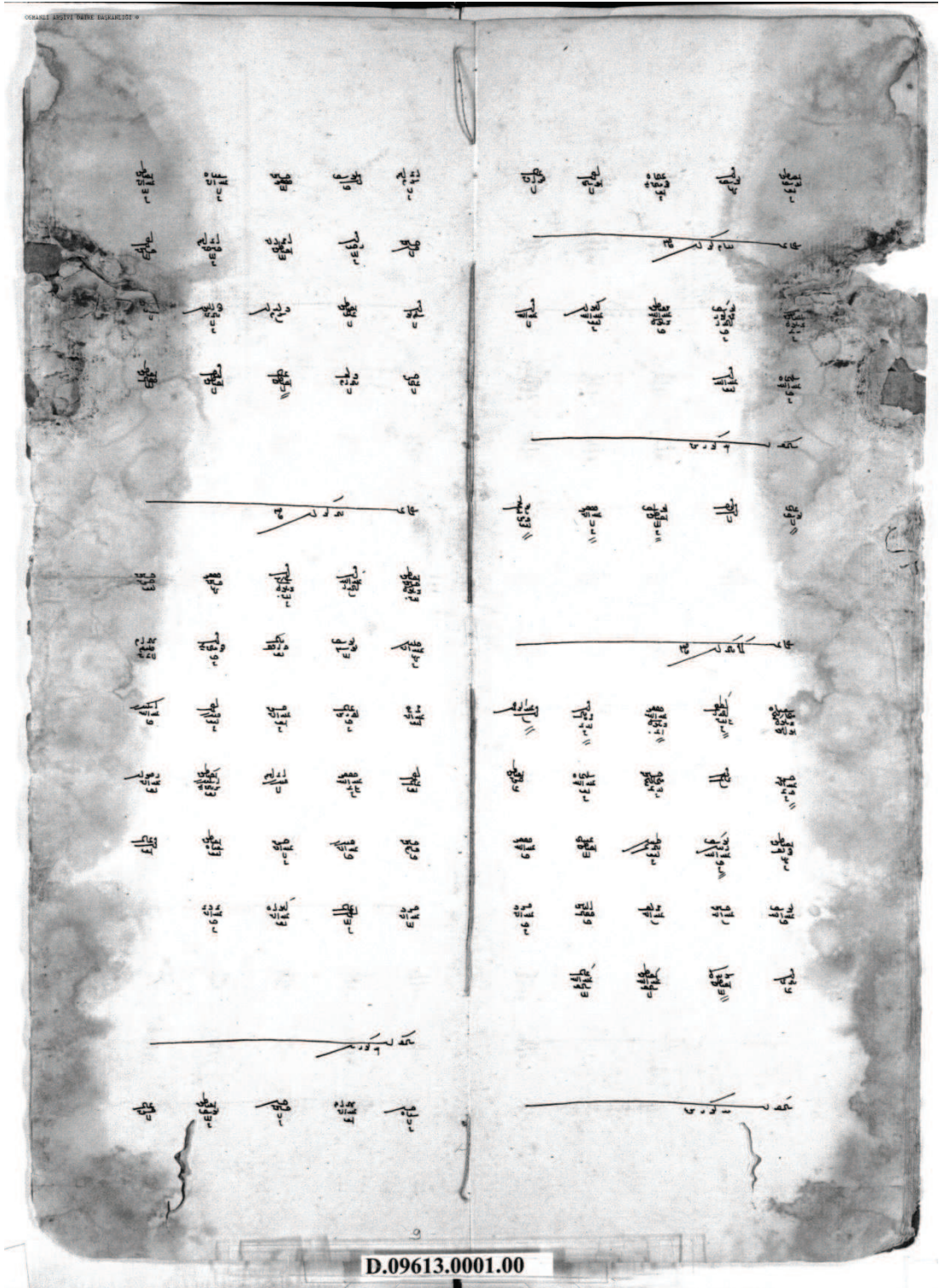

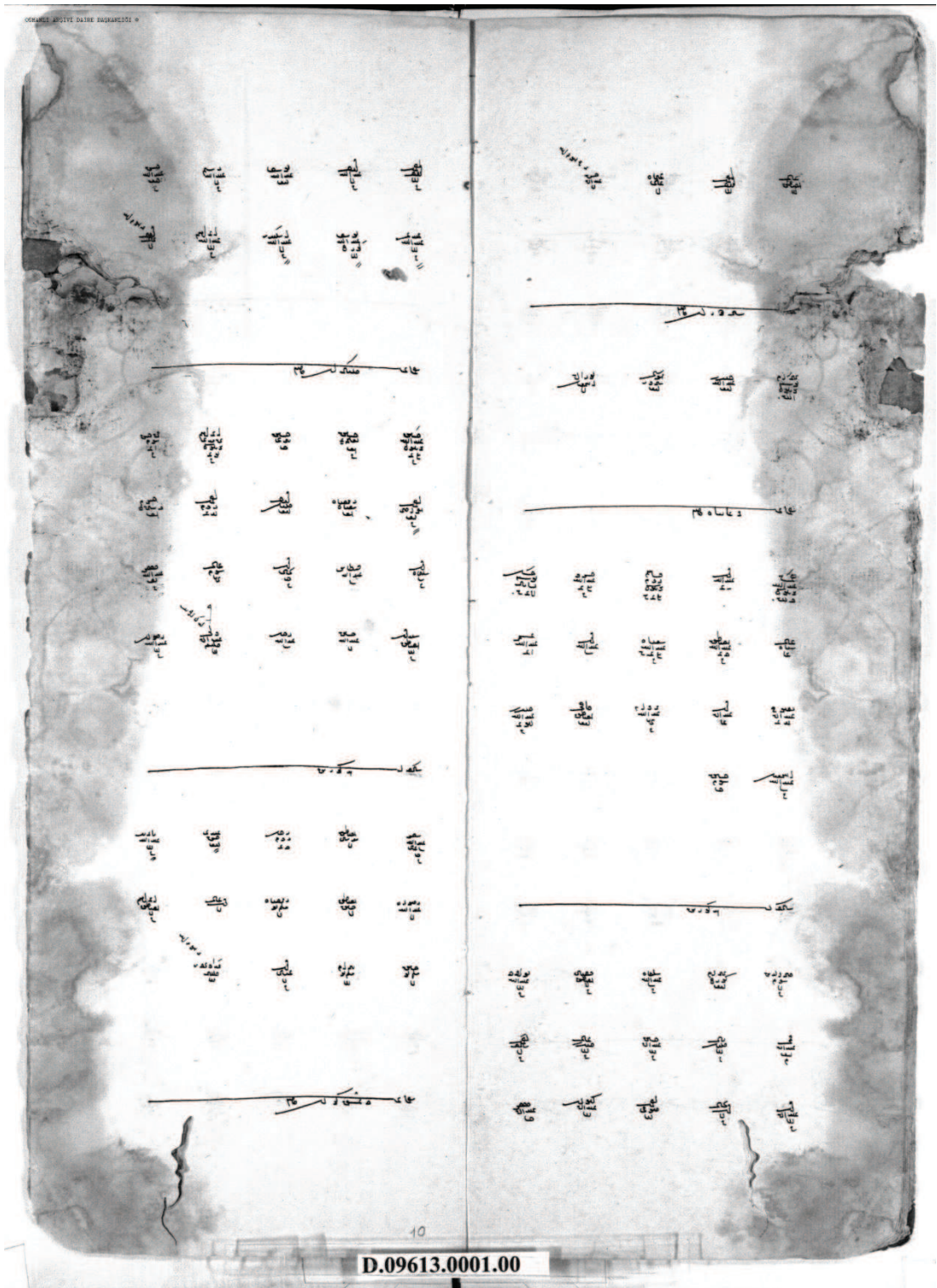
D.09613.0001.00

D.09613.0001.00

١٠
 ١١
 ١٢
 ١٣
 ١٤

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

$\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{2}$

محمد ابراهيم
 محمد ابراهيم
 محمد ابراهيم
 محمد ابراهيم
 محمد ابراهيم

$\frac{1}{2}$
 $\frac{1}{3}$
 $\frac{1}{4}$
 $\frac{1}{5}$
 $\frac{1}{6}$

1. 11
 2. 12
 3. 13
 4. 14

۱۴۰۵

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤

१३३
 १३४
 १३५
 १३६
 १३७

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴

کود
عبدالله
ابن
عبدالله

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴

33-
 33-
 33-
 33-
 33-

733
 734
 735
 736

100

1960 12 26

[illegible]

Handwritten notes at the bottom of the page:

م
T-20
T-21

م
T-20
T-21

م
T-20
T-21

م
T-20
T-21

12/14

۱۴۱۰

ما في الله
 عباد الله
 عباد الله
 عباد الله
 عباد الله
 عباد الله

۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲

۹۹۰

[illegible]

913

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

۱۰۰۰
 ۱۰۰۰
 ۱۰۰۰
 ۱۰۰۰
 ۱۰۰۰

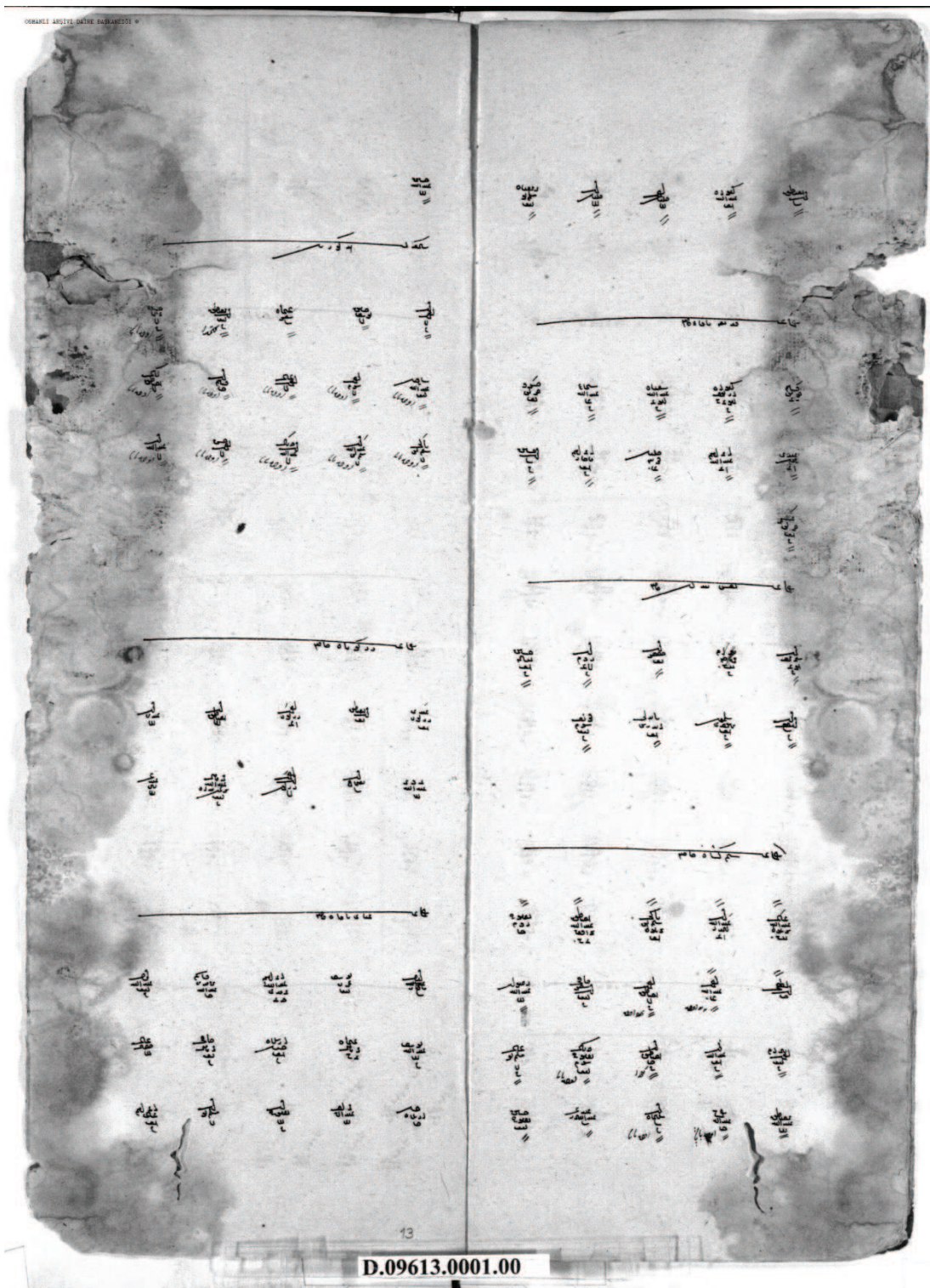
۱۰۰
 ۱۰۰
 ۱۰۰
 ۱۰۰
 ۱۰۰

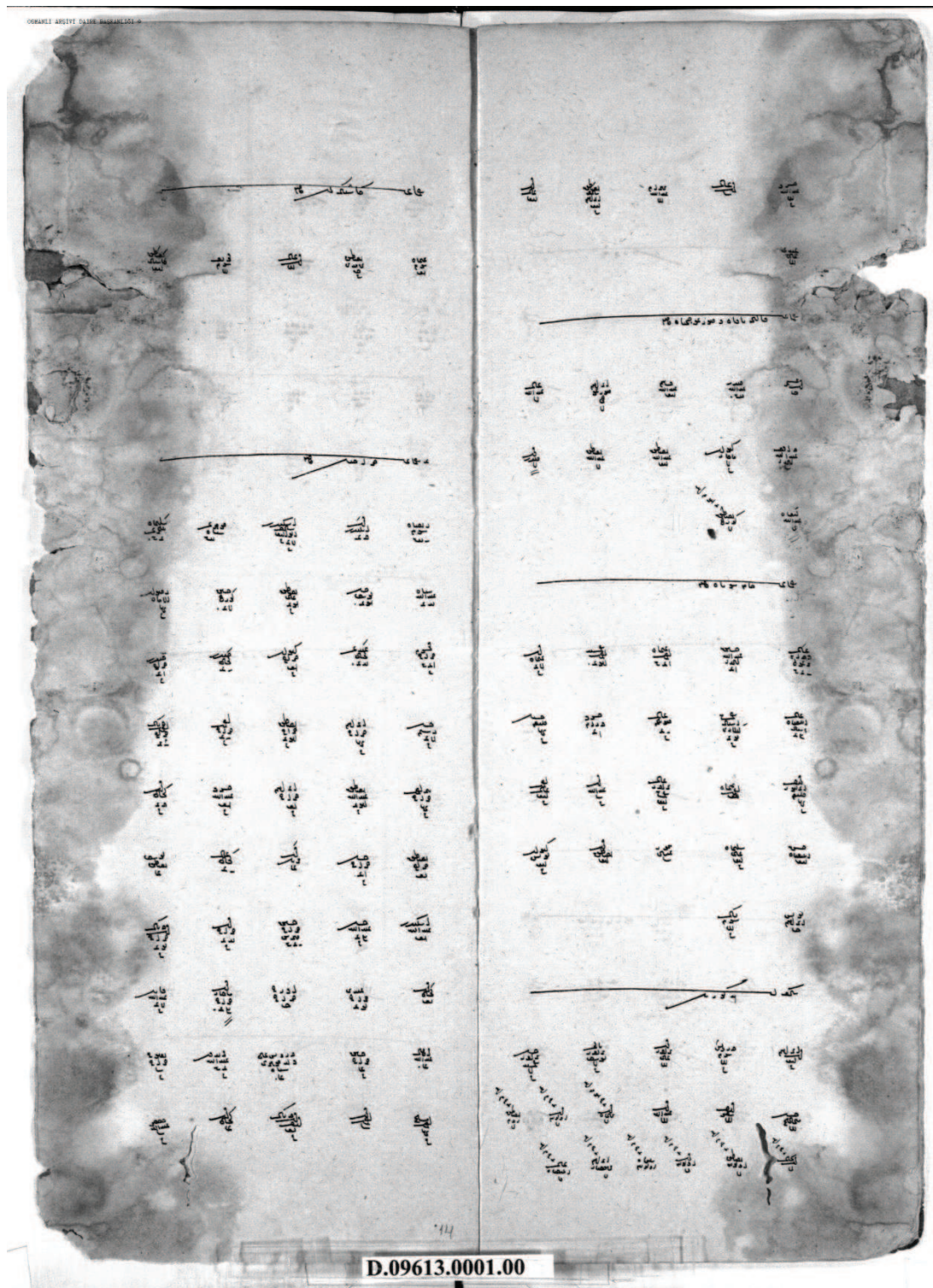
३३३
 ३३३
 ३३३
 ३३३

10

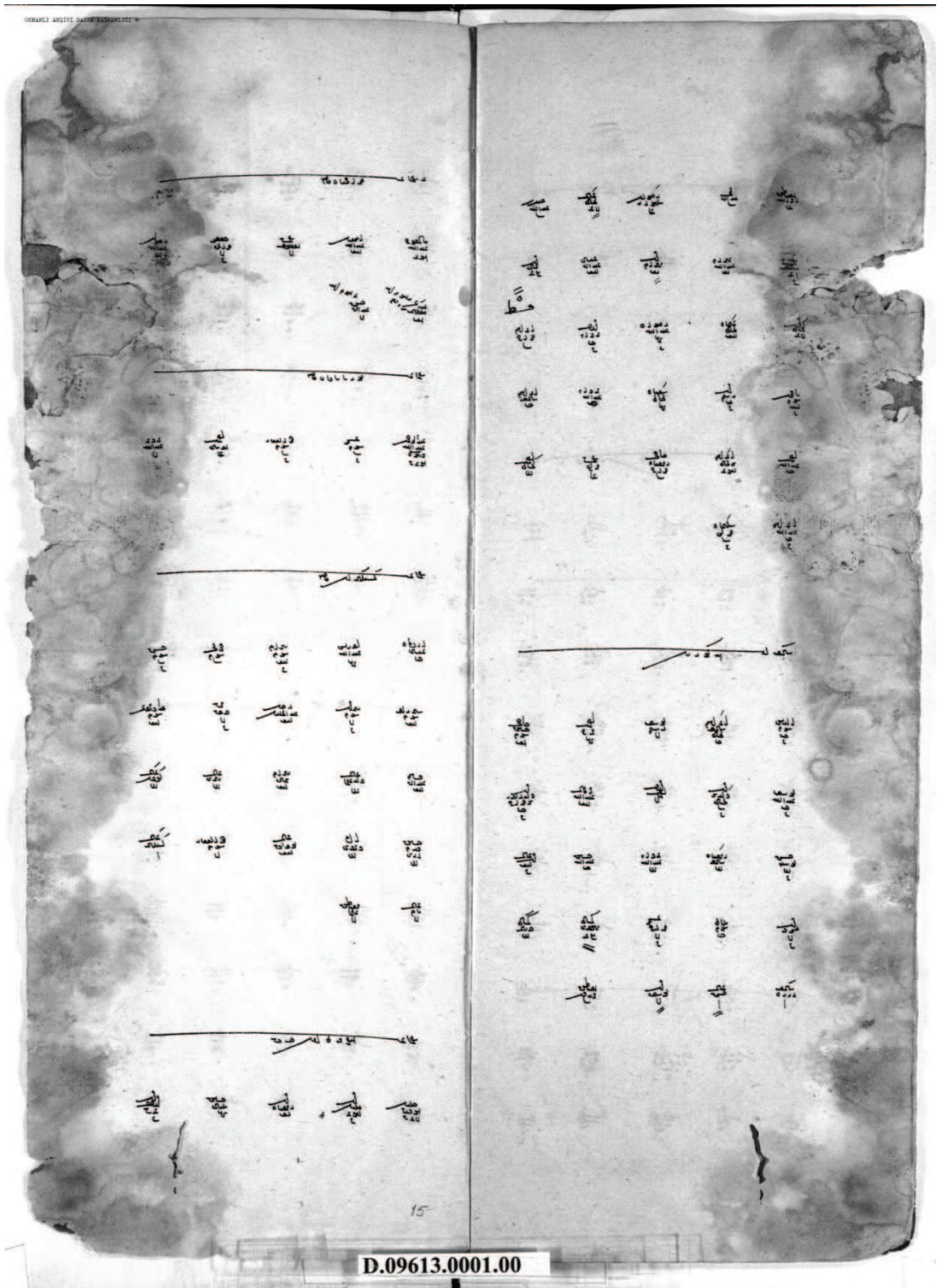
19
D 00613

D.09613.0001.00

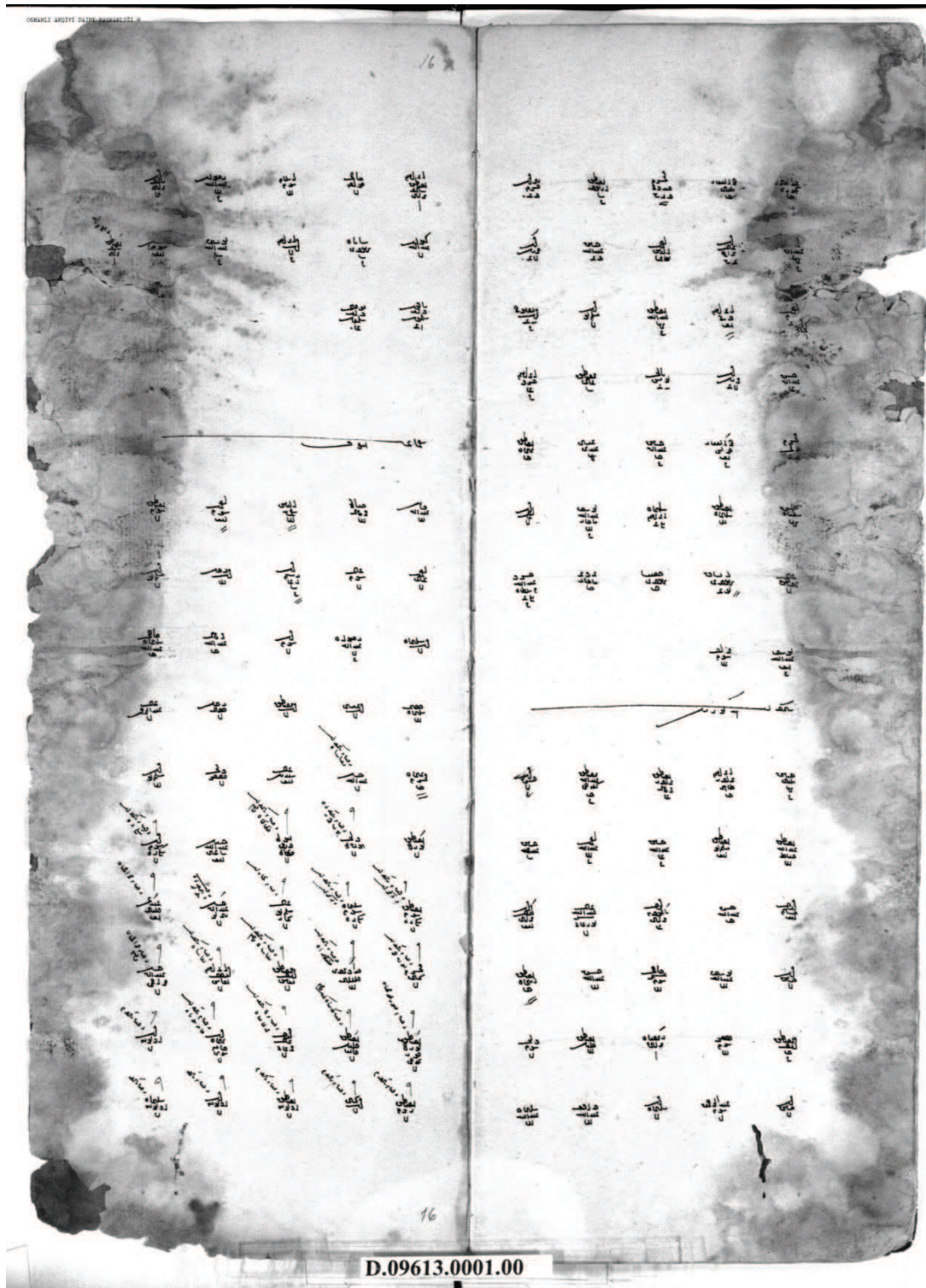

D.09613.0001.00

D.09613.0001.00

D.09613.0001.00

9613
45
دور مواجبا اهل حرف در واجب
مستزاده حسن والف

1005

دور مواجبا اهل حرف در واجب مستزاده حسن والف
دور مواجبا اهل حرف در واجب مستزاده حسن والف
دور مواجبا اهل حرف در واجب مستزاده حسن والف

حالا
مستزاده حسن والف

D.09613.0002.00

[illegible][illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

کمال

[illegible]

~~وَعَلَىٰ قُلُوبِهِمْ قُلُوبٌ~~

$\frac{1}{2} = \frac{1}{2}$

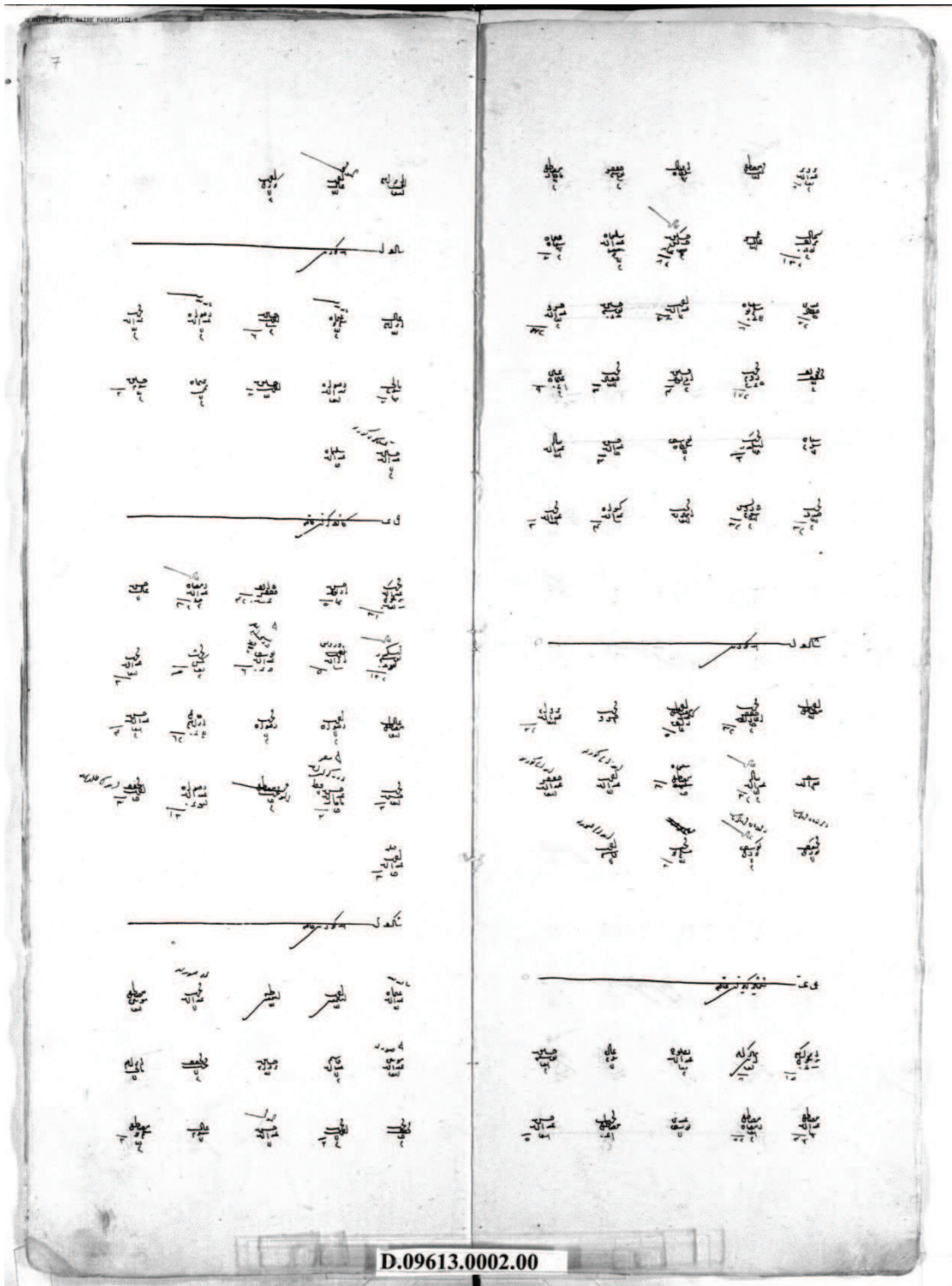
Handwritten text in a vertical column, likely a list or index, with various symbols and characters. The text is written in a cursive style, possibly a form of shorthand or a specific dialect. The characters are arranged in a single column, with some larger characters and some smaller ones, suggesting a hierarchical or categorical structure. There are some markings that look like small circles or dots, possibly indicating specific points or items.

Handwritten text in a vertical column, continuing the list or index from the previous page. The text is written in a cursive style, similar to the one on the left page. The characters are arranged in a single column, with some larger characters and some smaller ones, suggesting a hierarchical or categorical structure. There are some markings that look like small circles or dots, possibly indicating specific points or items.

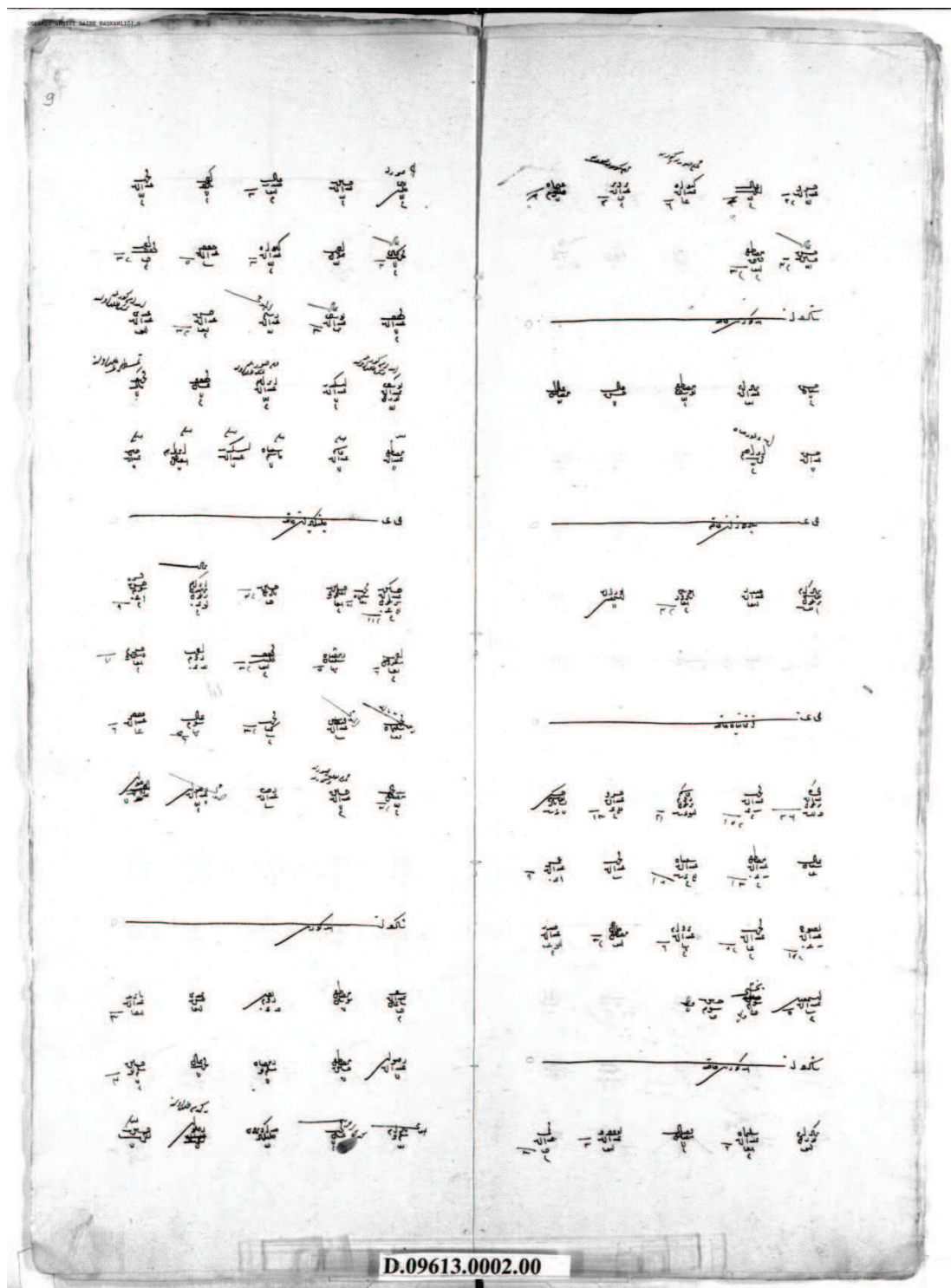
A 4x4 grid of 16 handwritten symbols in Arabic script, representing the 16 letters of the Arabic alphabet. The symbols are arranged in four rows and four columns, with some variations in style and orientation.

Handwritten manuscript page 10, featuring a grid of 10 columns and 10 rows of text. The text is written in a cursive script, likely Arabic or Persian, and includes various symbols and markings. The page is numbered '10' in the top right corner. A horizontal line is drawn across the page, separating the main text from a smaller section at the bottom. The text is arranged in a structured manner, with each row and column containing distinct entries. The handwriting is fluid and characteristic of the period.

D.09613.0002.00

[illegible]

[illegible][illegible]

一 二 三 四 五

六 七 八 九 十

十一 十二 十三 十四 十五

十六 十七 十八 十九 二十

二十一 二十二 二十三 二十四 二十五

二十六 二十七 二十八 二十九 三十

三十一 三十二 三十三 三十四 三十五

三十六 三十七 三十八 三十九 四十

四十一 四十二 四十三 四十四 四十五

四十六 四十七 四十八 四十九 五十

五十一 五十二 五十三 五十四 五十五

五十六 五十七 五十八 五十九 六十

六十一 六十二 六十三 六十四 六十五

六十六 六十七 六十八 六十九 七十

一 二 三 四 五

六 七 八 九 十

十一 十二 十三 十四 十五

十六 十七 十八 十九 二十

二十一 二十二 二十三 二十四 二十五

二十六 二十七 二十八 二十九 三十

三十一 三十二 三十三 三十四 三十五

三十六 三十七 三十八 三十九 四十

四十一 四十二 四十三 四十四 四十五

四十六 四十七 四十八 四十九 五十

五十一 五十二 五十三 五十四 五十五

五十六 五十七 五十八 五十九 六十

六十一 六十二 六十三 六十四 六十五

六十六 六十七 六十八 六十九 七十

Handwritten musical notation on the left page, featuring a series of notes and rests arranged in a grid-like structure, with a horizontal line across the middle.

Handwritten musical notation on the right page, continuing the series of notes and rests from the left page, with a horizontal line across the middle.

Handwritten notes at the bottom of the page:

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله
الطاهرين

Handwritten musical notation on a 5-line staff. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and a double bar line. The handwriting is in a cursive style, typical of early manuscript notation.

[illegible]

一	二	三	四	五	六	七	八	九	十
十一	十二	十三	十四	十五	十六	十七	十八	十九	二十
二十一	二十二	二十三	二十四	二十五	二十六	二十七	二十八	二十九	三十
三十一	三十二	三十三	三十四	三十五	三十六	三十七	三十八	三十九	四十
四十一	四十二	四十三	四十四	四十五	四十六	四十七	四十八	四十九	五十
五十一	五十二	五十三	五十四	五十五	五十六	五十七	五十八	五十九	六十
六十一	六十二	六十三	六十四	六十五	六十六	六十七	六十八	六十九	七十
七十一	七十二	七十三	七十四	七十五	七十六	七十七	七十八	七十九	八十
八十一	八十二	八十三	八十四	八十五	八十六	八十七	八十八	八十九	九十
九十一	九十二	九十三	九十四	九十五	九十六	九十七	九十八	九十九	一百

